



MALAYSIA

**PENYATA RASMI PARLIMEN
DEWAN NEGARA**

**PARLIMEN KEEMPAT BELAS
PENGKAL KEEMPAT
MESYUARAT KEDUA**

K A N D U N G A N

USUL:

Waktu Mesyuarat dan Urusan Dibebaskan Daripada Urusan Mesyuarat	(Halaman 1)
--	-------------

JAWAPAN-JAWAPAN LISAN BAGI PERTANYAAN-PERTANYAAN

(Halaman 1)

RANG UNDANG-UNDANG:

Rang Undang-undang Perlembagaan (Pindaan) 2021	(Halaman 15)
Rang Undang-undang Antipemerdagangan Orang dan Antipenyeludupan Migran (Pindaan) 2021	(Halaman 39)
Rang Undang-undang Kewangan 2021	(Halaman 60)

Ahli Hadir

1. Yang Berhormat Yang di-Pertua, Tan Sri Dato' Seri Utama Dr. Rais Yatim
2. “ Timbalan Yang di-Pertua, Dato' Sri Dr. Haji Mohamad Ali bin Haji Mohamad
3. “ Tengku Datuk Seri Utama Zafrul bin Tengku Abdul Aziz [Menteri Kewangan]
4. “ Datuk Dr. Mohd Radzi bin Md Jidin [Menteri Kanan Pendidikan]
5. “ Tuan Haji Idris bin Haji Ahmad [Menteri Di Jabatan Perdana Menteri (Hal Ehwal Agama)]
6. “ Tuan Wan Ahmad Fayhsal bin Wan Ahmad Kamal [Timbalan Menteri Perpaduan Negara]
7. “ Dato' Dr. Ahmad Masrizal Muhammad [Timbalan Menteri Pengajian Tinggi]
8. “ Datuk Lim Ban Hong [Timbalan Menteri Perdagangan Antarabangsa dan Industri]
9. “ Dato' Sri Ti Lian Ker [Timbalan Menteri Belia dan Sukan]
10. “ Dato' Dr. Mah Hang Soon [Timbalan Menteri Pendidikan I]
11. “ Dato' Isa bin Ab Hamid
12. “ Datuk Mohan a/l Thangarasu
13. “ Tuan Akmaz a/l Ehtook
14. “ Datuk Paul Igai
15. “ Datuk John Ambrose
16. “ Datuk Teo Eng Tee @ Teo Kok Chee
17. “ Tuan Ir. Md Nasir bin Hashim
18. “ Datuk Razali bin Idris
19. “ Datuk Dr. Haji Zulkifli Mohamad Al-Bakri
20. “ Tuan Balasubramaniam a/l Nachiappan
21. “ Tuan Jaziri Alkaf Abdillah Suffian
22. “ Tan Sri Dato' Seri Mohd Radzi Bin Tan Sri Sheikh Ahmad
23. “ Tuan Robert Lau Hui Yew
24. “ Tuan Ir. Ts. Haji Khairil Nizam bin Khirudin
25. “ Puan Rita Sarimah anak Patrick Insol
26. “ Puan Susan Chemera Anding
27. “ Dato' Arman Azha Abu Hanifah
28. “ Dato' Nelson a/l Renganathan
29. “ Datuk Dr. Dominic Lau Hoe Chai
30. “ Datuk Seri Hajah Zurainah binti Musa
31. “ Datuk Ras Adiba binti Mohd Radzi
32. “ Dato' Haji Husain bin Awang (Terengganu)

Ahli Hadir [samb/-]

- | | | |
|-----|----------------|--|
| 33. | Yang Berhormat | Puan Hajah Nuridah binti Mohd Salleh (Terengganu) |
| 34. | " | Tuan Haji Aziz bin Ariffin (Perlis) |
| 35. | " | Tuan Seruandi bin Saad (Perlis) |
| 36. | " | Dato' Kesavadas a/l A. Achyuthan Nair (Negeri Sembilan) |
| 37. | " | Dr. Ahmad Azam bin Hamzah (Negeri Sembilan) |
| 38. | " | Dato' Haji Jefridin bin Haji Atan (Johor) |
| 39. | " | Tuan Sr. Haji Mohd Apandi bin Mohamad (Kelantan) |
| 40. | " | Dr. Wan Martina binti Wan Yusoff (Kelantan) |
| 41. | " | Tuan Haji Ahmad bin Yahaya (Kedah) |
| 42. | " | Dato' Wira Othman bin Aziz (Kedah) |
| 43. | " | Dato' Ajis bin Sitin (Pahang) |
| 44. | " | Datuk Bobbey Ahfang bin Suan (Sabah) |
| 45. | " | Puan Noraini binti Idris (Sabah) |
| 46. | " | Dato Zaiedi bin Haji Suhaili (Sarawak) |
| 47. | " | Dato Dr. Nuing Jeluing (Sarawak) |
| 48. | " | Datuk Wira Koh Nai Kwong (Melaka) |
| 49. | " | Puan Fadhlina binti Dato' Sidek (Pulau Pinang) |
| 50. | " | Tuan Muhammad Zahid bin Md Arip (Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur) |
| 51. | " | Datuk Haji Bashir bin Haji Alias (Wilayah Persekutuan Labuan) |
| 52. | " | Datuk Mohd Hisamudin bin Yahaya (Wilayah Persekutuan Putrajaya) |
| 53. | " | Dato' Juhanis binti Abd Aziz (Pahang) |

**TIDAK HADIR
(DI BAWAH PERATURAN MESYUARAT 83)**

1. Yang Berhormat Puan Lim Hui Ying (Pulau Pinang)

**AHLI CUTI
(DI BAWAH PERKARA 52 PERLEMBAGAAN PERSEKUTUAN)**

1. Yang Berhormat Dato' Sri Vell Paari a/l Tun Samy Vellu

HADIR BERSAMA

- | | | |
|-----|----------------|--|
| 1. | Yang Berhormat | Datuk Halimah binti Mohd Sadique [Menteri Perpaduan Negara] |
| 2. | " | Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi bin Tuanku Jaafar [Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Parlimen dan Undang-undang)] |
| 3. | " | Dato' Sri Haji Ismail bin Mohamed Said [Timbalan Menteri Dalam Negeri I] |
| 4. | " | Datuk Wira Hajah Mas Ermieyati binti Samsudin [Timbalan Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Parlimen dan Undang-undang)] |
| 5. | " | Datuk Willie anak Mongin [Timbalan Menteri Perusahaan Perladangan dan Komoditi II] |
| 6. | " | Datuk Mastura binti Tan Sri Dato' Mohd Yazid [Timbalan Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Tugas-tugas Khas)] |
| 7. | " | Datuk Ali anak Biju [Timbalan Menteri Tenaga dan Sumber Asli] |
| 8. | " | Dato' Indera Mohd Shahr bin Abdullah [Timbalan Menteri Kewangan I] |
| 9. | " | Datuk Haji Awang bin Hashim [Timbalan Menteri Sumber Manusia] |
| 10. | " | Dato' Dr. Haji. Noor Azmi bin Ghazali [Timbalan Menteri Kesihatan I] |
| 11. | " | Dato' Dr. Mansor bin Haji Othman [Timbalan Menteri Alam Sekitar dan Air] |

DEWAN NEGARA**Ketua Pentadbir Parlimen**

Nor Yahati binti Awang

Setiausaha Dewan Negara

Muhd Sujairi bin Abdullah

Setiausaha Bahagian (Pengurusan Dewan)

-

PETUGAS-PETUGAS PENYATA RASMI (HANSARD)

Monarita binti Mohd Hassan

Azhari bin Hamzah

Halijah binti Mat Sin

Rosna binti Bujairomi

Alzian binti Baharudin

Muhammad Qhidir bin Mat Isa

Noraidah binti Manaf

Siti Norlina binti Ahmad

Nor Hamizah binti Haji Hassan

Sherliza Maya binti Talkah

Nor Liyana binti Ahmad

Sharifah Nor Asilah binti Syed Basir

Nik Nor Ashikin binti Nik Hassan

Hafilah binti Hamid

Nor Faraliza binti Murad @ Nordin Alli

Nor Effazimmah binti Maliki

Nur Annisa binti Hamid

Herdawati binti Mohd Amir Abbu

Hasnah Sakinah binti Mohd Hashim

Nur Hazwanie binti Mohd Rozali

Yoogeswari a/p Muniandy

Muhamad Fazal bin Mahat

Nor Aizafasya binti Zainal

Ahmad Syahril bin Haji Sikari @ Sik'ari

Azmir bin Mohd Salleh

Mohd. Izwan bin Mohd. Esa

Nor Kamsiah binti Asmad

Aifarina binti Azaman

Noorfazilah binti Talib

Farah Asyraf binti Khairul Anuar

Julia binti Mohd. Johari

Syahila binti Ab Mohd Khalid

Ismalinda binti Ismail

Hazliana binti Yahaya

Amir Arshad bin Ab Samad

Hizamihatim Maggisa bin Juara

Muhammad Firdaus bin Ahmad

Izzul Syazwan bin Abdul Halim

Maryam binti Azinuddin

Mohd Aizuddin bin Pahrol Laili

Nurul Syakirah binti Ibharm

Suhaila binti Sariffuddin

Siti Fatimah Nurain binti Mohamad

Nor Afina binti Mohamed Rashid

Nik Muhammad Ismail bin Karim

**MALAYSIA
DEWAN NEGARA
PARLIMEN KEEMPAT BELAS
PENGAL KEEMPAT
MESYUARAT KEDUA**

Khamis, 23 Disember 2021

Mesyuarat dimulakan pada pukul 10.00 pagi

DOA

*[Timbalan Yang di-Pertua **mempengerusikan Mesyuarat**]*

USUL

**WAKTU MESYUARAT DAN URUSAN DIBEBASKAN
DARIPADA PERATURAN MESYUARAT**

10.03 pg.

Timbalan Menteri Kesihatan I [Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali]: Tuan Yang di-Pertua, saya mohon mencadangkan:

“Bahawa walau apa pun peruntukan-peruntukan Peraturan Mesyuarat 11, Majlis Dewan Negara hari ini tidak akan ditangguhkan sehingga telah selesai semua urusan yang tertera dalam *Aturan Urusan Mesyuarat* pada hari ini diputuskan dan diluluskan dan selepas itu Majlis Mesyuarat akan ditangguhkan kepada suatu tarikh yang tidak ditetapkan.”

Timbalan Menteri Sumber Manusia [Datuk Mastura binti Tan Sri Dato' Mohd Yazid]: Tuan Yang di-Pertua, saya mohon menyokong.

Timbalan Yang di-Pertua: Ahli-ahli Yang Berhormat, masalahnya bahawa walau apa pun peruntukan-peruntukan Peraturan Mesyuarat 11, Majlis Dewan Negara hari ini tidak akan ditangguhkan sehingga telah selesai semua urusan yang tertera dalam *Aturan Urusan Mesyuarat* pada hari ini diputuskan dan diluluskan dan selepas itu Majlis Mesyuarat akan ditangguhkan kepada satu tarikh yang tidak ditetapkan, dikemukakan kepada Majlis untuk diputuskan.

[Usul dikemukakan bagi diputuskan; dan disetujui]

JAWAPAN-JAWAPAN LISAN BAGI PERTANYAAN-PERTANYAAN

Timbalan Yang di-Pertua: Kepada Ahli-ahli Yang Berhormat, pada hari ini jawapan lisan akan kita tamatkan lebih kurang jam 11.10 pagi.

Dijemput Yang Berhormat Senator Datuk Teo Eng Tee @ Teo Kok Chee.

Datuk Teo Eng Tee @ Teo Kok Chee: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Soalan saya nombor 1.

1. Datuk Teo Eng Tee @ Teo Kok Chee minta Menteri Kesihatan menyatakan, punca utama kebanyakan orang ramai tidak hadir untuk mengambil suntikan penggalak COVID-19, dan apa usaha kementerian setakat ini dalam menangani masalah tersebut.

Timbalan Menteri Kesihatan I [Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. *Bismillahi Rahmani Rahim.*

Tuan Yang di-Pertua, antara faktor utama ialah masyarakat masih belum mendapat maklumat yang jelas berkenaan dos penggalak. Berdasarkan soal selidik bertajuk Persepsi Terhadap Pengambilan Dos Penggalak di Kalangan Populasi Malaysia (*Inception-B*) oleh Institut Penyelidikan Klinikal pada 15 Oktober 2021 sehingga 26 Oktober 2021, hanya 48.8 peratus menyatakan mendapat maklumat yang cukup berkenaan dos penggalak.

Sehubungan dengan itu, Kementerian Kesihatan Malaysia telah mewujudkan Jawatankuasa Strategi Komunikasi PICK Booster khusus telah dibentuk untuk memperkukuhkan penyampaian mesej berkaitan dos penggalak kepada orang awam. Hasil kajian ini juga mendapati sebanyak 76.2 peratus responden bersetuju untuk mengambil dos penggalak. Daripada jumlah tersebut, hanya 39.9 peratus sahaja yang bersetuju untuk mengambil dos penggalak daripada jenis yang berlainan- *heterologous*, dengan dos prima.

Ini membuktikan bahawa kadar penerimaan dos penggalak bagi vaksin COVID-19 adalah baik tetapi majoriti memilih untuk mengambil dos penggalak daripada jenis yang sama- *homologous* dengan dos prima. Ini mungkin menyebabkan kadar kedatangan bagi dos penggalak yang rendah kerana pada masa tersebut, hanya vaksin *Comirnaty* keluaran *Pfizer BioNTech* yang telah diluluskan oleh pihak berkuasa kawalan dadah sebagai dos penggalak.

Tuan Yang di-Pertua, pada 17 November 2021, PBKD telah meluluskan vaksin *CoronaVac* keluaran *Sinovac* dan vaksin *AstraZeneca* untuk digunakan sebagai dos penggalak. Selain itu, pada 24 November 2021 yang lalu, Jawatankuasa Kerja Teknikal bagi dos penggalak telah meluluskan pemberian dos penggalak kepada semua individu berumur 18 tahun ke atas. Ini bermakna, pemberian dos penggalak secara *homologous* bagi penerima dos lengkap vaksin *CoronaVac* dan vaksin *AstraZeneca* boleh dilaksanakan. Oleh yang demikian, Kementerian Kesihatan menjangkakan kadar penerimaan dos penggalak akan meningkat.

Kementerian Kesihatan telah mengenal pasti klinik-klinik kesihatan terpilih yang akan beroperasi selepas waktu pejabat khusus untuk pemberian dos penggalak. Kementerian Kesihatan dengan kerjasama pengamal perubatan swasta yang berdaftar di bawah *ProtectHealth Corporation* juga akan melaksanakan aktiviti jangkau luar. Selain itu, penerima dos penggalak juga boleh mendaftar sebagai senarai menunggu simpanan di fasiliti kesihatan awam dan swasta terpilih. Senarai fasiliti kesihatan awam dan swasta yang terlibat dengan pemberian dos penggalak boleh didapati di laman sesawang Kementerian Kesihatan ataupun di laman sesawang *ProtectHealth*. Dos penggalak akan diberikan sekiranya terdapat pembatalan janji temu- *no show*, oleh mereka yang telah menerima janji temu dalam MySejahtera.

Tuan Yang di-Pertua, pada 21 Disember 2021, seramai 4,879,326 orang telah menerima dos penggalak berbanding seramai 2,457,510 orang pada 1 Disember 2021 iaitu peningkatan sebanyak 98.5 peratus dalam masa tiga minggu. Dengan usaha-usaha yang giat dijalankan, Kementerian Kesihatan komited untuk mencapai sasaran 5.5 juta populasi telah menerima dos penggalak pada akhir Disember 2021. Sekian, terima kasih.

■1010

Timbalan Yang di-Pertua: Terima kasih kepada Yang Berhormat Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali. Soalan tambahan.

Datuk Teo Eng Tee @ Teo Kok Chee: Soalan tambahan. Terima kasih Timbalan Menteri. Tuan Yang di-Pertua, soalan tambahan saya, mengapakah Malaysia masih melaksanakan pemberian vaksin campuran sedangkan Pertubuhan Kesihatan Sedunia (WHO) memberi amaran terhadap pemberian vaksin campuran?

Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali: Terima kasih Yang Berhormat Datuk, terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Kita, KKM masih melaksanakan pemberian secara *heterologous* dan juga *homologous* seperti yang saya sebut tadi. Sebelum ini kita menggunakan *Pfizer* (PPP), kemudian ataupun kalau *Sinovac* (SSP) tetapi guna *Pfizer*, kemudian kita dapat menggunakan AZ dan juga *Sinovac*. Kajian menunjukkan setelah, contohnya *Pfizer* setelah enam bulan akan berlaku penurunan kadar imuniti. Begitu juga dengan AZ. Malah kajian menunjukkan penerima *Sinovac* akan mendapat penurunan imuniti seawal tiga bulan lagi- bermakna perlindungan yang didapati oleh penerima-penerima dos primer ini akan berkurangan setelah tiga hingga enam bulan.

Oleh sebab itulah kerajaan amat prihatin dan bersungguh-sungguh untuk melaksanakan dos penggalak atau *booster* ini. Sebab itu kita dapat lihat apabila kajian menunjukkan orang tidak faham dan sebagainya, kita wujudkan jawatankuasa untuk menyampaikan mesej ini melalui sosial media, melalui media cetak, media elektronik dan sebagainya dan juga kita buat program seperti *opportunistic vaccination*. Maknanya mereka yang datang ke klinik kesihatan, kita terus tawarkan, kita *check* dia belum dapat vaksin, kita tawarkan bagi vaksin atau kita mengadakan *after office hours vaccination* di tempat-tempat yang terpilih yang tidak ada GP, yang susah, jadi kita buat.

Selepas waktu kerja, kakitangan menunggu untuk mereka, untuk diberikan vaksin dan *insya-Allah* kerajaan telah *plan*, KKM telah *plan* pada bulan Januari ini kita akan mengadakan PPV mega sebab kita jangka bulan Januari ramai lagi akan terima dos penggalak berdasarkan pencapaian kita dalam tiga minggu sahaja. Peningkatan sebanyak 98.5 peratus.

Tuan Yang di-Pertua sedikit lagi. Kita dijangka akan mengadakan PPV mega di Selangor dan juga Kuala Lumpur dengan sasaran contohnya di Kuala Lumpur di *Axiata* dan juga di PWTC, dengan sasaran satu hari 8,000 orang kita boleh buat di kedua-dua tempat. Kalau di Selangor contohnya di Shah Alam, di IDCC, sasaran kita 6,000 orang. Jadi ini yang kita buat.

Jadi untuk Yang Berhormat Senator, kita dapati ada kajian menunjukkan pemberian dos *heterologous*, contohnya SSP akan menyebabkan peningkatan imuniti lebih tinggi daripada SSS. Oleh sebab itu kita hendak terangkan pada rakyat supaya rakyat faham, supaya rakyat jangan takut dan supaya rakyat ambil rakyat tentang perkara ini untuk perlindungan nyawa kita semua. Terima kasih.

Beberapa Ahli: [Bangun]

Timbalan Yang di-Pertua: Kedua.

Dr. Wan Martina binti Wan Yusoff: Soalan tambahan.

Datuk Dr. Dominic Lau Hoe Chai: Terima kasih kepada Tuan Yang di-Pertua. Seperti Timbalan Menteri tadi mengatakan keengganan ambil suntikan galakan itu adalah kerana maklumat kurang jelas. Saya mohon penerangan daripada Timbalan Menteri, macam mana mengenai maklumat palsu yang telah disebarkan di kalangan masyarakat mengenai penggalak vaksin. Apakah tindakan kementerian itu? Terima kasih.

Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali: Terima kasih Yang Berhormat. Itu satu soalan yang baik sebab apa antara sebab-sebab kekeliruan itu banyak. Oleh sebab kita ini masih lagi mendapat berita-berita yang palsu ataupun kita masih lagi percaya kepada berita-berita yang palsu. Bila timbul satu perkara ini dalam tempoh satu minit, satu Malaysia boleh tahu, apa-apa pun sekarang. Sama ada baik atau buruk, sama ada palsu atau benar. Jadi, termasuk juga dengan dos penggalak ini. Sepatutnya dos penggalak ini, *booster dose* ini menjadi satu perkara yang sangat penting. Akan tetapi oleh sebab mungkin ada berita yang mengatakan bahaya dan sebagainya, macam-macam, yang boleh menakutkan orang.

Jadi, saya percaya kalau ada laporan dibuat, maka pihak KKM akan mengambil tindakan dan mungkin kita akan beritahu pada kementerian-kementerian yang bertanggungjawab atas berita-berita palsu ini. KKMM umpamanya akan mengambil tindakan atas akta untuk menyebarkan berita palsu dan orang itu akan disiasat dan diambil tindakan seterusnya. Terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua: Satu soalan lagi.

Dato' Kesavadas a/l A. Achyuthan Nair: Terima kasih. Yang Berhormat Timbalan Menteri, memandangkan virus *Omicron* sudah sampai ke tanah air kita walaupun tidak dijemput, adakah *booster dose* penggalak nombor dua akan diberikan oleh KKM? Walaupun, seperti yang dicadangkan di negara-negara barat dan Israel. Terima kasih.

Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali: Terima kasih Yang Berhormat. Pada ketika ini kita masih lagi memberi tumpuan pada dos penggalak, *dose booster* dan sama ada kita akan memberikan dos vaksin yang seterusnya ataupun penggalak yang seterusnya, ada yang bertanya saya juga adakah kita akan beri vaksin setiap tahun dan sebagainya. Itu masih lagi dalam, sebenarnya dalam pemerhatian kita.

Setakat ini data-data yang ada, fakta-fakta yang ada, kita belum lagi sampai ke tahap itu. Dulu-dulu kita ada, contohnya *influenza*. Kita pada mulanya bagi sekali, dua kali, kemudian kita sudah ada setiap tahun *influenza vaccine* kita beri setiap tahun supaya meningkatkan imuniti.

Akan tetapi untuk COVID ini kita fokus kepada dos penggalak dan kita belum lagi buat keputusan sebab keputusan mestilah berdasarkan fakta dan data-data yang tepat untuk kesihatan kita terutamanya macam kita cakap tentang *Omicron*. Setakat ini *Omicron* kita tahu mempunyai mutasi *spike* protein yang tinggi dan hari ini kita sudah ada 13 kes yang kita sudah ada tetapi tidak-kes-kes ini merupakan kes kategori satu, dan dua, dan tidak merebak dengan pantas. Semua telah dapat dikawal dengan baik. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua: Silakan Yang Berhormat Senator Dr. Wan Martina.

Dr. Wan Martina binti Wan Yusoff: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Bagaimana pihak kementerian menguruskan mangsa-mangsa banjir yang tidak menerima vaksin di pusat-pusat pemindahan sementara. Kita bimbang adanya jangkitan baru wabak COVID-19 di pusat-pusat pemindahan disebabkan adanya segolongan yang tidak menerima vaksin. Bagaimanakah kementerian menguruskan mangsa-mangsa sebegini? Terima kasih.

Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali: Terima kasih Yang Berhormat atas keprihatinan. Sekarang ini kita pergi mana-mana pun kita kena *check*. Ada pemeriksaan, tidak percaya cuba masuk *mall* mana-mana. Yang tahan kita pun dia pun tidak berapa tahu sangat. Dia meminta tengok, hendak tengok kita ini sudah ada vaksin atau belum...

Tuan Muhamad Zahid bin Md. Arip: Kita cakap fasal pusat pemindahan.

Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali: Kalau tidak ada vaksin kita tidak boleh masuk. Kita tidak boleh masuk. Jadi, apa yang kita akan buat, apa yang telah dibuat, yang pertama sekali tentulah kita buat saringan tentang COVID dengan gunakan kit saringan antigen. Akan tetapi kita juga buat pemeriksaan di MySejahtera untuk melihat.

Seperti yang saya katakan tadi, *opportunistic vaccination* kita lakukan di klinik-klinik kesihatan seluruh Malaysia. Bila pergi saja kita akan *check* tengok, kalau belum kita akan tawarkan dia. Jadi ini, perkara ini akan dilakukan juga pada mangsa-mangsa banjir yang masuk ke PPS, saringan akan dilakukan, pemeriksaan akan dilakukan dan juga pemeriksaan di MySejahtera juga dibuat, kita minta ditunjukkan. Kalau dia belum divaksin, kita akan tawarkan dia vaksinasi. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua: Terima kasih kepada Yang Berhormat Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali, Timbalan Menteri Kesihatan atas jawapan yang diberikan. Seterusnya, saya menjemput Yang Berhormat Dato' Kesavadas.

Dato' Kesavadas a/l A. Achyuthan Nair: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Ini kali pertama soalan saya naik, selepas 33 bulan- naik nombor yang tertinggi, nombor 2.

2. **Dato' Kesavadas a/l A. Achyuthan Nair** minta Menteri Belia dan Sukan menyatakan, formula yang sedang direncanakan bagi menjadikan Malaysia sebagai sebuah hab sukan tumpuan di dunia menerusi pengelolaan temasya-temasya sukan bertaraf antarabangsa dengan menjadikan Dubai sebagai model terbaik.

Timbalan Menteri Belia dan Sukan [Dato' Sri Ti Lian Ker]: Terima kasih Yang Berhormat Senator Dato' Kesavadas. Tuan Yang di-Pertua, sebenarnya formula untuk *sport hub* atau sukan ini adalah berlandaskan *sport for all and all for sport* di mana kita perlu mengadakan lebih ramai penglibatan, komuniti, pengusaha, pemain dan sebagainya.

■1020

Namun begitu, untuk makluman Ahli Yang Berhormat, kementerian sememangnya mempunyai perancangan untuk menjadikan Malaysia sebagai sebuah hab sukan tumpuan di dunia pada masa akan datang. Dalam usaha ke arah itu, kementerian sedang membangunkan Pelan Induk Industri Sukan Malaysia (PIISMA) yang memberi penekanan kepada aspek pengkomersialan dan keusahawanan. Antara strategi utama teras ini ialah untuk menggalakkan perniagaan sukan dan meningkatkan pengkomersialan sukan dan seterusnya menjadikan Malaysia sebagai satu hab sukan antarabangsa.

Kementerian berpandangan melalui penganjuran dan pengelolaan acara sukan bertaraf dunia, negara akan berupaya untuk meningkatkan lagi *visibility* ataupun keterlihatan negara sebagai penganjur acara sukan bertaraf antarabangsa di pentas antarabangsa dan ternama. Begitu juga, kita perlu meningkatkan aktiviti perniagaan berasaskan kepada sukan yang boleh menjadi penyumbang kepada ekonomi negara kerana dalam industri sukan ini memang perbelanjaan tinggi mencecah RM400 juta lebih dan sebagainya.

Tambahan, ia boleh menambahkan peluang-peluang pekerjaan melalui penganjuran temasya-temasya sukan. Akan tetapi semestinya ia akan juga mempunyai kesan kepada *lifestyle* ataupun kehidupan sosial kita di mana mungkin *lifestyle* kita perlu juga kita perlu memberi penekanan dan tolak ansur dan sebagainya.

Selain itu, Kementerian Belia dan Sukan juga sedang dalam fasa akhir pembangunan dokumen *blueprint* Visi Sukan Negara 2030. Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, VSN 2030 merupakan satu hala tuju baharu yang digubal bagi memacu pembangunan sukan dalam negara untuk tempoh 10 tahun. VSN 2030 menggariskan enam- teras utama, dan salah satunya merupakan teras hab sukan yang ditanya oleh Yang Berhormat.

Skop teras hab sukan merangkumi aspek peningkatan capaian dan struktur tadbir urus yang menawarkan kualiti fasiliti ataupun kemudahan berkualiti, perkhidmatan dan kepakaran bidang sukan yang terbaik. Sasaran VSN 2030 dalam teras hab sukan adalah untuk meningkatkan pengurusan fasiliti sukan yang cekap serta berhasrat untuk menjadikan Malaysia sebagai destinasi sukan pilihan rantau ini.

Bagi merencanakan penganjuran temasya-temasya sukan antarabangsa, pihak kementerian akan terus berusaha untuk mengadakan kerjasama strategik dengan pihak swasta dan persatuan-persatuan sukan kerana penganjurannya selama ini kebanyakannya dilaksanakan oleh pihak kerajaan akan diubah dengan penglibatan yang lebih aktif daripada segi sektor swasta.

Penganjuran sukan akan diuruskan secara lebih profesional dengan penekanan kepada aspek pengkomersialan dengan memberi pulangan yang menguntungkan kepada pihak swasta supaya mereka minat.

Aspek pemasaran penajaan media sukan, pengawal teknikal sukan yang berkecuali, pengurusan kemudahan sukan yang cekap, pengangkutan logistik yang mencukupi dan kemudahan teknologi maklumat terkini akan menjadikan Malaysia sebagai penganjur acara sukan antarabangsa yang bakal dikenali orang ramai.

Pada masa yang sama untuk menjadikan Malaysia sebagai hab sukan tumpuan di dunia, kementerian akan memastikan fasiliti sukan yang ada di Malaysia sentiasa berada dalam tahap dan keadaan yang baik, mematuhi peraturan-peraturan dan piawaian antarabangsa dan yang paling utama mempunyai tenaga kerja pengurusan sukan yang terlatih dan profesional. Sekian, terima kasih.

Datuk Mohd Hisamudin bin Yahaya: Soalan tambahan.

Puan Fadhlina binti Dato' Sidek: Soalan tambahan.

Timbalan Yang di-Pertua: Silakan Yang Berhormat Dato' Kesavadas.

Dato' Kesavadas A. Achyuthan Nair: Ya, terima kasih. Terima kasih. Yang Berhormat Timbalan Menteri, masih ingat selain Chelsea, Manchester City, pasukan kebangsaan Brazil, *Manchester United* juga pernah berkunjung ke negara ini bagi perlawanan persahabatan *Asian Tour* pada tahun 2001 hingga 2009. Sejajurnya penganjuran *Asian Tour* tersebut membuktikan bahawa Malaysia mampu mengelolakan perlawanan sukan yang melibatkan kelab-kelab sukan yang ternama biarpun ia dikendalikan oleh penganjur swasta.

Soalan saya, apakah pengajaran berguna yang telah dipelajari oleh KBS daripada pengelolaan perlawanan-perlawanan persahabatan bola sepak yang melibatkan kelab-kelab ternama sebelum ini? Seandainya Malaysia ditakdirkan menjadi tuan rumah bagi kejohanan bola sepak piala dunia pada tahun hadapan, bolehkah Yang Berhormat Timbalan Menteri menyatakan aspek-aspek yang akan diberi tumpuan serius oleh kerajaan bagi memastikan pengelolaan *World Cup* atau Piala Dunia tersebut tidak mencalarakan imej Malaysia sebagai penganjur. Pohon jawapan bernas daripada Yang Berhormat Timbalan Menteri.

Dato' Sri Ti Lian Ker: Soalan tidak bernas tetapi jawapan kena bernas. Tidak apa. Saya cuba... [Ketawa]

Dato' Kesavadas A. Achyuthan Nair: Soalan ini, bertepatan ini.

Dato' Sri Ti Lian Ker: Terlebih dahulu kita kena memahami bahawa apa jua acara antarabangsa ataupun tempatan perlu memenuhi syarat-syarat dan pemantauan Pesuruhjaya Sukan (PJS). Sememangnya apabila kita melibatkan penganjuran swasta dan sebagainya seperti mana saya tekankan *lifestyle* ataupun ekosistem sukan itu kenalah padan. Sekiranya kita tidak boleh menerima *lifestyle* sukan, mungkin akan menjadikan destinasi kita tidak menarik.

Jadi, menyentuh tentang penganjuran swasta dan sebagainya apakah yang kita dapat pelajari bermakna apabila kita mahu menjadikan negara kita sebagai satu sukan hab, sebagai sasaran dan sebagai destinasi kita perlu juga mengubah minda pendekatan dan peraturan. Sememangnya kementerian akan cuba mengimbangkan kesesuaian ekosistem setempat dan budaya setempat dengan budaya-budaya yang akan dibawa oleh *lifestyle* kehidupan *sports* antarabangsa. Jadi, perlulah kita menekankan perkara-perkara ini.

Kementerian akan memberikan pertimbangan daripada *engagement* yang kita adakan di mana kita adakan Kanvas Visi Sukan Negara 2030 banyak maklumat dan input dan semua akan diberikan pertimbangan yang sewajarnya. Semestinya kementerian komited untuk menjadikan negara kita satu sukan hab dan juga membolehkan negara kita menerima syarat-syarat dan faktor-faktor yang diperlukan untuk menjadikan negara kita sebagai pusat sukan hab. Sekian, terima kasih.

Puan Fadhlina binti Dato' Sidek: Soalan tambahan.

Sr. Haji Mohamad Apandi bin Mohamad: Tuan Yang di-Pertua...

Timbalan Yang di-Pertua: Silakan.

Sr. Haji Mohamad Apandi bin Mohamad: Penganjuran Olimpik bagi negara-negara Asia, Jepun, Korea Selatan dan China. *Alhamdulillah* kita Malaysia telah menjadi hos kepada Sukan Komanwel pada 1998. Cuma saya hendak tanya apakah kriteria yang menyebabkan Malaysia belum lagi layak untuk menjadi hos kepada sukan Asia itu sendiri. Kalau boleh beritahu sebab-sebab. Sukan Komanwel mampu, Olimpik belum lagilah.

Kenapakah Asia kita belum memenuhi syarat-syarat? Apa syarat-syarat yang kita tidak penuhi untuk mencalonkan nama kita sebagai hos sukan Asia. Mohon jawapan. Pernah atau tidak pernah saya pun tidak kisah yang ini.

Dato' Sri Ti Lian Ker: Memang dalam pentadbiran dan pemilihan ada syarat-syaratnya, ada lobi-lobinya dan sebagainya dan ada politik dia juga. Jadi, saya bukanlah dalam jawatankuasa yang membuat keputusan ataupun kementerian bukanlah membuat keputusan. Jadi, berlandaskan itu saya tidak mahu ataupun tidak berkedudukan untuk membuat spekulasi ataupun sebab-sebab kita tidak diterima ataupun tidak dipilih. Terima kasih.

Datuk Mohd Hisamudin bin Yahaya: Soalan tambahan Tuan Yang di-Pertua. Penting soalan ini Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Muhamad Zahid bin Md. Arip: Mustahak.

Datuk Mohd Hisamudin bin Yahaya: Soalan tambahan penting untuk rakyat.

Timbalan Yang di-Pertua: Terima kasih kepada Yang Berhormat Senator Dato' Sri Ti Lian Ker, Timbalan Menteri Belia dan Sukan atas jawapan yang diberikan.

Tuan Muhamad Zahid bin Md. Arip: Habis.

Timbalan Yang di-Pertua: Seterusnya saya menjemput Yang Berhormat Senator Dato' Isa bin Ab. Hamid.

3. Dato' Isa bin Ab. Hamid minta Menteri Tenaga dan Sumber Asli menyatakan, jumlah belia Orang Asli yang telah diambil bekerja di Jabatan PERHILITAN dan Jabatan Hutan dalam program Renjer Perintis bagi Operasi Bersepadu Khazanah (OBK) dalam melestarikan dan penjagaan hutan negara.

Timbalan Menteri Tenaga dan Sumber Asli [Datuk Ali anak Biju]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih Yang Berhormat Senator Dato' Isa bin Ab. Hamid.

Tuan Yang di-Pertua, Kementerian Tenaga dan Sumber Asli (KeTSA) melalui Jabatan Perlindungan Hidupan Liar dan Taman Negara (PERHILITAN) telah melaksanakan Program Perlindungan dan Rondaan Biodiversiti- *Biodiversity Protection and Patrolling Programme*, dengan izin, dipanggil BP3 yang melibatkan veteran Angkatan Tentera Malaysia, bekas polis dan Orang Asli mulai 16 Jun 2020.

BP3 turut melibatkan agensi-agensi penguatkuasaan seperti Jabatan Perhutanan Semenanjung Malaysia (JPSM), Perbadanan Taman Negara Johor dan Perbadanan Taman Negara Negeri Perak bagi membanteras pencerobohan pembalakan haram serta pemburuan hidupan liar di kawasan *hotspot* dalam kawasan perlindungan di Semenanjung Malaysia termasuk Taman Negara, rizab hidupan liar, taman negeri, hutan simpan kekal dan tapak ramsar.

■1030

Sehingga Disember 2021, sebanyak 425 orang Orang Asli telah dilantik sebagai renjer hidupan liar di bawah inisiatif *Short-term Employment Programme* (MySTEP). Komuniti Orang Asli yang terlibat termasuklah daripada etnik Batek, Temiar, Semoq Beri, Jahut, Semai, Jahai, Semelai dan Che Wong di seluruh Semenanjung Malaysia. Penglibatan komuniti Orang Asli dalam menjayakan BP3 adalah signifikan kerana mereka lebih memahami selok-belok hutan di negara ini.

Pada tahun 2021, mereka telah ditempatkan di 55 pos di Taman Negara Pahang, Taman Negara Terengganu, Taman Negara Kelantan, Royal Belum Perak, Taman Negara Endau-Rompin Johor, Rizab Hidupan Liar Sungkai Perak, Rizab Hidupan Liar Sungai Dusun Selangor, Rizab Hidupan Liar Krau Pahang dan Taman Negara Pulau Pinang bagi melaksanakan tugas yang seperti berikut:

- (i) membantu melaksanakan operasi kawalan sempadan di Taman Negara dan Rizab Hidupan Liar dan pos kawalan sempadan;
- (ii) membantu melaksanakan operasi penguatkuasaan secara teratur selaras dengan perundangan berkaitan dan standard operasi prosedur (SOP);
- (iii) membantu melaksanakan *smart patrol* di kawasan Taman Negara, Rizab Hidupan Liar dan kawasan hutan simpan kekal; dan

- (iv) membantu melaksanakan latihan ikhtiar hidup- *survival*, tempur tanpa senjata, asas penggunaan peralatan navigasi dan komunikasi.

Sekian, terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua: Soalan tambahan. Dato' Isa bin Ab. Hamid.

Dato' Isa bin Ab. Hamid: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Timbalan Menteri. Dengan pertambahan renjer di kalangan komuniti Orang Asli begitu juga dengan veteran-veteran tentera yang ia telah membesarkan pasukan pengawalan keselamatan di dalam hutan. Bolehkah Yang Berhormat berkongsi sejauh manakah pasukan ini dapat menangani jenayah sekiranya ada jumlah tangkapan, rampasan dagangan daripada ia dicuri dan diseludupkan ke luar negara. Terima kasih.

Datuk Ali anak Biju: Terima kasih Yang Berhormat Senator. Tuan Yang di-Pertua, untuk makluman Yang Berhormat, pertambahan perjawatan Renjer Orang Asli dan veteran ATM sangat membantu Jabatan PERHILITAN dalam menjayakan rondaan di kawasan titik panas- *hotspot* pemburuan haram hidupan liar. Ini terbukti berkesan sejak operasi OBK yang dijalankan bermula pada tahun 2019 hingga 2021 terdapat penurunan yang amat ketara sebanyak 60 peratus bagi penemuan kesan-kesan baharu pencerobohan melibatkan khemah-khemah warga asing (PATI) dan kesan tebingan baharu pokok karas yang kebiasaannya didalangi oleh warga asing.

Secara tidak langsung, ia telah menunjukkan bahawa dengan adanya operasi OBK yang dijalankan berterusan ini mampu untuk mengekang aktiviti-aktiviti jenayah alam sekitar. Sekian, terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua: Soalan tambahan lain.

Sr. Haji Mohamad Apani bin Mohamad: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Bolehkah saya tahu, jumlah elaun yang dibayar kepada renjer-renjer anak Orang Asli ini dan setakat ini bilangan yang terlibat, lebih kurangnya kalau tidak tepat pun. Bilangan yang terlibat ini. Elaun dan bilangan dia. Sekian, terima kasih.

Datuk Ali anak Biju: Pada asasnya, elaun yang kita bagi merupakan RM1,900 untuk seorang sebulan. Pada tahun 2022 ini, kita telah memperuntukkan peruntukan yang lebih banyak daripada tahun lepas iaitu RM37 juta untuk tahun ini yang membolehkan rondaan di 31 pos daripada 62 pos yang sedia ada yang melibatkan 800 orang kakitangan. Jadi jumlahnya memang bertambah dari tahun yang lepas. Terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua: Terima kasih kepada Yang Berhormat Datuk Ali anak Biju, Timbalan Menteri Tenaga dan Sumber Asli atas jawapan yang diberikan.

Seterusnya saya menjemput Yang Berhormat Dato' Ajis bin Sitin.

4. Dato' Ajis bin Sitin minta Menteri Dalam Negeri menyatakan, apa usaha kerajaan untuk merasionalisasikan kemudahan-kemudahan yang diterima oleh anggota pasukan keselamatan daripada kalangan masyarakat Orang Asli iaitu Senoi Praaq supaya selaras dengan apa yang diterima oleh rakan-rakan mereka di dalam pasukan polis lain. Mereka ini mungkin kurang daripada segi akademik tetapi harus diingat bahawa mereka telah menjadi barisan hadapan dan telah banyak menabur bakti kepada keselamatan negara sejak dulu lagi.

Timbalan Menteri Dalam Negeri I [Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih juga kepada Yang Berhormat Senator Dato' Ajis bin Sitin atas soalan nombor 4.

Tuan Yang di-Pertua, kerajaan amat prihatin dengan penglibatan masyarakat Orang Asli dalam perkhidmatan awam khususnya dalam pasukan keselamatan seperti Polis Diraja Malaysia selaras dengan Perkara 8(5)(c) Perlembagaan Persekutuan Malaysia. PDRM telah diperuntukkan jawatan khas melalui Skim Perkhidmatan Pegawai Rendah Polis dan juga Konstabel Orang Asli. Pada masa ini, PDRM mempunyai empat kumpulan skim perkhidmatan yang membuka ruang seluasnya kepada semua masyarakat iaitu:

- (i) Skim Perkhidmatan Pegawai Kanan Polis dengan taraf akademik minimum Ijazah Sarjana Muda;
- (ii) Skim Perkhidmatan Pegawai Rendah Polis dan Konstabel dalam Kumpulan Pelaksana 1 dengan taraf akademik Diploma dan Sijil Pelajaran Malaysia;

- (iii) Skim Perkhidmatan Pegawai Rendah Polis dan Konstabel Orang Asli dalam Kumpulan Pelaksana 2 dengan taraf akademik Penilaian Menengah Rendah (PMR) dan Pentaksiran Tingkatan 3 (PT3); dan
- (iv) Skim Perkhidmatan Pegawai Rendah Polis dan Konstabel Sokongan dalam Kumpulan Pelaksana 2 dengan taraf akademik Penilaian Menengah Rendah (PMR) dan Pentaksiran Tingkatan 3 (PT3).

Walaupun lantikan pegawai polis melalui Skim Perkhidmatan Pegawai Rendah Polis dan Konstabel Orang Asli serta Skim Perkhidmatan Pegawai Rendah Polis dan Konstabel Sokongan mensyaratkan kelulusan akademik yang sama iaitu minimum lulus Penilaian Menengah Rendah (PMR) dan Pentaksiran Tingkatan 3 (PT3), namun gaji permulaan bagi lantikan kedua-dua skim adalah berbeza. Bagi lantikan di bawah Skim Perkhidmatan Pegawai Rendah Polis dan Konstabel Orang Asli, tawaran gaji permulaan bagi Gred YP1 adalah lebih tinggi iaitu sebanyak RM1,334 manakala bagi Skim Perkhidmatan Pegawai Rendah Polis dan Konstabel Sokongan pula, gaji permulaan Gred YT1 adalah sebanyak RM1,220.

Selain itu, elaun dan kemudahan yang diterima oleh Skim Perkhidmatan Pegawai Rendah Polis dan Konstabel Orang Asli adalah sama dengan konstabel biasa seperti Imbuhan Tetap Khidmat Polis sebanyak RM95 sebulan, Bayaran Insentif Perkhidmatan PDRM sebanyak RM200 dan Bayaran Insentif PGA sebanyak RM400 sebulan.

Semua faedah yang dinikmati oleh pegawai polis turut dipanjangkan kepada Skim Perkhidmatan Pegawai Rendah Polis dan Konstabel Orang Asli seperti faedah persaraan, kebajikan pegawai, keluarga dan waris pegawai. Faedah-faedah ini adalah setara dengan pegawai perkhidmatan awam yang lain mengikut kelayakan hakiki mereka. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua: Soalan tambahan. Silakan.

Dato' Isa bin Ab. Hamid: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Kalau kita melihat permintaan skim Senoi Praaq ini semakin bertambah ramai dan kita melihat hanya dua PGA iaitu di Bidor dan Pengkalan Hulu. Saya ingin bertanya kepada pihak kerajaan adakah bercadang untuk mewujudkan lebih lagi tambahan satu PGA Senoi Praaq di Selatan ataupun di Pahang yang mana penduduk masyarakat Orang Asli pun lebih ramai di sana. Sekian, terima kasih.

Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Mohamed Said: Terima kasih Yang Berhormat Senator. Memang menjadi hasrat kerajaan untuk menjemput lebih ramai lagi anggota polis daripada kalangan Senoi Praaq dan satu cadangan yang baik.

Untuk pengetahuan Yang Berhormat juga bahawa ramai di kalangan pegawai dan anggota Senoi Praaq juga telah diserapkan kepada perkhidmatan jawatan yang biasa yang setaraf dengan jawatan-jawatan anggota polis yang biasa. Contoh yang terbaik adalah bekas ACP Datuk Mohd. Ramli Md Noor iaitu Yang Berhormat Cameron Highlands yang juga menjadi pegawai daripada Senoi Praaq yang telah diserapkan dengan jawatan setaraf dengan pegawai yang biasa. Terima kasih Yang Berhormat atas pandangan dan kita ambil perhatian atas cadangan Yang Berhormat tersebut.

Datuk Dr. Dominic Lau Hoe Chai: Soalan tambahan Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua: Silakan.

Datuk Dr. Dominic Lau Hoe Chai: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Seperti difahamkan bahawa Senoi Praaq itu telah ditubuhkan pada tahun 1957 semasa kita merdeka. So, soalan saya ialah adakah unit ini relevan lagi, satu. Kedua, saya juga difahamkan bahawa kadar jenayah di bandar itu sangat tinggi seperti yang dikatakan *hotspot* itu. Adakah perancangan Kementerian Dalam Negeri itu- pindah polis itu, selepas memberikan latihan pindah ke *hot spot* untuk menurunkan kadar jenayah di bandar. Terima kasih.

■1040

Timbalan Yang di-Pertua: Silakan.

Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Mohamed Said: Yang Berhormat Tuan Yang di-Pertua, sebagaimana yang saya sebutkan tadi bahawa ramai daripada pegawai dan anggota Senoi Praaq juga telah diserapkan kepada perjawatan yang setaraf dengan kelayakan dan juga mereka juga adalah sangat perlu bagi membantu kerja-kerja di sempadan-sempadan tanah air kita.

Mengenai cadangan untuk kita tempatkan anggota Senoi Praaq ini kepada kawasan *hot spot* juga satu pandangan yang baik dan Senoi Praaq juga terlibat dengan menjaga khazanah alam kita seperti mana Yang Berhormat Datuk Ali anak Biju sebutkan tadi. Terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua: Terima kasih kepada Yang Berhormat Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Mohamed Said, Timbalan Menteri Dalam Negeri atas jawapan yang telah diberikan.

Seterusnya, saya menjemput Yang Berhormat Tuan Seruandi bin Saad.

5. Tuan Seruandi bin Saad minta Menteri Kewangan menyatakan, usaha kementerian bagi memudah cara agihan bantuan-bantuan khas seperti Bantuan Keluarga Malaysia, Bantuan Khas COVID-19, Bantuan Prihatin Rakyat yang diberikan kepada rakyat agar tiada lagi keciciran bantuan pada masa hadapan.

Timbalan Menteri Kewangan I [Tuan Mohd Shahar bin Abdullah]: *Bismillahi Rahmani Rahim. Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh*, salam sejahtera, salam Keluarga Malaysia Makmur Sejahtera.

Tuan Yang di-Pertua, terima kasih kepada Ahli Yang Berhormat Senator Seruandi bin Saad atas persoalan.

Untuk makluman Yang Berhormat, jumlah bantuan tunai langsung kerajaan pada tahun 2021 adalah berjumlah RM17.1 bilion dan disalurkan secara berterusan mulai Januari sehingga Disember 2021. Melibatkan Bantuan Prihatin Nasional (BPN), Bantuan Prihatin Rakyat (BPR), Bantuan Khas COVID-19 (BKC) dan Bantuan Kehilangan Pendapatan (BKP).

Paling terkini untuk makluman Yang Berhormat Senator pembayaran BKC fasa tiga mulai 20 Disember 2021 melibatkan 3.8 juta orang penerima isi rumah kategori miskin B40 dengan nilai bantuan sebanyak RM300 dan implikasi kewangan berjumlah RM1.2 bilion.

Tuan Yang di-Pertua, bagi penerima yang terkesan dengan bencana banjir, sukacita dimaklumkan, proses penuaian bantuan-bantuan ini melalui kaunter BSN yang sepatutnya berakhir pada 31 Disember 2021 akan dilanjutkan sehingga 31 Januari 2022. Bagi tahun 2022 pula, kerajaan telah menyediakan Bantuan Tunai B40 di mana peruntukan RM8.2 bilion akan disalurkan melalui Bantuan Keluarga Malaysia (BKM) yang telah disediakan di bawah Kumpulan Wang COVID-19 (KWC).

BKM merupakan bantuan tunai kerajaan yang lebih bersasar kepada golongan yang memerlukan bertujuan untuk membantu meringankan kos sara hidup dan beban rakyat berpendapatan rendah atau B40. BKM diperkenalkan dengan pembaharuan dan penambahbaikan supaya kumpulan yang benar-benar terkesan diberikan lebih tumpuan terutamanya isu rumah dengan bilangan anak yang ramai di samping ibu dan bapa tunggal dan warga emas yang mempunyai anak.

Ia juga membuktikan keprihatinan kerajaan terhadap golongan yang memerlukan dan seterusnya memberi impak yang tinggi kepada rakyat serta merancakkan ekonomi melalui aktiviti perbelanjaan.

Untuk makluman Dewan yang mulia, secara keseluruhan, BKM akan memanfaatkan lebih 9.6 juta orang penerima dengan peruntukan RM8.2 bilion iaitu peningkatan berbanding 8.6 juta orang penerima dengan peruntukan sebanyak RM7 bilion di bawah BPR. Selaras dengan usaha kerajaan untuk memudah cara proses permohonan bagi mengelakkan golongan yang layak tercicir, proses pendaftaran BKM akan dipermudahkan.

Pertama, mereka yang telah lulus BPR tidak perlu lagi memohon semula dan akan terus dipertimbangkan untuk BKM tahun 2022 mengikut syarat kelayakan yang ditetapkan. Kedua, penerima Geran Khas Prihatin (GKP) serta golongan rentan seperti penerima bantuan kebajikan di bawah JKM, Orang Asli yang berdaftar dengan JAKOA, golongan gelandangan, penerima zakat Baitulmal di Lembah Klang akan diproses secara automatik tanpa memerlukan permohonan.

Ketiga, untuk permohonan baharu, proses akan dibuka kepada mereka yang berkelayakan pada bulan Januari 2022 dengan borang permohonan yang ringkas dan keperluan dokumen sokongan yang minimum. Melalui usaha seperti di atas Yang Berhormat, ia dapat memastikan bahawa bantuan tunai yang disediakan kerajaan hanya memanfaatkan kumpulan sasaran yang ditetapkan sahaja dalam masa yang sama akan mengurangkan kesalahan kemasukan dan penyisihan, dengan izin, *inclusion and exclusion error*. Kerajaan sentiasa komited memastikan semua bantuan kerajaan adalah berkesan dan menepati kumpulan sasar yang ditetapkan terutamanya golongan yang terjejas akibat COVID-19. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Seruandi bin Saad: Soalan tambahan.

Timbalan Yang di-Pertua: Soalan tambahan, silakan.

Tuan Seruandi bin Saad: Terima kasih Yang Berhormat atas jawapan tadi. Sebagaimana yang kita ketahui, negara kita telah ditimpa bencana banjir yang sangat dahsyat. Angka-angka mangsa banjir di negeri seperti Kelantan, Terengganu, Pahang, Perak, Negeri Sembilan, Melaka, Kuala Lumpur dan Selangor kini menghampiri seramai 70 ribu orang.

Justeru itu, saya ingin mendapatkan pencerahan daripada Yang Berhormat Menteri, apakah bantuan-bantuan yang disediakan untuk mangsa-mangsa yang terlibat? Sekian... [Tepuk]

Tuan Mohd Shahar bin Abdullah: Terima kasih Yang Berhormat Senator. Saya amat memahami perkara yang dimaklumkan oleh Yang Berhormat Senator kerana di kawasan saya, di kawasan Kuala Krau dan sebahagian daripada anggota pentadbiran... [Disampuk]

Seorang Ahli: Yang Berhormat Senator Temerloh.

Tuan Mohd Shahar bin Abdullah: Yang Berhormat Senator Temerloh juga terlibat. Sesungguhnya kerajaan amat prihatin dengan kesengsaraan dan kepayahan yang terpaksa ditanggung oleh Keluarga Malaysia akibat terkesannya bencana banjir. Sehubungan dengan itu, kerajaan Yang Amat Berhormat Perdana Menteri telah mengumumkan beberapa inisiatif khusus untuk membantu meringankan beban mereka yang terkesan.

Pertama, kerajaan telah memperuntukkan RM100 juta untuk aktiviti pemulihan pasca banjir bagi membaiki pulih rumah dan infrastruktur yang rosak.

Kedua, Bantuan Wang Ehsan sebanyak RM1,000 diberikan kepada setiap ketua isi rumah yang terjejas akibat banjir sama ada yang berpindah ke Pusat Pemindahan Sementara atau tidak. Bantuan Wang Ehsan sebanyak RM5,000 diberikan kepada waris mangsa yang meninggal akibat banjir. Bantuan bayaran balik pinjaman untuk mangsa-mangsa banjir bagi pinjaman perumahan dan hartanah kenderaan, kad kredit serta pinjaman peribadi sehingga enam bulan. Antara kemudahan termasuklah penangguhan atau pengurangan bayaran balik ansuran.

Pembiayaan Kewangan Peribadi tanpa faedah sehingga RM5,000 oleh Bank Simpanan Nasional sebanyak RM100 juta diperuntukkan dengan tujuan untuk membantu mangsa-mangsa terkesan banjir untuk mereka membeli peralatan dan kelengkapan rumah yang musnah akibat bencana. Moratorium sebanyak enam bulan pertama ke atas pembayaran ansuran bulanan dan ia terbuka kepada mangsa-mangsa banjir di seluruh negara.

Untuk usahawan PMKS pula, kerajaan telah menyediakan dana khusus sebanyak RM30 juta untuk pinjaman pemulihan banjir, pembiayaan di bawah PKS Mikro TEKUN Nasional, pinjaman sehingga RM10 ribu tiada faedah dikenakan dan moratorium balik diberi untuk tempoh 12 bulan.

Pembiayaan kewangan diberikan sebanyak RM5,000 melalui Bank Simpanan Nasional tanpa faedah atau keuntungan dengan tempoh bayaran hanya bermula selepas enam bulan perjanjian pembiayaan ditandatangani. Bank Negara Malaysia telah mengumumkan kemudahan pembiayaan sebanyak RM20 juta yang disediakan untuk PMKS yang terjejas melalui kemudahan Bantuan Bencana 2022, dengan izin, *Disaster Relief Facility (DRF 2022)*.

Untuk makluman Tuan Yang di-Pertua, BNM juga sedang berusaha untuk menambah peruntukan ini daripada RM200 juta kepada RM500 juta berdasarkan keperluan semasa. Sementara itu, kerajaan bersetuju memberi dua bulan pengecualian sewa kepada penyewa *SME Bank's Entrepreneur Premises Complex*, dengan izin, yang terjejas akibat banjir.

Kerajaan melalui SME Bank juga akan memudah cara permohonan penstrukturan semula pinjaman yang terjejas akibat banjir. Koperasi yang terjejas juga boleh memohon bantuan kecemasan koperasi sehingga RM30 ribu.

Akhirnya Tuan Yang di-Pertua, kerajaan telah mengumumkan Dana Usaha menangani impak banjir dan pemulihan pasca banjir adalah sebanyak RM75.8 juta sumbangan daripada Syarikat Pelaburan Berkaitan Kerajaan dan Syarikat Berkaitan Kerajaan dan juga Geran Kerajaan. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Dato' Haji Husain bin Awang: Tuan Yang di-Pertua, soalan tambahan.

Dato' Arman Azha Abu Hanifah: Tuan Yang di-Pertua, soalan tambahan.

Timbalan Yang di-Pertua: Silakan.

Dato' Arman Azha Abu Hanifah: Pada masa ini terlampau banyak persoalan yang dibangkitkan berkenaan Bantuan Wang Ehsan yang telah diumumkan oleh Yang Amat Berhormat Perdana Menteri yang hanya diberikan kepada mangsa yang berada di PPS sahaja dan bukan secara menyeluruh. Ini menafikan hak mereka yang tidak ke PPS untuk menerima bantuan daripada kerajaan.

■1050

Jika mereka layak soalan saya, bagaimanakah cara untuk mangsa-mangsa ini memohon bantuan? Apakah dokumen yang diperlukan? Bilakah bantuan ini dapat disalurkan dan saya mohon pihak kerajaan kurangkan birokrasi dalam permohonan mangsa-mangsa banjir dalam keadaan situasi yang terkena pada hari ini? terima kasih.

Dato' Indera Mohd Shahar bin Abdullah: Timbalan Yang di-Pertua, terima kasih, Yang Berhormat Senator Dato' Arman Azha Abu Hanifah atas persoalan dan izinkan saya Tuan Yang di-Pertua untuk memberi penjelasan supaya kekeliruan di luar sana dapat kita kendurkan.

Pertama, Bantuan Wang Ihsan sama ada berpindah ke PPS ataupun tidak berpindah. Yang Amat Berhormat Perdana Menteri kita yang amat prihatin kepada mangsa-mangsa banjir telah membuat kenyataan media pada 20 Disember dan 22 Disember memberi komitmen yang jelas, sesiapa sahaja yang terkesan dengan banjir sama ada menginap di PPS atau tidak akan juga menerima Bantuan Wang Ihsan RM1,000... [Tepuk]

Kedua, berkaitan dokumen sudah pasti Yang Amat Berhormat Perdana Menteri telah mengarahkan Kementerian Kewangan dan agensi pelaksana iaitu Agensi Pengurusan Bencana Negara (NADMA) untuk mempermudah proses pendaftaran dan dokumen di mana pendaftaran mereka yang menginap di PPS amat mudah kerana sudah ada pihak JKM di setiap Pusat Pemindahan Sementara (PPS).

Bagi mereka yang tidak menginap di PPS, mereka boleh hadir di PPS yang berdekatan dengan mereka atau sekiranya jauh dengan tempat PPS mereka, mereka boleh berdaftar dengan JPKK, MPKK, ketua komuniti, ketua kampung, penghulu di tempat masing-masing. Tidak ada dokumen diperlukan hanya pergi bertemu dengan ketua komuniti setempat untuk buat pengesahan. Pengesahan dibuat dan pihak ketua komuniti setempat akan mengangkat senarai nama tersebut kepada pihak pejabat daerah dan pejabat daerah akan serahkan kepada kerajaan negeri dan kerajaan negeri akan serahkan kepada NADMA untuk penyelarasan bantuan.

Kita akan beri Bantuan Wang Ihsan kepada ketua isi rumah yang terjejas dengan banjir. *Insya-Allah* Yang Berhormat, kita akan mempercepatkan penyaluran peruntukan kepada kerajaan negeri selaku Jawatankuasa Pengurusan Bencana Negeri sebagai penyelarasan fasa pertama bagi mempercepatkan proses pengagihan bantuan mangsa yang terjejas.

Kementerian Kewangan akan meminta NADMA untuk memantau pengagihan bantuan mangsa banjir melalui Jawatankuasa Pengurusan Bencana Negeri sejajar dengan arahan Yang Amat Berhormat Perdana Menteri untuk menyegerakan pengagihan. Kerajaan negeri sebagai Jawatankuasa Pengurusan Bencana Negeri telah dimohon untuk memberi kerjasama untuk berbuat demikian.

Insya-Allah Yang Berhormat, Kerajaan Persekutuan dan kerajaan negeri sentiasa mempunyai hubungan yang baik untuk menyelesaikan perkara ini di peringkat bawahan dan yang penting mereka yang terjejas akan dapat bantuan daripada kerajaan yang amat prihatin. Terima kasih, Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua: Soalan akhir, Yang Berhormat Senator Dato' Haji Husain bin Awang.

Dato' Haji Husain bin Awang: Terima kasih kepada Tuan Yang di-Pertua. Kerajaan telah memperuntukkan lebih RM471.6 juta bagi tujuan pemberian Pakej Penjagaan COVID-19 seperti kepada Keluarga Malaysia kategori B40 yang mengandungi pek pelitup muka guna semula, kit ujian sendiri COVID-19, termometer serta risalah panduan penggunaan dan info kesihatan.

Soalan saya, bilakah pakej ini akan diagihkan dan apakah mekanisme untuk mengagihkannya kepada golongan sasaran? Terima kasih.

Dato' Indera Mohd Shahar bin Abdullah: Tuan Yang di-Pertua, saya mohon jawapan secara bertulis kerana perkara ini tidak ada dalam makluman saya. Terima kasih, Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua: Terima kasih kepada Yang Berhormat Dato' Indera Mohd Shahar bin Abdullah, Timbalan Menteri Kewangan yang telah memberikan jawapan tadi.

Seterusnya saya menjemput Yang Berhormat Senator Dato Zaiedi Haji Suhaili.

6. Dato Zaiedi Haji Suhaili minta Menteri Kanan Pendidikan menyatakan, penyesuaian dan pengisian pada sesi takwim persekolahan baru 21 Mac 2022 dan sejauh mana kesediaan perancangan pengajaran dan pembelajaran bagi memastikan penguasaan pelajar untuk naik kelas dapat diusahakan secara wajar pada sesi pembelajaran 2021 untuk tempoh Januari hingga Mac 2022.

Timbalan Menteri Pendidikan I [Dato' Dr Mah Hang Soon]: Terima kasih, Yang Berhormat Senator. Tuan Yang di-Pertua, Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM) menyedari bahawa sesi persekolahan secara bersemuka untuk tahun 2020 dan tahun 2021 tidak dapat dilaksanakan seperti mana kebiasaan.

Sehubungan dengan itu, KPM telah membuat ketetapan untuk melanjutkan sesi persekolahan tahun 2021 hingga bulan Februari 2022. Pelanjutan sesi ini membolehkan pihak sekolah merancang dan melaksanakan aktiviti pemulihan, pengukuhan serta pengayaan secara intensif bagi meningkatkan kesediaan murid untuk mengikuti persekolahan tahun berikutnya.

Selain itu, KPM melihat keperluan murid untuk mengukuhkan pembelajaran dalam tempoh pasca pandemik. KPM telah memperkenalkan Program Pemerksaan Pelaksanaan Kurikulum iaitu KPM PerkasaKU. Program ini merupakan salah satu usaha untuk membantu memperkukuh kemahiran asas literasi dan numerasi serta memperkasa penguasaan murid dalam mata pelajaran lain berdasarkan Kurikulum Kebangsaan.

Program KPM PerkasaKU dilaksanakan daripada peringkat sekolah rendah hingga sekolah menengah bermula September 2021 bertujuan untuk meningkatkan penguasaan murid bagi kandungan kurikulum tahun semasa secara optimum, merapatkan jurang pembelajaran murid yang wujud semasa krisis, menyediakan bahan sokongan kurikulum kepada guru bagi melaksanakan pengajaran dan pembelajaran dan memastikan murid bersedia mengikut kurikulum tahun persekolahan 2022.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat Senator, KPM juga melaksanakan Pentaksiran Bilik Darjah (PBD) bagi mengumpul data perkembangan pembelajaran murid yang direkodkan dari semasa ke semasa. Data tersebut dapat digunakan oleh guru untuk mengenal pasti intervensi yang sesuai bagi meningkatkan tahap penguasaan murid.

KPM yakin usaha yang dirancang dan dilaksanakan ini membolehkan murid dapat mengikuti PDP secara berkesan dan bersedia untuk mengikuti tahun persekolahan yang berikutnya. Terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua: Soalan tambahan, silakan.

Dato Zaidi Haji Suhaili: Terima kasih, Tuan Yang di-Pertua. Memandangkan sesi baru persekolahan 2022 akan bermula pada bulan Mac 2022, adakah sesi baru persekolahan tahun 2023 akan bermula lewat juga? Kalaupun sesi persekolahan 2023 bermula seperti tahun-tahun sebelum ini iaitu Januari 2023, apakah kaedah-kaedah yang dirangka oleh kementerian bagi membolehkan silibus persekolahan tahun 2022 dipenuhi memandangkan bilangan hari persekolahan adalah amat berkurangan?

Dato' Dr Mah Hang Soon: Terima kasih kepada Yang Berhormat Senator Dato. KPM menyedari bahawa sesi persekolahan secara bersemuka tidak dapat dilaksanakan seperti mana yang biasa pada tahun 2020 dan 2021. Jadi oleh yang demikian, KPM telah menetapkan sesi persekolahan untuk tahun 2022 dan 2023 akan bermula pada bulan Mac. Ketetapan ini adalah berdasarkan kepada peruntukan kepada Akta Pendidikan 1996 [Akta 550].

Berhubung dengan bilangan hari persekolahan, sesi persekolahan ini akan dijadikan sebagai panduan dalam menetapkan sesi persekolahan pada tahun seterusnya. KPM juga akan mengambil kira pelbagai faktor yang lain termasuklah mengadakan sesi libat urus dan terpulang kepada situasi semasa dan maklum balas daripada pihak yang berkepentingan. Terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua: Soalan lain? Silakan, Yang Berhormat Senator Dato' Haji Jefridin.

Dato' Haji Jefridin bin Haji Atan: Tuan Yang di-Pertua, terima kasih atas kebenaran. Yang Berhormat Timbalan Menteri, kalau kita lihat daripada segi sesi persekolahan Januari hingga Mac ini adalah tidak berapa lama lagi. Soalan saya ialah bagaimana keadaan anak-anak murid kita yang dilanda banjir di negeri Selangor dan beberapa buah negeri yang lain? Apakah tindakan kerajaan dalam perkara ini? Terima kasih.

Dato' Dr Mah Hang Soon: Terima kasih kepada Yang Berhormat Senator Dato' Haji Jefridin yang sangat prihatin dalam perkara ini. Umum maklum bahawa KPM sentiasa dan kita amat prihatin daripada segi pembelajaran murid dan khususnya bagi mereka yang dilanda banjir.

Jadi apa yang telah kita rangka selama ini akan berjalan dan berpandu kepada keadaan banjir dan sebagainya akan juga kita bantu daripada semua segi yang dapat kita hulurkan bantuan termasuklah dijadikan sekolah sebagai tempat pemindahan untuk membantu mangsa banjir dan pada waktu yang sama tempat-tempat yang dilanda banjir itu juga akan termasuklah murid-murid yang terlibat akan juga diberikan bantuan yang bersesuaian. Jadi itulah kita akan bekerjasama rapat dengan agensi yang lain dalam hal ini. Terima kasih.

■1100

Timbalan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Senator Dato' Kesavadas.

Dato' Kesavadas A. Achyuthan Nair: Terima kasih. Yang Berhormat Timbalan Menteri, bagaimana pihak kementerian melakukan penyusunan jadual peperiksaan SPM dan STPM bagi penggal 2021, dengan mengambil kira masalah yang dihadapi oleh kebanyakan calon peperiksaan dari sekolah luar bandar dan pedalaman yang menghadapi masalah kualiti pelaksanaan PdPR, di samping musibah banjir yang telah memberi kesan besar kepada rutin ulang kaji mereka? Sekian, terima kasih.

Dato' Dr. Mah Hang Soon: Terima kasih kepada Yang Berhormat Senator. Kita mempunyai pengalaman dalam hal ini. Kalau Yang Berhormat Senator sedia maklum, apa yang telah kita laksanakan untuk tahun ini, sebenarnya takwim peperiksaan SPM telah kita tangguh buat dua tiga kali disebabkan oleh pandemik COVID-19. Jadi saya rasa apa pengalaman yang telah kita kumpulkan itu, akan dapat membantu kita dalam hal ini yang disebutkan oleh Yang Berhormat Senator. Terima kasih.

Dato' Ahmad bin Yahaya: Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Senator Dato' Ahmad bin Yahaya.

Dato' Ahmad bin Yahaya: Okey, terima kasih. Terima kasih atas jawapan. Soalan saya ialah berkaitan dengan peperiksaan yang dianjurkan. Kalau kita melihat kepada sesi persekolahan secara bersemuka selepas dibuka semula, didapati banyak sekolah yang memulakan sesi tersebut dengan peperiksaan atau ujian. Sedangkan semua menyedari bahawa kaedah PdPR yang dilalui oleh pelajar kurang berkesan.

Jadi, sebaiknya peluang bersemuka dimulakan dengan pembelajaran terlebih dahulu dan dikemudiankan peperiksaan. Jadi soalan saya, apakah kementerian memantau tarikh-tarikh peperiksaan yang diadakan oleh pihak-pihak sekolah? Terima kasih.

Dato' Dr. Mah Hang Soon: Terima kasih. Saya rasa satu soalan yang cukup baik dan sangat penting. Tujuan kita adakan peperiksaan ataupun pentaksiran- saya rasa perkataan yang lebih tepat ialah pentaksiran- dalam hal ini adalah untuk menilai tahap penguasaan murid untuk membolehkan pihak sekolah atau guru untuk menentukan, pertama untuk memastikan anak murid mereka telah dapat menguasai sekurang-kurangnya Tahap Penguasaan (TP) daripada satu hingga enam, hendak memastikan di mana tahap pencapaian mereka. Kita hendak memastikan supaya anak murid, setiap anak murid mencapai TP3 yang membolehkan mereka menguasai, meneruskan pembelajaran pada tahap yang seterusnya.

Itulah sebabnya kita mengadakan pentaksiran. Apa yang disebutkan oleh Yang Berhormat Senator, saya rasa ada merujuk kepada pentaksiran bilik darjah. Jadi satu cara yang sangat menyeluruh untuk membolehkan kita menilai penguasaan murid tersebut. Jadi kerja-kerja pemulihan ataupun pengukuhan dan pengayaan dapat kita berikan untuk membantu murid tersebut. Terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua: Terima kasih kepada Yang Berhormat Senator Dato' Dr. Mah Hang Soon, Timbalan Menteri Pendidikan atas jawapan yang diberikan.

Seterusnya saya mempersilakan Yang Berhormat Senator Tuan Balasubramaniam.

Tuan Balasubramaniam a/l Nachiappan: Salam sejahtera. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Soalan saya nombor 7.

7. Tuan Balasubramaniam a/l Nachiappan minta Menteri Perusahaan Perladangan dan Komoditi menyatakan, adakah terdapat perlindungan buat peladang dan pekerja-pekerja di sektor perladangan kerana terdapatnya kes peladang sawit ditembak dan terlibat dengan bencana dan kemalangan di ladang.

Timbalan Menteri Perusahaan, Perladangan dan Komoditi II [Datuk Willie anak Mongin]: Selamat pagi, salam sejahtera kepada semua Ahli Yang Berhormat Senator.

Tuan Yang di-Pertua, sebenarnya kita mengambil maklum mengenai permasalahan pekerja asing di negara kita dan juga insiden-insiden yang berlaku di ladang-ladang khususnya di sektor agrikomoditi. Ingin saya maklumkan bahawa insiden tembakan yang dilaporkan pada media pada bulan Oktober 2021 yang berlaku di ladang sawit Felda Bukit Sagu 4 Kuantan merupakan kemalangan yang tidak disengajakan oleh Peneroka Ladang Felda tersebut dengan menggunakan senjata buatan sendiri.

Setakat ini, pihak kementerian tidak ada menerima sebarang laporan terperinci mengenai perkara ini. Insiden ini mungkin amat jarang berlaku di ladang sawit kerana pekerja ladang sendiri juga sukar mendapat akses kepada senjata seperti senapang dan sebagainya. Ini merupakan kes yang berlaku *one in the million*, dengan izin.

Namun begitu, kita juga melihat kebajikan para pekerja ladang. Ingin saya maklumkan juga, merujuk kepada pekerja ladang yang terlibat dengan bencana kemalangan pula, di peringkat ladang, setiap ladang kita ada- sebenarnya mereka mempunyai *Emergency Response Team* (ERT), dengan izin, mereka sendiri. Di mana apabila perkara seperti bencana kemalangan berlaku, pihak ERT ini akan mengambil tindakan tuntas dan pantas sebelum agensi-agensi kerajaan seperti bomba dan juga APM untuk membantu. Jadi mereka ini merupakan lapisan pertama untuk memberi bantuan kepada golongan pekerja ladang yang ditimpa musibah dan juga bencana.

Selain daripada itu, kerajaan juga amat menitikberatkan kebajikan pekerja ladang dan sentiasa peka dengan keselamatan mereka termasuk pekerja asing yang berada di dalam negara kita. Oleh dengan itu, pekerja yang sah dilindungi di bawah Undang-undang Buruh merangkumi perkara berikut.

Di mana yang pertama, hak untuk membuat laporan di bawah Undang-undang Buruh termaktub sama seperti pekerja tempatan juga kepada pekerja asing dan pekerja asing juga mempunyai hak di bawah Akta-akta Pekerjaan 1955 iaitu Ordinan Buruh (Sarawak Cap. 76) dan Ordinan Buruh (Sabah Cap. 67). Ketiga, jaminan pampasan melalui Akta Pampasan Pekerja juga kita adakan.

Selain daripada itu, hak pekerja asing Akta Kerja 1955 dan juga di bawah Akta Standard Minimum Perumahan dan Kemudahan Pekerja [Akta 446] dan Akta Antipemerdagangan Orang dan Antipenyeludupan Migran 2007 dan banyak lagi akta yang telah kita lakukan untuk melindungi hak para pekerja asing. Mereka juga diberi insentif dan juga faedah di mana cuti tahunan, elaun kehadiran dan dibekalkan dengan kemudahan perumahan yang merangkumi perabot, perkakasan dapur dan sebagainya dan juga kos perubatan, elaun, bonus perayaan, manfaat kematian dan bantuan pengebumian dan tiket kapal terbang mereka juga disediakan oleh majikan.

Kita sentiasa peka dan juga mengambil berat mengenai kebajikan pekerja-pekerja asing di negara kita dan kita akan sentiasa melakukan yang terbaik untuk menyantuni mereka yang bekerja di negara kita supaya mereka rasa ini selesai dan juga boleh menyumbang kepada negara kita. Terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua: Soalan tambahan.

Tuan Balasubramaniam a/l Nachiappan: Soalan tambahan saya. Tuan Yang di-Pertua, adakah Kementerian bersedia untuk bekerjasama dengan Institut Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan Negara (NIOSH) bagi memperkenalkan penggunaan sistem pasport keselamatan kepada industri perladangan kelapa sawit supaya para pekerja mendapat latihan mengenai kesedaran serta ilmu asas berkaitan undang-undang keselamatan dan kesihatan di tempat kerja? Sekian.

Datuk Willie anak Mongin: Terima kasih Yang Berhormat Senator. Kita di peringkat Kementerian, memang kita sentiasa terbuka untuk bekerja dengan mana-mana pihak yang boleh membantu kita untuk memperkasakan sektor perladangan kita khasnya pekerja-pekerja asing yang kita perlukan untuk memajukan sektor agrikomoditi kita.

■1110

Saya bersetuju bahawa jika ada keperluan, kita memang terbuka untuk bekerjasama dengan NIOSH supaya kita memformulasikan segala kaedah dan strategi bagi kita memperkasakan bukan sahaja kemahiran pekerja asing tersebut tetapi juga kita ingin melihat mereka ini peka dalam aspek keselamatan. Dengan itu, *in the nutshell* kita memang bersedia untuk bekerjasama dengan mana-mana pihak termasuk NIOSH. Sekian, terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Tuan Aklan a/l Ehtook.

Tuan Aklan a/l Ehtook: Okey, terima kasih. Pasti kita percaya bahawa pekerja yang baik ialah pekerja yang mempunyai kesihatan mental yang bagus dan kesihatan diri. Jadi saya hendak tanya, adakah Kementerian ataupun kerajaan membenarkan pekerja asing ini menubuhkan persatuan secara rasmi atau tidak rasmi untuk menjaga kebajikan fizikal dan mental mereka. Terima kasih.

Datuk Willie anak Mongin: Terima kasih. Memang perkara mengenai kesihatan mental ini satu perkara yang kita tidak boleh pandang remeh dan juga tidak boleh kita pandang enteng. Di pihak Kementerian, setakat ini kita tidak ada permohonan ataupun saranan daripada pihak pemain industri ataupun kesatuan pekerja ladang asing untuk menubuhkan persatuan untuk melihat aspek kesihatan mental ini. Namun begitu, sekiranya ada dan sekiranya ada keperluan, kita sentiasa terbuka untuk mendengar pandangan mereka dan kita akan menyantuni mereka untuk kebaikan bersama.

Dengan itu, saya berharap kalau ada keperluan, saya mohon supaya mereka ini tampil agar kita boleh melihat dengan secara yang lebih mendalam dan teliti sebelum kita membuat keputusan. Namun begitu, setakat ini di pihak Kementerian, tidak ada keputusan yang telah dimaktubkan. Terima kasih.

Dato' Haji Jefridin bin Haji Atan: Soalan tambahan, Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua: Silakan, Yang Berhormat.

Dato' Haji Jefridin bin Haji Atan: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Yang Berhormat Timbalan Menteri, adakah tindakan ataupun bantuan segera yang disalurkan oleh kementerian terhadap ladang-ladang yang terjejas akibat banjir besar ini? Terima kasih.

Datuk Willie anak Mongin: Baru-baru ini Yang Berhormat Menteri Kementerian Perusahaan Perladangan dan Komoditi telah menyatakan dalam kenyataan media mengenai kesediaan Kementerian KPPK untuk membantu mana-mana individu yang terjejas dalam sektor agrikomoditi untuk kita pertimbangkan.

Namun di peringkat kementerian, kita belum memformulasikan dalam bentuk apa bantuan yang kita beri. Akan tetapi sekiranya ada, kita mohon supaya mereka tampil dan sekiranya mereka ini betul-betul terjejas, kita akan bersedia membantu tetapi jenis-jenis bantuan yang kita hendak bagi itu kita belum tentukan. Jadi kalau mereka ini terjejas, saya mohon mereka berhubung dengan pejabat-pejabat ataupun agensi-agensi kementerian berdekatan supaya boleh kita membantu mereka dengan kadar yang segera.

Memang hasrat kita untuk melihat supaya mereka ini diberi bantuan, pertolongan dengan cepat dan tuntas. Akan tetapi, setakat ini tidak ada laporan yang diketengahkan di kementerian kita. Jadi kita tidak ada jumlah yang kita boleh kongsi dengan Dewan yang mulia ini. Sekian, terima kasih.

Dato' Wira Othman bin Aziz: Tuan Yang di-Pertua, nak tambah sedikit.

Timbalan Yang di-Pertua: Ha, silakan.

Dato' Wira Othman bin Aziz: Saya amat kecewa dengan jawapan *sat-sat* sebab orang tengah *dok* bercakap, rakyat marah berkaitan contoh apa yang berlaku dengan NADMA. Apabila kementerian berkata- sedangkan air dah lepas pucuk kelapa tau. Jadi takkan masih nak tunggu laporan dan sebagainya. Sebagai sebuah kementerian yang hari ini harga komoditinya pun mahal, minyak sawitkan. Sepatutnya sudah ada satu skim ataupun program *standby*. Sekiranya berlaku, ini yang kita akan buat. Jadi kalau nak tunggu, saya ingat ayat ini orang akan marah... [*Tepuk*]. Terima kasih.

Datuk Willie anak Mongin: Terima kasih Yang Berhormat Senator. Sebenarnya bantuan untuk bencana ini bukan dalam portfolio kementerian. Oleh sebab itu kita tidak boleh dilihat sebagai menginjak, atau *stepping the toe of other ministry*. Kita ada cara tertentu dan kita ada SOP. Dalam kementerian pun kita mengikut lunas-lunas dan juga tanggungjawab kita dalam kementerian.

Seperti mana yang saya katakan, kalau ada perkara itu berlaku, kita akan bantu sebab kita tidak tahu siapa yang mengalami masalah ini. Jadi janganlah kita nak main politik perkara ini sebab kita memang bersedia untuk membantu. Jangan kata manusia kita tak bantu, binatang peliharaan kalau susah tak ada makan pun kita bagi. Itu tak jadi masalah. Jadi, sebenarnya kita memang bersedia untuk membantu. Terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua: Terima kasih kepada Yang Berhormat Datuk Willie anak Mongin, Timbalan Menteri Kementerian Perusahaan Perladangan dan Komoditi atas jawapan-jawapan yang telah diberikan.

Ahi-ahli Yang Berhormat, bagi pertanyaan-pertanyaan bagi jawab lisan hari ini kita tamatkan.

[Masa Pertanyaan-pertanyaan Jawab Lisan tamat]

RANG UNDANG-UNDANG

RANG UNDANG-UNDANG PERLEMBAGAAN (PINDAAN) 2021

Bacaan Kali Yang Kedua dan Ketiga

11.16 tgh.

Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Parlimen dan Undang-undang) [Dato' Sri Dr. Haji Wan Junaidi bin Tuanku Jaafar]: Boleh buka pelitup muka?

Timbalan Yang di-Pertua: Boleh buka.

Dato' Sri Dr. Haji Wan Junaidi bin Tuanku Jaafar: Terima kasih. *Bismillahi Rahmani Rahim. Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh.* Tuan Yang di-Pertua, saya mohon mencadangkan rang undang-undang bernama suatu Akta Perlembagaan (Pindaan) 2021 dibaca kali yang kedua sekarang.

Tuan Yang di-Pertua, rang undang-undang yang akan saya bentangkan merupakan Rang Undang-undang Perlembagaan (Pindaan) 2021. Rang Undang-undang Perlembagaan (Pindaan) 2021 ini adalah bagi meminda Perlembagaan Persekutuan berkaitan komitmen kerajaan terhadap Perjanjian Malaysia 1963 (MA63).

Sebelum rang undang-undang ini dibentangkan, cadangan pindaan ini telah terlebih dahulu disetujui oleh kedua-dua Kerajaan Negeri Sabah dan negeri Sarawak. Cadangan pindaan ini juga telah dibawa ke Jawatankuasa Rakan Sekutu pada 11 Oktober 2021 dan telah disetujui di peringkat Majlis Khas Mengenai Perjanjian Malaysia 1963 pada 18 Oktober 2021 serta Jemaah Menteri pada 20 dan 29 Oktober 2021.

Tuan Yang di-Pertua, Rang Undang-undang Perlembagaan (Pindaan) 2021, digubal bertujuan untuk meminda perkara-perkara berikut:

- (i) Fasal (2), Perkara 1, Perlembagaan Persekutuan;
- (ii) tafsiran "*the Federation*" di bawah Fasal (2) Perkara 160, Perlembagaan Persekutuan;
- (iii) tafsiran baharu "*Malaysia Day*" di bawah Fasal (2), Perkara 160 Perlembagaan Persekutuan; dan
- (iv) Fasal (6), dan (7), Perkara 161A, Perlembagaan Persekutuan.

Tuan Yang di-Pertua, pindaan Fasal (2), Perkara 1, Perlembagaan Persekutuan semasa Malaysia ditubuhkan pada 6 September 1963, Fasal (2) Perkara 1 Perlembagaan Persekutuan bagi negeri-negeri Persekutuan adalah seperti berikut- dengan izin Tuan Yang di-Pertua, menggunakan bahasa Inggeris sebahagiannya oleh kerana Perlembagaan itu dalam bahasa Inggeris;

"Name, States and territories of the Federation.

- (1) *The Federation shall be known, in Malay and in English, by the name Malaysia;*
- (2) *The States of the Federation shall be;*
 - (a) *The State of Malaya, namely, Johore, Kedah, Kelantan, Malacca, Negeri Sembilan, Pahang, Penang, Perak, Perlis, Selangor and Terengganu; and*
 - (b) *Borneo States, namely, Sabah and Sarawak; and*
 - (c) *The State of Singapore."*

Walau bagaimanapun pada tahun 1976, peruntukan ini telah dipinda melalui Akta Perlembagaan (Pindaan) 1976, akta yang dinamakan A354 bagi menyatakan satu persatu semua negeri anggota Persekutuan mengikut susunan abjad berkuat kuasa mulai 27 Ogos 1976.

■1120

Pindaan kemudiannya dicadangkan pada tahun 2019 melalui Rang Undang-undang Perlembagaan (Pindaan) 2019 ataupun DR.7/2019 supaya diperuntukkan semula peruntukan yang sama sebagaimana dalam tahun 1963 dan ubahsuaian yang perlu selaras Singapura keluar dari Malaysia dan mengeluarkan penggunaan perkataan "Negeri-negeri Melayu" serta "Negeri-negeri Borneo" dan rang undang-undang tersebut telah dibentangkan untuk dibaca kali kedua pada 9 April 2019 dengan cadangan pindaan dalam Jawatankuasa untuk dimasukkan perkataan 'Negeri-negeri Melayu dan Negeri-negeri Borneo', selaras dengan tuntutan Ahli Dewan Rakyat pada ketika itu.

Walau bagaimanapun, rang undang-undang tersebut gagal mendapat sokongan majoriti dua pertiga Ahli Dewan Rakyat semasa dibentangkan pada bacaan kali kedua.

Tuan Yang di-Pertua, pindaan kepada tafsiran "*the Federation*" di bawah Fasal (2), Perkara 160, Perlembagaan Persekutuan, setelah kajian yang terperinci dibuat dan rundingan bersama Jabatan Peguam Besar Negeri Sabah, Jabatan Peguam Besar Negeri Sarawak diadakan, pindaan takrif '*the Federation*' yang berikut telah dipersetujui.

“ ‘the Federation’ means the Federation that was first established under the Federation of Malaya Agreement 1957 and further pursuant to an Agreement concluded on the ninth day of July, nineteen hundred and sixty-three between the United Kingdom of Great Britain, Northern Ireland, the Federation of Malaya, North Borneo, Sarawak and Singapore, the Federation is called Malaysia with the Colonies of North Borneo and Sarawak and the State of Singapore federated with the existing States of the Federation of Malaya as the States of Sabah, Sarawak and Singapore in accordance with the constitutional instruments annexed thereto but under and by virtue of the Agreement relating to the separation of Singapore from Malaysia as an independent and sovereign State dated seventh day of August, nineteen hundred and sixty-five, Singapore has ceased to be a state of Malaysia.”

Pindaan tafsiran sedemikian adalah selaras dengan tuntutan asal Kerajaan Negeri Sabah dan Kerajaan Negeri Sarawak yang telah diperluaskan dengan mengambil kira sejarah evolusi pembentukan Persekutuan selepas tahun 1957, yang merangkumi Perjanjian Malaysia 1963 selepas pemisahan Singapura dari Malaysia pada tahun 1965.

Cadangan ini juga akan memberi pengiktirafan kepada Perjanjian Malaysia 1963 dalam Perlembagaan Persekutuan. Cadangan pindaan ini juga dibuat dengan merujuk kepada *recital an Article I* Perjanjian Malaysia 1963 yang memperuntukkan seperti berikut:

“The United Kingdom of Great Britain and Northern Island, the Federation of Malaya, North Borneo, Sarawak and Singapore desiring to conclude an agreement relating to Malaysia agrees as follows; Article I; The Colonies of North Borneo and Sarawak and the State of Singapore shall be federated with the existing state of Federation of Malaya as a State of Sabah, Sarawak and Singapore in accordance Constitutional instrument annexed to this Agreement and the Federation shall thereafter be called ‘Malaysia’”

Dengan izin Tuan Yang di-Pertua menggunakan bahasa Inggeris asal dalam Perlembagaan itu sendiri...

Tuan Yang di-Pertua: Dalam skrip asal ya.

Dato’ Sri Dr. Haji Wan Junaidi bin Tuanku Jaafar: Pindaan ini juga telah mengambil kira peruntukan-peruntukan lain dalam Perlembagaan Persekutuan di mana ungkapan *“The Federation”* yang digunakan masih merujuk kepada Persekutuan Tanah Melayu 1957.

Tafsiran *“The Federation”* yang dicadangkan hendaklah dibaca dalam konteks peruntukan yang berkenaan dalam Perlembagaan Persekutuan selaras dengan *cheque* kepada Fasal 2, Perkara 160, Perlembagaan Persekutuan yang memperuntukkan dengan izin seperti yang berikut, dengan izin sekali lagi Tuan Yang di-Pertua; *“(2) In this Constitution unless the context otherwise requires the following expression have the meaning hereby irrespectively assigned to them that is to say”*.

Tuan Yang di-Pertua, pindaan untuk memasukkan tafsiran *“Malaysia Day”* di bawah Fasal (2), Perkara 160 Perlembagaan Persekutuan, tafsiran baharu yang menyatakan “Hari Malaysia” ertinya 16 September tahun 1963. Ini akan memperjelaskan penggunaan ungkapan tersebut dalam Perlembagaan Persekutuan. Contohnya dalam Fasal (3) Perkara 1, Fasal (1) Perkara 14, dan perenggan (e) Fasal (1), Perkara 48 Perlembagaan Persekutuan, ia juga adalah *consistent* dengan tafsiran “Hari Merdeka” yang diperuntukkan di bawah Fasal (2), Perkara 160, Perlembagaan Persekutuan.

Tuan Yang di-Pertua, pindaan kepada Fasal (6), dan Fasal (7) Perkara 161A Perlembagaan Persekutuan. Cadangan pindaan kepada Fasal (6), dan Fasal (7), Perkara 161A Perlembagaan Persekutuan, berkenaan dengan ras-ras yang dikira sebagai ras asli bagi Sarawak bagi maksud takrif ‘anak negeri’ ini berbangkit sejak tahun 2019. Ini apabila Kerajaan Negeri Sarawak mengemukakan cadangan pada Jabatan Peguam Negara untuk mengemas kini senarai ras di bawah Fasal (7), Perkara 161A, Perlembagaan Persekutuan. Cadangan tersebut adalah untuk menambah nama ras “Iban” sebagai alternatif kepada *“Sea Dayaks”* nama ras “Bidayuh” sebagai alternatif kepada *“Land Dayak”* dan nama ras “Lun Bawang” sebagai alternatif kepada “Murut”.

Cadangan pindaan tersebut telah dibincangkan semasa Mesyuarat Jawatankuasa Khas Bil.2/2021, pada 24 September 2021 dan telah dipersetujui untuk memperuntukkan bahawa perenggan (a) Fasal (6), Perkara 161A, Perlembagaan Persekutuan berhubung dengan Sarawak, ras yang dikira sebagai ras asli bagi Sarawak adalah seperti yang diperuntukkan dalam undang-undang negeri, dengan izin, dalam *bracket (the State Laws)* dan senarai ras asli di bawah Fasal (7), Perkara 161A, Perlembagaan Persekutuan dipotong.

Cadangan pindaan kepada Perenggan (a), Fasal (6), Perkara 161A, Perlembagaan Persekutuan ini dibuat berdasarkan pengesahan dan maklum balas dari Jabatan Peguam Besar Negeri Sarawak melalui surat bertarikh 1 Oktober 2021. Justifikasi pindaan perenggan (a) Fasal (6) dan Fasal (7), Perkara 161A adalah seperti berikut:

- (i) perenggan (a) Fasal (6) Perkara 161A memberi maksud kepada perkataan 'anak negeri' di bawah Perkara 161A yang melibatkan kedudukan istimewa anak negeri di Sarawak;
- (ii) Fasal (7) Perkara 161A menyenaraikan ras yang dikira sebagai ras asli negeri Sarawak bagi maksud takrif anak negeri dalam Fasal (6);
- (iii) nama ras-ras asli disenaraikan di dalam Fasal (7) adalah nama yang telah diberi oleh Raja dan pentadbiran koloni pada ras-ras asli tersebut dan ia adalah sama seperti yang disenaraikan dalam Jadual- *Interpretation Ordinance 1958, Chapter 61*;
- (iv) semenjak Hari Malaysia, nama-nama ras asli tersebut telah berubah contohnya *Land Dayak* atau 'Dayak Laut' pada sekarang dikenali sebagai Iban dan sesetengah kumpulan ras asli seperti 'Lun Bawang' telah memutuskan bahawa mereka harus dikenali dengan nama ras mereka sendiri daripada menjadi sebahagian daripada ras yang dikenali sebagai Murut; dan
- (v) pindaan ini akan memastikan dan akan memberi kuasa kepada undang-undang negeri untuk menentukan ras yang akan ditakrifkan sebagai anak negeri Sarawak dan akan tertakluk kepada Undang-undang Anak Negeri dan Adat yang diluluskan oleh Dewan Undangan Negeri mengikut Butiran 13, Senarai IIA, senarai tambahan kepada senarai negeri bagi negeri Sabah dan Sarawak.

■1130

Tuan Yang di-Pertua, untuk makluman Dewan yang mulia ini, rang undang-undang ini digubal berdasarkan keperluan seperti berikut.

Fasal 1 memperuntukkan tajuk ringkas yang dicadangkan dan kuasa Yang di-Pertuan Agong untuk menetapkan tarikh permulaan kuat kuasa akta yang dicadangkan.

Fasal 2 bertujuan untuk menggantikan Fasal (2), Perkara 1, Perlembagaan Persekutuan untuk menyatakan semua negeri yang membentuk Persekutuan dengan mengembalikan, dengan ubahsuaian, kedudukan Fasal Perkara 1, Perlembagaan Persekutuan semasa pembentukan Malaysia pada tahun 1963 kecuali rujukan terhadap Singapura.

Fasal 3 bertujuan untuk memastikan takrif "Hari Malaysia" dan untuk menggantikan takrif "Persekutuan" selaras dengan semangat Perjanjian Malaysia bertarikh 9 Julai 1963 dan menurut perjanjian berhubung dengan pemisahan Singapura dari Malaysia sebagai sebuah negara yang merdeka dan berdaulat bertarikh 7 Ogos 1965.

Fasal 4 bertujuan untuk meminda Perkara 161A Perlembagaan Persekutuan. Subfasal 4(a) bertujuan untuk menggantikan perenggan (a), Fasal (6), Perkara 161, Perlembagaan Persekutuan untuk memperuntukkan bahawa, berhubung dengan negeri Sarawak, ras yang dikira sebagai ras asli bagi Sarawak adalah seperti yang diperuntukkan dalam undang-undang negeri. Sub fasal 4(b) bertujuan untuk memotong Fasal (7) Perkara 161A.

Tuan Yang di-Pertua, secara umumnya Fasal (3), Perkara 159, Perlembagaan Persekutuan memperuntukkan pindaan kepada Perlembagaan Persekutuan tidak boleh diluluskan di Parlimen melainkan jika rang undang-undang itu telah disokong kepada Bacaan Kali Kedua dan Kali Ketiga dengan undi tidak kurang daripada dua pertiga daripada jumlah bilangan Ahli Parlimen.

Justeru, penetapan dasar yang jelas telah dilaksanakan untuk cadangan rang undang-undang ini melalui pelbagai sesi libat urus yang telah diadakan oleh:

- (i) Bahagian Hal Ehwal Undang-undang, Jabatan Perdana Menteri;
- (ii) Bahagian Hal Ehwal Sabah dan Sarawak, Jabatan Perdana Menteri; dan
- (iii) Jabatan Peguam Negara.

Tuan Yang di-Pertua, pelaksanaan rang undang-undang ini adalah bagi mengukuhkan kedudukan Sabah dan Sarawak dalam Persekutuan Malaysia. Persefahaman dan kestabilan politik, ekonomi, serta sosial di Malaysia yang dicapai melalui rang undang-undang ini adalah penting bagi membentuk asas yang kukuh dalam sebuah Keluarga Malaysia.

Pelaksanaan pindaan Perlembagaan Persekutuan ini juga adalah selaras dengan agenda transformasi kerajaan untuk mengembalikan keyakinan rakyat termasuk pelabur asing terhadap kemampuan kerajaan yang memerintah demi memastikan kestabilan politik dan dasar negara ke arah pembangunan sosial ekonomi yang mampan. Dengan ini Tuan Yang di-Pertua, saya mohon mencadangkan.

Tuan Yang di-Pertua: Sesiapa menyokong?

Timbalan Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Parlimen dan Undang-undang) [Datuk Wira Hajah Mas Ermieyati binti Samsudin]: Tuan Yang di-Pertua, saya menyokong.

Tuan Yang di-Pertua: Ahli-ahli Yang Berhormat, masalah di hadapan Majlis ialah suatu akta untuk meminda Perlembagaan Persekutuan dibacakan kali yang kedua sekarang dan terbuka untuk dibahas.

Seperti mana yang telah dimaklumkan kepada saya bahawa suatu kata sepakat telah dicapai oleh Ahli-ahli Yang Berhormat bahawa seramai enam orang Senator akan mengambil bahagian dalam perbahasan ke atas rang undang-undang ini. Diikuti dengan jawapan oleh Yang Berhormat Menteri yang dijangka akan bermula pada jam 12.30 tengah hari.

Namun, oleh sebab pembukaan perbahasan ini bermula, dipersilakan Yang Berhormat Senator Puan Rita Sarimah a/k Patrick Insol.

11.34 pg.

Puan Rita Sarimah a/k Patrick Insol: Selamat pagi, salam sejahtera. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua kerana memberi saya peluang untuk mengambil bahagian dalam perbahasan ke atas pindaan Perlembagaan Persekutuan berkaitan dengan tiga perkara di dalam Perlembagaan tersebut.

Saya melihat pindaan ini daripada beberapa perspektif. Pertama, berkaitan dengan pindaan ke atas Perkara 1 untuk mengembalikan dengan ubah suaian kedudukan Fasal 2 semasa pembentukan Malaysia pada tahun 1963. Pindaan ini adalah signifikan kerana ia menggambarkan hakikat sebenar bahawa Malaysia dibentuk oleh dua pihak iaitu negeri-negeri Tanah Melayu dan negeri-negeri Borneo. Ini merupakan fakta sejarah dan wajar dikekalkan di dalam Perlembagaan.

Perkara kedua yang boleh dihayati daripada pindaan ini merupakan pengiktirafan Perjanjian Malaysia 1963 sebagai asas kepada terma-terma tertentu yang memberi beberapa keistimewaan pada Sabah dan Sarawak seperti Perkara 16.

Seterusnya, pengiktirafan 16 September 1963 sebagai Hari Malaysia merupakan satu peruntukan yang, dengan izin, *long incoming but late is better than never*. Saya berharap pindaan ini memberi kesedaran kepada kita bahawa 16 September merupakan hari untuk rakyat Malaysia merayakan kita sebagai bangsa Malaysia. Saya berharap Kementerian Perpaduan boleh mengadakan perayaan yang boleh melonjakkan perpaduan di antara Keluarga Malaysia di Sabah dan Sarawak dan Semenanjung Malaysia pada hari Malaysia.

Tuan Yang di-Pertua, melalui pilihan raya negeri Sarawak baru-baru ini. Rakyat Sarawak telah bersuara menolak parti yang berhasrat untuk memisahkan Sarawak dari Malaysia. Ini merupakan komitmen rakyat Sarawak kepada Persekutuan Malaysia. Keputusan pilihan raya Sarawak tersebut juga merupakan satu mandat daripada rakyat Sarawak kepada kerajaan Sarawak untuk terus bermusyawarah dengan Kerajaan Persekutuan berkaitan hak-hak Sarawak di bawah Perjanjian Malaysia.

Pindaan Perlembagaan seperti yang dibentangkan pada hari ini merupakan hasil daripada muafakat di antara Kerajaan Persekutuan, Kerajaan Negeri Sarawak dan Kerajaan Negeri Sabah. Saya berharap kerjasama erat sedemikian berkekalan demi membolehkan pembangunan sosioekonomi di Sabah dan Sarawak dipercepatkan dan seimbang dengan pembangunan di Semenanjung Malaysia.

Tuan Yang di-Pertua, perbahasan saya ringkas sebab cadangan pindaan ini adalah sangat bertepatan dan dengan itu saya menyokong pindaan ke atas Perlembagaan Persekutuan di bawah RUU D.R. 11/2021.

Akhir kata saya mengucapkan selamat hari Krismas kepada rakan-rakan yang merayakannya dan selamat tahun baharu kepada semua. Terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Terima kasih diucapkan kepada Yang Berhormat Senator.

Dijemput Yang Berhormat Senator Datuk Bobbey Ah Fang bin Suan. Jika tiada, saya persilakan Yang Berhormat Senator Datuk John Ambrose.

11.38 pg.

Datuk John Ambrose: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua kerana memberi peluang kepada saya membahaskan dalam perbahasan pindaan Perlembagaan yang berkaitan dengan Artikel 1, Fasal (2) dan juga Artikel 160, Fasal (2) Perlembagaan Malaysia, mengenai anggota penubuhan Malaysia dan tafsiran Persekutuan.

Tuan Yang di-Pertua, kita faham latar belakang penubuhan Malaysia, sebelum membuat keputusan apa pindaan yang betul dan mengambil kira status dan taraf Sabah dan Sarawak dengan Semenanjung Malaysia. Saya ingin mengatakan bahawa cadangan pindaan Rang Undang-undang D.R 11/2021 ini, pindaan Perlembagaan sangat penting dan membawa impak kesan jangka panjang khususnya pada Sarawak dan Sabah.

■1140

Oleh yang demikian, kita harus memberikan perhatian yang mencukupi supaya apa-apa juga kesan yang buruk dapat dielakkan supaya pindaan yang dicadangkan ini tidak membawa padah dan ketidakpuasan hati. Apa pun saya ingin memperingatkan supaya tidak hilang fokus membawa maklumat kita adalah untuk mengembalikan taraf Sabah dan Sarawak sebagai rakan kongsi dalam persatuan Malaysia dan bukan setaraf dengan negeri-negeri di Semenanjung.

Tuan Yang di-Pertua, cadangan mengumumkan persatuan Tanah Melayu dan Singapura dan Wilayah-wilayah di Borneo ini termasuk juga Brunei pertama kali dibangkitkan oleh Perdana Menteri Malaysia pada masa itu Tunku Abdul Rahman pada 27 Mei 1961. Kenyataan penggabungan tersebut telah dilafazkan semasa perjumpaan dengan wartawan-wartawan Komanwel di Singapura.

Cadangan Malaysia atau *the Malaysian proposal* telah bermula secara rasminya dalam perbincangan *Anglo-Malayan* pada tahun 1961. *Anglo-Malayan talks* yang diadakan di London pada 20 November hingga 22 November pada tahun 1961 di antara Perdana Menteri Britain dan Perdana Menteri Malaysia bersama Menteri-menteri mereka. Pada penghujung perbincangan tersebut, kenyataan bersama atau *joint statement* telah dikeluarkan di mana kenyataan persetujuan untuk mewujudkan persatuan Malaysia merangkumi Tanah Melayu, *Singapore*, Brunei dan Borneo Utara (Sarawak dan Brunei).

Persetujuan ini untuk mewujudkan penubuhan persatuan Malaysia dan diiktiraf dalam Parlimen juga. Parlimen *British* oleh *Secretary of Commonwealth Relation* iaitu Mr. Duncan Sandys bersama-sama menjawab soalan nombor 84 di Parlimen *British*. Dalam menjawab soalan-soalan itu, *Secretary of Commonwealth* telah mengatakan dengan izin, *"With permission I will now answer question number 84. As a result of the discussion last week with the Prime Minister of Malaya and other Malaysian Ministers, we agree the creation of the Federation of Malaysia, embracing Malaya, Singapore, North Borneo (Sarawak and Brunei) with the desirable aim in the interest of the people concerned. We accordingly decided to setup a commission to ascertain the view of the inhabitants of North Borneo and Sarawak on this question and will make arrangement to consult the Sultan of Brunei. We also agree in the event of the Federation of Malaysia being established, the existing defence agreement within Britain and Malaya should be extended."*

Tuan Yang di-Pertua, selepas perbincangan *Anglo-Malayan* tersebut, Suruhanjaya Cobbold telah ditubuhkan di antara Britain dan Malaya untuk mengkaji kebersediaan rakyat Sabah dan Sarawak terhadap pembentukan persatuan Malaysia. Di dalam Laporan Cobbold tersebut telah dinyatakan bahawa persetujuan untuk mewujudkan atau menubuhkan Persekutuan Malaysia sebagai sebuah negara baharu yang dinyatakan oleh Lord Cobbold dalam Laporan Cobbold ditubuhkan untuk mengkaji keinginan rakyat wilayah-wilayah Borneo mengenai penubuhan Malaysia.

Lord Cobbold telah menyatakan, dengan izin, *"It is necessary condition from that from the outset of Malaysia should be regarded by all concerned as an association of partners, combining in the common interest to create a new nation by retaining their own individualities."* Dia turut mengatakan *"If any idea were to take root that Malaysia would involve a 'take over' of the Borneo territories by the Federation of Malaya and the submersion of the individualities of North Borneo and Sarawak, Malaysia would not in my judgment, be generally acceptable or successful."*

Bagi pihak dan wilayah-wilayah yang terlibat dalam pembentukan persatuan Malaysia mempunyai agenda berlainan masing-masing. Ibarat tidur sebentar tetapi mempunyai mimpi yang berlainan. Sebagai contoh Britain, apakah agenda sebenar mereka? Tujuan mereka ini tidak lain dan tidak bukan adalah melepaskan bebanan mereka sebagai penjajah di atas tanah jajahan mereka terutamanya daripada segi kos tadbir urus wilayah jajahan selepas Perang Dunia Kedua.

Tuan Yang di-Pertua, pada mulanya Brunei, Sabah dan Sarawak telah menolak penubuhan Malaysia. Pemimpin-pemimpin tiga buah wilayah ini telah menghantar satu memorandum kepada *United Nations* pada 9 September 1962 untuk membantah cadangan penubuhan persatuan Malaysia, tanpa hak menentu atau *self determination* oleh rakyatnya dan memohon *representative* kepada *Committee on Cobbold Colonies of United Nations Organization*. Malangnya representasi ini tidak dapat dibuat oleh sebab rusuhan dan operasi yang telah berlaku di Brunei tanpa terlebih dahulu mendapat pandangan atau pemungutan suara rakyat mengenai isu itu.

Formation of Malaysia iaitu MA63 tetapi *Malaysia Agreement* yang ditandatangani pada 9 Julai, Sabah dan Sarawak masih koloni dan proses untuk menubuhkan Malaysia belum selesai. Penubuhan Malaysia hanya selesai pada 19 September 1963. Maka ada bertentangan-*contradiction*, dan ini yang mengelirukan kita dan perlu diperjelaskan dan diperbetulkan. Oleh sebab itu saya ingin menyebut sedikit tentang kontraksi di dalam MA63 Artikel 1. Penjajahan Sabah dan Sarawak disatukan dengan negeri-negeri di Semenanjung.

Tuan Yang di-Pertua, seperkara lagi dalam usaha kerajaan untuk memastikan memorandum persefahaman transformasi dan kestabilan politik ini juga akan menjadi kenyataan dan bukan setakat retorik. Bidang iaitu transformasi pentadbiran, pembaharuan Parlimen, kebebasan kehakiman dan Perjanjian Malaysia 1963. Melihat secara terperinci, pindaan Perlembagaan Persekutuan MA63 kali ini telah dianjurkan kerajaan. Kita tahu yang ini merupakan satu permulaan yang baik untuk meneruskan agenda kesaksamaan dan status *equal partners* dalam MA63 sebagai satu lonjakan.

Kerajaan PH gagal sebelum ini untuk mendapatkan sokongan walaupun mereka sendiri tak mempunyai komitmen dan *political will* untuk membuat pindaan ini. *This shows that we are making greater progress* dari PH. *Looking at the details and the points in how the amendment will benefit the people of Borneo*. Definisi pribumi- *natives*, di bawah Artikel 161A Perlembagaan Persekutuan, dengan pindaan ini kuasa memutuskan kaum mana yang terdapat di Sarawak akan diistilahkan sebagai Kaum Asal- *indigenous*, dan akan didapatkan oleh negeri menerusi undang-undang negeri sendiri. *This is made under the best interest of every child born in Borneo to be recognized if one of the parents are indigenous Borneo*.

Pindaan yang merangkumi definisi persatuan di bawah Artikel 160(2) sangat penting supaya MA63 serta fasal di dalamnya diperakui di dalam Perlembagaan Persekutuan. Pindaan ini juga di dibenarkan pengertian sebenar Hari Malaysia yang sebelum ini tidak pernah diperincikan bagaimana kita dapat melihat Hari Malaysia lebih relevan dan penting kepada kita.

■1150

Penyatuan semua Wilayah Borneo dengan Semenanjung dimeterai pada tarikh bersejarah ini. Saya ingin mencadangkan supaya satu jawatan Timbalan Speaker dari Sabah dan Sarawak diwujudkan agar Malaysia dilihat sebagai negara yang mementingkan dan memelihara prinsip demokrasi dan memberi layanan sama rata kepada negeri-negeri yang membentuk Persekutuan Malaysia terutama Sabah dan Sarawak sesuai dengan konsep Keluarga Malaysia. Sebagai Timbalan Speaker, dia boleh mengemukakan sebarang soalan aduan ataupun pernyataan mengenai hal-hal kewangan, hal-hal negeri dan hal-hal kementerian secara langsung kepada Kerajaan Persekutuan. Inilah kebaikan untuk semua.

Tuan Yang di-Pertua: Untuk Dewan Rakyat kah atau untuk kita di sini, Datuk?

Datuk John Ambrose: Mana-mana pun boleh... *[Ketawa]* Akan tetapi kalau boleh di Dewan...

Tuan Yang di-Pertua: Dua-dualah sekali.

Tuan Muhamad Zahid bin Md. Arip: *Steady John*.

Datuk John Ambrose: Di Dewan Negara.

Tuan Yang di-Pertua: Dua-dua lah sekali. Baik. Silakan... *[Tepuk]*

Datuk John Ambrose: Memberikan peluang sama rata kepada rakan kongsi kita untuk menentukan perubahan institusi ke arah yang lebih baik di masa akan datang. Ini lah langkah ke hadapan untuk Wilayah Sabah dan Sarawak di mana memberikan lebih ruang kepada Timbalan Speaker dari Sabah dan Sarawak ini untuk menyampaikan suara Sabah dan Sarawak di samping mengekalkan demokrasi dan debat Parlimen. Saya juga ingin mahu kalau boleh Tuan Yang di-Pertua yang jadi ketua ini, bagaimana mahu bawa ini menjadi Timbalan. Saya mencadangkanlah.

Tuan Yang di-Pertua: Terus bagi beban ya.

Datuk John Ambrose: Saya minta semua Senator beri sokongan lah... *[Tepuk]*

Tuan Yang di-Pertua: Saya kena jeling kan sedikit adinda Yang Berhormat Menteri kita. *Insya-Allah* kita buat kerja.

Datuk John Ambrose: Tuan Yang di-Pertua, itu sahaja daripada saya. Saya mohon menyokong dan saya juga ambil kesempatan ini untuk menyatakan selamat hari raya kepada semua orang Kristian. Selamat hari Krismas kepada semua orang Kristian dan *New Year* kepada semua Ahli Senator. Sekian, terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Terima kasih kepada Yang Berhormat Senator Datuk John Ambrose atas pandangan dan juga cadangan beliau tadi. *Insya-Allah* saya rasa itu cadangan yang baik dan kita akan kemukakan dalam tempoh dan suasana yang ada pada kita. Saya kembali kepada Yang Berhormat Senator Dato' Dr. Nuing Jeluing.

Dato' Dr. Nuing Jeluing : Tuan Yang di-Pertua, mohon boleh buka pelitup muka.

Tuan Yang di-Pertua: Saya sudah buka. Kalau Yang Berhormat buka, lagi bagus.

Dato' Dr. Nuing Jeluing: Terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Suara itu biar lantang keluar. Silakan.

11.53 pg.

Dato' Dr. Nuing Jeluing: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua atas peluang untuk membahaskan Rang Undang-undang Akta Perlembagaan (Pindaan) 2021. Saya berpendapat bahawa akta ini sangat bersejarah dan penting untuk negeri-negeri Borneo iaitu Sarawak dan Sabah dan negara kita Malaysia. Saya anggap pindaan yang dicadangkan merupakan langkah kita untuk pulang ke pangkuan jalan semula iaitu 16 September 1963 tarikh perjanjian Malaysia di tandatangani yang dikenali sebagai Perjanjian Malaysia 1963, atau *Malaysia Agreement 1963* dan dengan ringkas MA63.

Seperti kita sedia maklum, MA63 ditandatangani oleh Persekutuan Tanah Melayu pada waktu itu. Sarawak, Sabah dan Singapura. MA63 mengandungi 15 perkara untuk Sarawak dan 20 perkara untuk Sabah. Satu daripada perkara dalam MA63 ialah kedudukan penandatanganan iaitu sama rata, dengan izin, *equal partners*. Pada tahun 1965, Singapura telah keluar dari Malaysia. Perlembagaan Persekutuan dipinda pada tahun 1976 yang menurunkan kedudukan Sarawak dan Sabah setaraf dengan negeri-negeri dari Persekutuan Tanah Melayu iaitu sama taraf seperti Perlis, Melaka, Pulau Pinang dan sebagainya.

Tuan Yang di-Pertua, dengan pindaan Perkara 1 dengan menggantikan Fasal (2) dengan yang berikut yang dicadangkan, kedudukan negeri Borneo iaitu Sarawak dan Sabah akan dikembalikan kepada kedudukan yang asal mengikut MA63 iaitu rakan kongsi sama rata dengan Semenanjung Malaysia. Dengan pengiktirafan MA63 dan dimasukkan dalam Perlembagaan Persekutuan perkara-perkara terkandung dalam laporan, dengan izin, *Intergovernmental Committee* (IGC) perlu juga dilaksanakan.

Tuan Yang di-Pertua, berkenaan dengan pindaan Perkara 160 Fasal (2)(a) Perlembagaan Persekutuan, saya sangat setuju iaitu hari Malaysia 16 September 1963 dengan takrif ini tidak ada sebab kita tidak meraikan Hari Malaysia setiap tahun di seluruh negara. Pada 19 September 2022 iaitu tahun baharu, Malaysia akan berusia 59 tahun.

Ini bukan bermakna kita tidak meraikan Hari Merdeka Persekutuan Tanah Melayu pada 31 Ogos. Sarawak juga akan meraikan hari merdekanya pada 22 Julai. Semua hari bersejarah ini kita perlu raikan pindaan Fasal (2)(b) takrif Persekutuan digantikan dengan Persekutuan yang dikenali sebagai "Malaysia" yang terdiri dari negeri-negeri sedia ada dalam Persekutuan Tanah Melayu Bersekutu dengan Sarawak dan Sabah. Ini merupakan keadaan yang sebenar dalam sejarah. Tepat sekali sejarah ini diperbetulkan supaya rakyat kita peka dengan pembentukan negara kita Malaysia.

Tuan Yang di-Pertua, saya juga menyokong penuh pindaan Perkara 161A, Fasal (6)(a) dan (b) dengan memotong Fasal (7). Apa yang disenaraikan dalam Fasal (7) sudah ditinggal masa atau *out-of-date* dan tidak lengkap dan perlu dibetulkan. Istilah diguna pakai seperti Si Dayak dan lain Dayak merupakan istilah waktu penjajahan British. Juga tidak semua orang asal Sarawak disenaraikan dalam Fasal (7). Adalah tepat untuk Kerajaan Negeri Sarawak menentukan senarai Orang Asal mengikut keadaan semasa. Satu lagi masalah yang saya harap akan selesaikan ialah kedudukan anak-anak yang lahir daripada kahwin campuran. Buat masa sekarang, hanya bila ibu bapanya Orang Asal dikategorikan sebagai bumiputera.

■1200

Apabila kahwin campuran iaitu satu daripada ibu bapa bukan Orang Asal, anak mereka telah tidak diiktiraf sebagai bumiputera. Keadaan ini menimbulkan banyak masalah untuk anak-anak ini. Saya berharap perkara ini boleh diselesaikan dengan pindaan yang dicadangkan.

Tuan Yang di-Pertua, hari ini saya merasa bertuah sebab diberi peluang membahaskan Akta Perlembagaan (Pindaan) 2021 ini. Semenjak saya menjadi Ahli Dewan yang mulia ini pada Disember 2017, saya sering kali menyentuh perkara dalam MA63. Itulah sebab saya sangat gembira hari ini dengan pindaan ini yang akan memberi keadilan pada Sarawak dan Sabah dan negara kita yang kita cintai, Malaysia.

Saya ingin mengambil maklum- perhatian rakan-rakan YB Senator bahawa tuntutan perkara dalam MA63 bukanlah tuntutan baharu tetapi mohon perkara yang termaktub dalam MA63 yang asal pembentukan negara kita Persekutuan Malaysia.

Saya juga ingin mengambil kesempatan ini untuk mengucapkan ribuan terima kasih kepada kerajaan sedia ada pimpinan Yang Amat Berhormat Perdana Menteri, Dato' Sri Ismail Sabri bin Yaakob yang mencadangkan pindaan ini. Saya doakan agar negara kita sentiasa akan aman, damai dan makmur. Dengan itu saya mohon menyokong. Sekian, terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Majlis mengucapkan terima kasih kepada Yang Berhormat Senator Dato' Dr. Nuing Jeluing.

Saya menjemput Yang Berhormat Senator Tuan Muhamad Zahid bin Md. Arip... *[Tepuk]*

Beberapa Ahli: Tiada.

Tuan Yang di-Pertua: Tiada. Masa mengundi sekejap lagi saya harap ada.

Yang Berhormat Senator Dato' Wira Othman bin Aziz.

Datuk Bobbey Ah Fang bin Suan: Tuan Yang di-Pertua...

12.02 tgh.

Dato' Wira Othman bin Aziz: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh... [Membaca sepotong doa]* Saya memohon mengucapkan terima kasih kepada Tuan Yang di-Pertua kerana turut memberi peluang kepada saya bagi membahaskan serta menyokong pindaan Rang Undang-undang Perlembagaan (Pindaan) 2021 ini. Saya ingin merakamkan dan ucapan tahniah kepada Yang Amat Berhormat Perdana Menteri, Dato' Sri Ismail Sabri bin Yaakob serta barisan Kabinet yang telah menunjukkan komitmen yang tinggi bagi merealisasikan pindaan ini memandangkan ia merupakan satu- dokumen, dan dasar penting untuk orang Sabah dan Sarawak yang perlu dihormati dan dilaksanakan sebagai sebuah Keluarga Malaysia yang lebih besar.

Perjanjian Malaysia 1963 ini penting dari segi nilai perundangannya dalam aspek hubungannya dengan penubuhan Persekutuan Malaysia pada tahun 1963 kerana perjanjian Malaysia 1963 ini mengandungi peruntukan perundangan berkenaan hak istimewa dan peranan dan jaminan Perlembagaan yang diberikan kepada Sabah dan Sarawak berhubung dengan penyertaan kedua-dua negeri tersebut dalam Persekutuan. Tambahan pula ia merupakan satu perjanjian antarabangsa yang didaftarkan di Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu, dan diiktiraf di *Vienna Convention on the Law of Treaties* (VCLT).

Tuan Yang di-Pertua Persekutuan Malaysia terbentuk apabila Persekutuan Tanah Melayu bergabung bersama Sabah, Sarawak dan Singapura pada 16 September 1963 untuk membentuk negara Malaysia. Setelah itu Singapura mengambil keputusan untuk keluar dari Malaysia pada 9 Ogos 1965.

Di dalam Perlembagaan Malaysia pada 16 September 1963 yang dipinda melalui Akta 26 1963, Perkara 1 telah menyatakan dengan jelas mengenai nama "Persekutuan" dan wilayah-wilayahnya seperti yang telah pun diberi perincian sebentar tadi oleh Yang Berhormat Menteri ketika membentang pindaan Perlembagaan ini.

Jika diperhatikan dalam Perkara 1, Klausa 2 didapati bahawa terdapat satu pengelasan yang jelas mengenai wilayah-wilayah yang membentuk Persekutuan Malaysia yang terdiri dari negeri-negeri Tanah Melayu, Sabah dan Sarawak serta Singapura yang meletakkan taraf negeri Sabah dan Sarawak pada ketika itu adalah setaraf kedudukannya sebagai rakan kongsi, rakan sekutu atau dalam bahasa Inggerisnya- *equal partners* dengan Persekutuan Tanah Melayu yang terdiri daripada pelbagai negeri dan bukannya seperti sekarang yang meletakkan sebaris dengan negeri-negeri yang terdapat di Tanah Melayu ataupun dikenali sebagai "Semenanjung."

Justeru itu, perkara inilah yang diperjuangkan selama ini oleh rakan-rakan pimpinan dari Sabah dan Sarawak. Pada khidmat saya, pengembalian semula taraf atau status sebagai rakan kongsi pada Sabah dan Sarawak pada hari ini perlu dan untuk mengembalikan keharmonian dan mengeratkan hubungan yang terbina selama ini bagi memastikan pembentukan Malaysia pada tahun 1963 kekal buat selamanya.

Tuan Yang di-Pertua terdapat beberapa peruntukan yang memberi keistimewaan pada Sabah dan Sarawak yang sebelum ini yang boleh memperkukuhkan justifikasi pindaan ini diluluskan. Antaranya mengenai senarai tambahan untuk negeri Sabah dan Sarawak, senarai-senarai tambahan yang dalam Senarai Bersama, dan Perkara 9, seperti keistimewaan yang diberikan dalam Akta Imigresen.

Malah badan eksekutif yang mentadbir negeri di Sabah dan Sarawak dikenali sebagai Kabinet di ketuai oleh Ketua Menteri dan dibantu oleh Timbalan Ketua Menteri dan Menteri-menteri yang bertanggungjawab kementerian masing-masing berbeza dengan negeri-negeri semenanjung yang dipanggil Majlis Mesyuarat Kerajaan Negeri ataupun EXCO.

DUN Sabah dan Sarawak pula boleh menggubal undang-undang tentang perkara-perkara terkandung dalam senarai negeri dan senarai bersama Perlembagaan. DUN Sabah dan Sarawak pula boleh menggubal undang-undang tentang perkara tambahan yang tidak boleh digubal oleh DUN negeri-negeri lain seperti pentadbiran tanah, pekerjaan, berkaitan tenaga kerja atau buruh, hutan, imigresen, perkapalan, perikanan, pelantikan Hakim Mahkamah Tinggi Sabah dan Sarawak.

Tuan Yang di-Pertua, apabila rang undang-undang diluluskan, besarlah harapan saya agar ia dapat tidak lagi mewujudkan jurang perhubungan yang lebih besar di antara Sabah dan Sarawak dengan semenanjung kerana kebergantungan sesama kita masih lagi tinggi terutama apabila kita tengok daripada aspek ekonomi, sosial, pendidikan dan kesihatan dan sebagainya.

Apabila rang undang-undang ini diluluskan ia seharusnya tidak meletakkan kita sebagai wilayah yang berasingan kerana kita bersama-sama menjaga kedaulatan wilayah negara yang kita bentuk pada tahun 1963. Sebagai contoh, pencerobohan di Lahad Datu pada tahun 2013 tidak lagi membezakan kita antara Sabah, Sarawak dan Semenanjung, sebaliknya para perajurit kita terpaksa tanpa mengira agama, bangsa dan asal usul wilayah, mereka turun bersama-sama mempertahankan kedaulatan wilayah Malaysia.

Begitu juga dalam aspek pendidikan, guru-guru yang berasal dari Semenanjung berkhidmat di Sabah dan Sarawak. Begitu juga guru-guru dari Sabah dan Sarawak berkhidmat di Semenanjung. Malah dalam era ketika ini pandemik COVID-19 membuktikan bahawa kebergantungan antara ke dua buah wilayah ini amat penting sebagai pembentukan sebagai negara satu iaitu negara Malaysia.

Justeru, besarlah harapan saya agar pindaan ini menjadi satu pemangkin yang lebih cepat untuk memberikan manfaat keseluruhannya. Akhir sekali, tidak dapat dinafikan di sebalik semangat *federalism* yang membentuk Malaysia hak-hak dan kuasa autonomi yang di peruntukan khas kepada wilayah Sabah dan Sarawak hendaklah sentiasa dipelihara malah ditambah baik selaras dengan perkara-perkara yang telah pun dipersetujui semasa pembentukan Malaysia satu ketika dahulu.

Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, saya mohon menyokong dan di kesempatan ini juga mengucapkan Selamat Hari Krismas dan Selamat Tahun Baru. Sekian, terima kasih. *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh.*

Tuan Yang di-Pertua: *Walaikumsalam.* Yang Berhormat Senator Dato' Kesavadas A. Achyuthan Nair

■1210

12.10 tgh.

Dato' Kesavadas A. Achyuthan Nair: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua untuk memberi ruang kepada saya untuk membahaskan Rang Undang-undang Perlembagaan (Pindaan) 2021.

Tuan Yang di-Pertua, semangat Keluarga Malaysia yang wajar kita julang dan dukung bersama tidak akan pernah lengkap sekiranya ia gagal menyatupadukan negeri-negeri Borneo dalam gagasan Persekutuan. Biarpun saya merupakan anak jati Negeri Sembilan, namun saya tidak pernah membezakan antara Semenanjung Malaysia dengan Sabah dan Sarawak dalam semua hal, lebih-lebih lagi yang melibatkan komposisi lantikan bagi satu-satu jawatan yang mewakili suara rakyat.

Sebagai Ahli Dewan Negara yang mungkin akan menamatkan penggal lantikan saya pada bulan Mac tahun hadapan, saya ingin mengambil kesempatan ini untuk menyuarakan isu komposisi lantikan Ahli Dewan Negara dari Sabah dan Sarawak. Seperti yang kita sedia maklum, berdasarkan Perkara 45, Perlembagaan Persekutuan, Fasal 1(b), pelantikan Ahli Dewan Negara atau Senator oleh Yang di-Pertuan Agong tidak bersifat spesifik dalam aspek perwakilan gender dan kenegerian.

Seperti yang dapat kita lihat dan sedar selama ini, jumlah lantikan Senator oleh Yang di-Pertuan Agong dari Sabah dan Sarawak secara matematikanya tidak seimbang dengan lantikan-lantikan yang lain. Hal tersebut sedikit sebanyak memberi impak kurang baik kepada keterampilan Sabah dan Sarawak sebagai rakan sekutu Persekutuan Malaysia di Dewan yang mulia ini.

Sebagai kerajaan yang kononnya peka dan prihatin terhadap kemakmuran dan kesejahteraan Keluarga Malaysia yang meliputi perpaduan Persekutuan Malaysia, pindaan Perlembagaan Persekutuan yang kita bahaskan itu wajar dilaksanakan bersekali dengan pindaan bagi Perkara 45 untuk memperuntukkan secara jelas dan khusus berkenaan jumlah lantikan Ahli Dewan Negara oleh Yang di-Pertuan Agong.

Datuk John Ambrose: Boleh mencelah?

Dato' Kesavadas A. Achyuthan Nair: Boleh, saya suka jawab.

Datuk John Ambrose: Yang Berhormat Senator, berapakah kuota yang harus diberikan pada Sabah dan Sarawak?

Dato' Kesavadas A. Achyuthan Nair: Boleh saya jawab. Saya ikut garis panduan Dewan Negara. Kita di 'Dewan Negara' ada 222 buah Kerusi.

Beberapa Ahli: Dewan Rakyat.

Dato' Kesavadas A. Achyuthan Nair: Sorry, minta maaf. Dewan Rakyat.

Tuan Yang di-Pertua: Sudah tukar Dewan?... [Ketawa]

Dato' Kesavadas A. Achyuthan Nair: Sorry, minta maaf. Minta maaf.. [Ketawa]

Tuan Yang di-Pertua: Sila. Sila.

Dato' Kesavadas A. Achyuthan Nair: Ada 222 buah kerusi. Dari Labuan sebanyak satu, Sabah sebanyak 25, Sarawak ada 31. Maknanya, sebanyak 57. Secara matematikanya, 57 daripada 222 sebanyak 25 peratus. Now, pelantikan oleh Yang di-Pertuan Agong yang seramai 40 orang Ahli itu, 25 peratus daripada 40 saya cadangkan diberikan pada Sabah, Sarawak dan Labuan. Lantikan dari negeri jangan usik, yang seramai 22 orang itu. So, saya rasa 25 peratus lebih kurang seramai 10 hingga 12 orang, sama rata. Itu cadangan saya, okey... [Menyemak teks perbahasan]

Okey, itu saya telah jawab. Itu saya sudah siap. Okey, yang akhir sekali. Tuan Yang di-Pertua, pindaan Perlembagaan Persekutuan ini wajar dijadikan sebagai simbolik penting kepada penyatuan negeri-negeri di Persekutuan yang seharusnya mendukung semangat *Together Malaysia*, dengan izin, dalam setiap idea yang disuarakan oleh wakil-wakil rakyat baik yang dipilih mahupun yang dilantik.

Sejujurnya, isu perbezaan yang sering disuarakan oleh Ahli-ahli Dewan Rakyat Sabah khususnya pembangkang tidak perlu dibangkitkan dengan api hasutan yang boleh menggugat kesejahteraan rakyat Malaysia yang pada hakikatnya inginkan sebuah kedamaian dan keharmonian dalam kehidupan mereka.

Tidak dinafikan bahawa hasutan-hasutan bersifat prejudis terhadap Malaya atau Semenanjung Malaysia yang dilontarkan oleh segelintir ahli politik tertentu wajar kita tentang. Hasutan atau dakwaan tanpa asas lebih-lebih lagi yang dibangkitkan di Parlimen bukan sahaja boleh memecahbelahkan institusi Persekutuan Malaysia yang sekian lama kita dukung bersama. Malah, ia juga mampu membangkitkan sentimen kebencian terhadap satu-satu isu Persekutuan yang boleh menggugat kesejahteraan Malaysia sebagai sebuah negara yang harmoni kerana kepelbagaian bahagian, etnik, budaya, bangsa dan agamanya.

Bagi saya, setiap seseorang Ahli Parlimen perlu bertanggungjawab terhadap setiap butir-perkataan yang keluar dari mulut mereka, lebih-lebih lagi di dalam Parlimen. *Our words define our identity*, dengan izin. Jangan hanya kerana kita ghairah berpolitik, kita lupa peranan dan tanggungjawab kita yang sebenar iaitu untuk mendukung keluhuran Perlembagaan, serta kesopanan dan kesusilaan yang merupakan dua prinsip Rukun Negara kita.

Sebagai mukadimah terakhir, saya ingin menasihati wakil-wakil rakyat yang menganggotai Parlimen dan Dewan Undangan Negeri agar tidak menjadikan isu yang melibatkan sensitiviti Persekutuan sebagai alat untuk mencapai nafsu politik yang akan merugikan kalian sendiri pada suatu hari nanti. Jangan pernah salah gunakan imuniti Parlimen yang diberikan kepada kita Ahli-ahli Parlimen seperti yang diperuntukkan dalam Perkara 63 fasal 2 Perlembagaan Persekutuan. Dengan izin Tuan Yang di-Pertua, *there is no Kota Kinabalu, no Kuching, no Kuala Lumpur. There is only one Malaysia that we live in.*

Tuan Yang di-Pertua, sekian sahaja ucapan perbahasan saya bagi Rang Undang-undang Perlembagaan (Pindaan) 2021. Saya menyokong sepenuhnya. Terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Baiklah, terima kasih kepada Yang Berhormat Senator Dato' Kesavadas A. Achyuthan Nair. Sekiranya saya telah terlupa atau tidak mengingatkan, ada dua orang yang telah memberi notis untuk berucap yakni Yang Berhormat Senator Datuk Bobbey Ah Fang bin Suan, dan Yang Berhormat Senator Tuan Muhammad Zahid bin Md Arip.

Adakah hendak menyambung ucapan ataupun...?

Sr. Haji Mohamad Apandi bin Mohamad: Saya hendak ganti.

Tuan Yang di-Pertua: Silakan.

Datuk Bobbey Ah Fang bin Suan: Tuan Yang di-Pertua, siapakah yang dipanggil?

Tuan Yang di-Pertua: Telah diberi kepada... *[Menunjuk ke YB Sr. Haji Mohamad Apandi bin Mohamad]*

12.17 tgh.

Sr. Haji Mohamad Apandi bin Mohamad: *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh* dan salam sejahtera. Tuan Yang di-Pertua, dan Ahli-ahli Yang Berhormat Senator sekalian.

Terima kasih kepada Tuan Yang di-Pertua kerana memberi peluang kepada saya pada pagi ini, dan *alhamdulillah* Yang Berhormat Menteri melihat saya- wajah berbeza pada hari ini. Dia kata saya 15 tahun lebih muda daripada biasa pada hari ini. *Insyallah*, saya bangun di sini mewakili rakyat Kelantan. Mewakili rakyat Kelantan, mewakili orang Melayu, saya bangun untuk menyokong MA63 yang telah begitu lama tersangkut oleh sebab-sebab yang tidak dapat dielakkan.

Oleh sebab betapa bersemangatnya saya hendak menyokong MA63 pada pagi ini- Saya jarang berpantun. Akan tetapi, kali ini izinkan saya memberi tiga rangkap pantun.

Tuan Yang di-Pertua: Satu sahajalah dahulu.

Sr. Haji Mohamad Apandi bin Mohamad: *[Ketawa] Bismillahi Rahmani Rahim.*

Tuan Yang di-Pertua: Pantun pun buat *bismillah* dahulu. Bagus juga... *[Dewan ketawa]*

Sr. Haji Mohamad Apandi bin Mohamad: Fasal saya dengan Tuan Yang di-Pertua ini saya tahu Tuan Yang di-Pertua ini peminat pantun.

Tuan Yang di-Pertua: *[Ketawa]* Tidak apa. Kita dengar dahulu.

Sr. Haji Mohamad Apandi bin Mohamad: Tuan Yang di-Pertua...

*Buah salak buah celagi;
Keluarga buah seperti kelubi;
1963 MA Agreement ditandatangani;
2021 janji Malaysia ditepati... [Dewan tepuk]*

Pantun kedua.

*Terbang tinggi si burung helang;
Terbang rendah si burung nuri;
Harimau mati meninggalkan belang;
Manusia mati janji ditepati.*

Sabah dan Sarawak kena tepuk kuatlah yang ini... *[Dewan tepuk]*

Pantun ketiga.

*Negeri Sembilan Kota Menanti;
Adat Perpatih disanjung tinggi;
58 tahun Sabah Sarawak menanti;
Akhirnya 2021 perjanjian ditepati.*

Mana orang yang tidak sayang kepada negara sendiri. Mana orang yang tidak sayang kepada negeri sendiri. Sampai ke mati saya akan tetap mengatakan bahawa saya orang Kelantan, orang Malaysia. Sebab itu, ada firman Allah SWT yang berbunyi... *[Membaca sepotong ayat al-Quran] Negeri yang baik sentiasa mendapat keampunan daripada Allah SWT.*

Tuan Yang di-Pertua, oleh sebab perkara ini telah 58 tahun yang berlalu, sejarah tidak boleh dilupakan. Bagaimana sulit dan sukarnya insan yang ditugaskan untuk mendapat sokongan pemimpin-pemimpin di kedua-dua negeri tersebut. Sama ada Tun Datuk Patinggi Tan Sri Temenggung Jugah Anak Barieng dari Sarawak, yang merupakan datuk kepada Yang Berhormat Menteri Perdagangan Dalam Negeri dan Hal Ehwal Pengguna, Dato Sri Alexander Nanta Linggi. Juga, Tun Datu Haji Mustafa Datu Harun dan Tun Fuad Stephens dari Sabah. Melalui satu Suruhanjaya Cobbold yang diarahkan oleh Ratu Elizabeth dari *Great Britain* telah membuat kajian untuk melihat sejauh mana sikap dan sokongan anak watan penduduk Sabah dan Sarawak sekiranya apakah mereka ini bersetuju untuk digabungkan melalui MA63 untuk berada dalam Malaysia.

■1220

Alhamdulillah, melalui kerja bersungguh-sungguh dan kerja kuat nenek moyang kita, maka, terbentuklah sebuah negara yang dinamakan negara Malaysia pada tahun 1963, walaupun kita mencapai kemerdekaan. Jadi *insya-Allah*, saya berpengalaman beberapa kali melancong dan membuat kerja-kerja politik untuk parti sayalah iaitu PAS di Sarawak dan di dalam beberapa siri pilihan raya, sememangnya rakyat Sarawak menanti-nanti apa yang kita janjikan pada pagi ini.

Setiap kali- sudah tiga kali siri Pilihanraya Kecil Negeri Sarawak, saya berada di sana mungkin dua minggu dan saya melihat dengan mata dan kepala saya sendiri bahawa mereka beria-ia dan bersungguh-sungguh supaya Perjanjian 1963 ini benar-benar dihormati dan ditepati. *Alhamdulillah*, walaupun saya dari Semenanjung dan walaupun saya dari Kelantan, saya sebagai seorang insan dan seorang manusia yang mesti menepati janji, maka, kita *alhamdulillah*, sepakat hari ini Tuan Yang di-Pertua. Tidak pernah berlaku ini sepakat macam ini.

Ini kerana ini merupakan sejarah, sejarah dalam tempoh 58 tahun di mana kita bangun bersama-sama dan bangkit bersama-sama untuk menepati janji MA63 tersebut. Bahkan, yang lebih menarik, yang akan menjawab kepada segala perbincangan kita pada pagi ini ialah tidak lain tidak bukan Yang Berhormat Menteri yang berkelulusan undang-undang dari negeri Sarawak itu sendiri dan merupakan teman baik saya tahun 1999... [Tepuk] Walaupun berada di dalam berlainan parti.

Terima kasih Yang Berhormat Menteri, Dato' Sri Dr. Haji Wan Junaidi bin Tuanku Jaafar yang datang dan hadir sendiri untuk menjawab bagi hal ehwal negeri Sarawak. Oleh sebab itulah, oleh sebab kelulusan yang diberikan oleh Dewan Rakyat, 200 orang Yang Berhormat menyokong daripada 220 orang Yang Berhormat, menyebabkan keputusan Pilihan Raya Negeri Sarawak, Kerajaan GPS mendapat kemenangan luar biasa besarnya... [Tepuk] 76 buah Kerusi, daripada 82 buah Kerusi. Jadi, *insya-Allah*, sekiranya berlaku sekali lagi Pilihanraya Kecil Negeri Sarawak, mungkin keputusannya hampir 100 peratus dimenangi oleh parti GPS. Akan tetapi, pada masa yang sama Tuan Yang di-Pertua, itu janji 58 tahun.

Bagi izinkan saya selit sedikitlah untuk negeri saya, satu perjanjian lain yang kita telah tandatangani pada tahun 1975 pun kita minta Kerajaan Persekutuan juga hormati. Perjanjian Akta Petroleum 1975 yang sudah lama menghantui rakyat negeri Kelantan. Jadi, hasrat saya pada pagi ini, kerajaan di bawah kepimpinan Yang Amat Berhormat Dato' Sri Ismail Sabri bin Yaakob, anak keturunan, anak yang berdarah Kelantan supaya sama-sama menghormati. Kalau hari ini kita menghormati MA63 yang berusia 58 tahun, apalah salahnya kita juga menghormati perjanjian yang kita tandatangani pada tahun 1975.

Di mana pada waktu itu, seluruh negara bernasib baik. Semua Menteri Besar, semua Ketua Menteri pada ketika itu datang daripada sebuah parti. Dalam sebuah rumah, mungkin bilik berbeza. Bukannya berada di luar pagar yang berbeza. Jadi, *alhamdulillah*, kali ini bernasib baik juga, Kelantan berada dalam sebuah rumah yang walaupun bilik berbeza tetapi sebuah rumah.

Maknanya, kita dalam saf parti yang sama. Jadi, kita kena bayangkan senangnya dulu perjanjian itu ditandatangani oleh Menteri-Menteri Besar dan Ketua-Ketua Menteri kerana kita berada dalam satu saf dan barisan menyebabkan mudah tindakan untuk meluluskan Akta Petroleum 1975. Maka, saya harap kali ini, atas sifat yang sama supaya kerajaan janganlah menggunakan berbagai-bagai alasan... [Tepuk] Kalau Sabah dan Sarawak kita menggunakan perkataan "royalti", maka apakah Kelantan dan Terengganu bezanya dengan Sabah dan Sarawak.

Juga, saya minta orang Sabah dan Sarawak menyokong supaya Kelantan dan Terengganu... [Tepuk] Digunakan istilah yang sama yakni 'bayaran tunai royalti', bukan istilah-istilah yang baru diada-adakan. Semua cerdik pandai. Saya ini sudah beberapa tahun sudah, sudah 170 buah negara saya pergi, saya tidak boleh tipu dengan benda-benda yang mudah macam ini...

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Senator...

Sr. Haji Mohamad Apandi bin Mohamad: Saya ini orang matang, maka saya minta Kerajaan Persekutuan tunaikanlah.

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Senator...

Sr. Haji Mohamad Apandi bin Mohamad: Jadi, pada pagi ini saya mohon supaya kerajaan memberikan perhatian serius...

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Senator. Tiga kali saya panggil.

Sr. Haji Mohamad Apandi bin Mohamad: Ya... [Ketawa]

Tuan Yang di-Pertua: Tolong pusatkan kepada isu.

Sr. Haji Mohamad Apandi bin Mohamad: [Ketawa] Hebat Tuan Yang di-Pertua. Tidak boleh lari langsung saya ini... [Ketawa]

Tuan Yang di-Pertua: [Ketawa] Sebab itu lupa tadi itu- tepuk besar sangat... [Ketawa]

Sr. Haji Mohamad Apandi bin Mohamad: Jadi, *insya-Allah*, atas kegembiraan sahabat-sahabat kita dari Sabah dan Sarawak ini, saya rasa *insya-Allah*, mudah-mudahan hubungan kita selepas ini lebih intim. Kita bertuah kerana Tony Fernandes telah mengadakan syarikat penerbangan *AirAsia*, di mana melalui syarikat penerbangan *AirAsia* ini, hubungan kita Sabah dan Sarawak semakin dekat. Perhubungan semakin dekat.

Sebenarnya, kita telah gagal beberapa kali kerajaan. Cuba hendak menjalinkan hubungan intim antara Semenanjung, Sabah dan Sarawak dengan mengadakan feri, gagal dan beberapa siri yang lain, gagal. Akan tetapi, *alhamdulillah*, seorang manusia yang bernama Tony Fernandes yang telah mengenalkan penerbangan *AirAsia*, telah berjaya merapatkan hubungan kita melalui sistem komunikasi, *transport* dan menjadi mudah perjalanan antara Sabah dan Sarawak.

Bahkan sekarang dari Kelantan, ada tiga kali penerbangan. Dari Kota Bharu ke Kuching, Kota Bharu ke Kota Kinabalu, tiga kali ada dari Kelantan. Inilah sebenarnya hendak menunjukkan bahawa bukan setakat orang Kelantan sendiri pun mempunyai hubungan yang intim antara Kota Bharu-Kuching, Kota Bharu-Kota Kinabalu. *Insya-Allah*, saya minta lebih banyak lagi penerbangan dari Kota Bharu-Kuching, Kota Bharu-Kota Kinabalu, *insya-Allah*.

Tuan Yang di-Pertua: Baik. Baiklah.

Sr. Haji Mohamad Apandi bin Mohamad: Saya ucap terima kasih. Jadi, sama-samalah kita bangun bukan setakat hari ini. Kita mesti bangun menyokong MA1963, menunjukkan semangat dalam perjanjian manusia. Jangan ditinggalkan!.. [Tepuk] *Wallahualam. Wabillahitaufik walhidayah wassalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh*.

Tuan Yang di-Pertua: Ucapan sudah jadi ceramah... [Ketawa]

Ada satu permohonan tadi yang hendak berucap?

Datuk Bobbey Ah Fang bin Suan: Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Robert Lau Hui Yew: Tuan Yang di-Pertua, saya mohon boleh?

Tuan Yang di-Pertua: Silakan.

Tuan Robert Lau Hui Yew: Baik.

Datuk Bobbey Ah Fang bin Suan: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua...

Tuan Yang di-Pertua: Ahli Yang Berhormat, di depan saya ada satu senarai. Jadi, senarai ini bukanlah mengikat Tuan Yang di-Pertua. Jadi, saya hendak maklumkan, oleh sebab pindaan ini penting, harus kita beri peluang kepada beberapa pihak lagi yang harus menyuarakan pandangan mereka.

Jadi, saya ulangi senarai yang diberikan kepada saya itu tidak mengikat. Oleh itu, sesiapa yang hendak berucap, boleh bangun dan mohon. Silakan Yang Berhormat Senator.

12.27 tgh.

Datuk Bobbey Ah Fang bin Suan: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua atas peluang yang diberikan kepada saya untuk turut serta berbahas dalam rang undang-undang suatu akta untuk meminda Perlembagaan Persekutuan pada tengah hari ini. Pada tahun ini, telah genaplah 58 tahun kita telah memeterai kan sebuah deklarasi yang sangat bersejarah. Sebuah asas ke arah pembentukan negara yang kita kenali hari ini sebagai Malaysia.

Inilah yang dikenali dengan nama Perjanjian Malaysia 1963 atau *Malaysia Agreement 1963* (MA63). Sejak berpuluh-puluh tahun lalu hinggalah ke hari ini, MA63 telah banyak didebatkan, dibincangkan dan dikaji baik secara akademik, secara perundangan mahupun mengikut nuansa politik pihak-pihak tertentu.

Pada saya, perjanjian ini merupakan sebuah dokumen sakral- *sacred document* yang menandai sebuah persepakatan di antara empat buah wilayah pada asalnya iaitu Persekutuan Tanah Melayu, Borneo Utara Sabah, Sarawak dan Singapura. Walaupun begitu, setelah lima dekad kita bersama, saya tidak menafikan bahawa masih ada perkara yang harus kita teliti semula khususnya dalam persoalan hak dan *survivability* terutama bagi Wilayah Sabah dan Sarawak.

Pindaan Perkara 1(2), Perlembagaan Persekutuan sememangnya suatu langkah yang betul, dan perlu kerana ia merupakan pemangkin untuk mengembalikan dan memperkasakan kedudukan autonomi Sabah, dan Sarawak sebenar, seperti yang dinyatakan dalam Perjanjian Malaysia 1963.

■1230

Namun demikian walaupun isu yang telah lama tertangguh ini akhirnya telah diselesaikan atas kertas. Ia masih menimbulkan persoalan mengenai berapakah lama lagi rakyat Sabah dan Sarawak harus menunggu untuk hak-hak keistimewaan mereka dapat dikembalikan ke status asal? Ini adalah perkara yang mendesak dan tanpa jangka masa yang ditetapkan khas, Sabah akan terus ketinggalan dalam arus pembangunan ekonomi dan terus miskin walaupun kaya dengan sumber asli.

Perlu ditekankan bahawa sejak 50 tahun yang lepas Sabah telah dinafikan dan dilucutkan hak keistimewaannya di bawah Perjanjian Malaysia 1963 sama ada melalui pemansuhan undang-undang, penggubalan undang-undang baharu, atau ketiadaan penguatkuasaan undang-undang yang sedia ada. Dijangkakan bahawa banyak kerja yang perlu dilakukan dan juga banyak perkara yang harus diselesaikan untuk melaksanakan dan menguatkuasakan sepenuhnya peruntukan undang-undang dan hak-hak keistimewaan dalam Perjanjian Malaysia 1963 dan pematuhan masa adalah sangat penting.

Sehubungan itu kami memohon agar pemansuhan atau pindaan semua undang-undang yang telah mengubah tujuan asal pemeteraian Perjanjian Malaysia 1963 dan kemungkinan besar *ultra vires*, dengan izin, luar kuasa atau bercanggah terhadap Perlembagaan Persekutuan itu sendiri. Apa yang lebih penting kami memohon agar pelaksanaan dan penguatkuasaan semula segera peruntukan undang-undang dan hak-hak keistimewaan yang dapat mengembalikan semula apa yang telah hilang dan dinafikan kepada rakyat Sabah dan Sarawak dalam tempoh 50 tahun yang lalu.

Saya percaya Perlembagaan Persekutuan yang ada pada hari ini sudah pun luhur dan mengaplikasikan tuntutan-tuntutan awal semasa pembentukan Malaysia pada 16 September 1963. Pindaan rang undang-undang ini perlu disokong dan terus diluluskan kerana banyak lagi tugas-tugas di hadapan kita untuk melihat kesesuaian dan keserasian akta-akta yang lain dalam Perlembagaan Persekutuan ini yang perlu disempurnakan secara legislatif tanpa melalui proses perkelahian panjang seperti yang kita lalui pada tahun-tahun sebelum ini.

Maka pada kesempatan ini saya berterima kasih kepada menghargai usaha Kerajaan Persekutuan untuk memulakan usaha merealisasikan matlamat MA63 melalui rang undang-undang pindaan Perlembagaan Persekutuan khususnya isu Perkara 1(2) serta Perkara 160(2) yang bukan sahaja memperakui secara literal isi kandungan MA63 tetapi juga diibaratkan merawat luka yang lama terpendam. Begitu juga dengan pengiktirafan Hari Malaysia yang telah sekian lama dikaburi tanpa mendapat sebarang pengabsahan undang-undang di peringkat Persekutuan. Setidaknya mungkin selepas ini tidak hanya Sabah dan Sarawak sahaja meraikan hari bersejarah itu. Benar Sabah merdeka 31 Ogos- benar Tanah Melayu merdeka 31 Ogos, dan benar Sarawak merdeka 22 Julai. Akan tetapi tanpa 16 September, kita tidak akan kenal negara yang bernama "Malaysia".

Bertepatan dengan pindaan yang dicadangkan berkenaan pemerkasaan masyarakat *native* atau anak negeri di Sarawak saya turut mendukung usaha ini bagi memperkasa pembangunan masyarakat yang majoritinya yang berada dalam keadaan ekonomi rentan seperti juga di Sabah.

Tuan Yang di-Pertua ingin saya akhiri perbahasan ini dengan sebuah pantun seperti yang saudara Yang Berhormat Haji Apandi juga berpantun. Akan tetapi saya satu rangkap sahaja.

Tuan Yang di-Pertua: Ya, bagus.

Datuk Bobbey Ah Fang bin Suan: Tuan Yang di-Pertua...

*Anak teruna merantau ke Belaga;
Mudik nanti membawa raga;
Ayuh bersama memperjuangkan MA1963;
Sejahtera Malaysia kita sekeluarga.*

Saya mohon menyokong.

Tuan Yang di-Pertua: *Alhamdulillah.* Ahli-ahli Yang Berhormat saya fikir sudah pun genap giliran masing-masing tadi. Jika ada yang tertinggal saya boleh beri peluang itu...

Tuan Jaziri Alkaf Abdillah Suffian: Tuan Yang di-Pertua, saya mohon membahaskan.

Tuan Yang di-Pertua: Silakan, diiringkan ya. Ini kerana, penggulungan harus dilakukan dalam tempoh sekarang sebenarnya.

12.36 tgh.

Tuan Jaziri Alkaf Abdillah Suffian: Baik. *Bismillahi Rahmani Rahim. Assalamualaikum* Tuan Yang di-Pertua. *Alhamdulillah*, diberi peluang untuk membahaskan Rang Undang-undang Perlembagaan (Pindaan) 2021 di Dewan yang mulia ini. Rang Undang-undang Perlembagaan (Pindaan) 2021 berkaitan Perjanjian Malaysia 1963 (MA63) yang telah diluluskan di Dewan Rakyat adalah penting dalam usaha mengembalikan kedaulatan dan hak rakyat Sarawak selain satu pengiktirafan kepada semangat kesatuan negara antara Sabah dan Sarawak yang termaktub dalam Perlembagaan Persekutuan.

Tuan Yang di-Pertua kerajaan bakal memasukkan istilah “Hari Malaysia” dalam Rang Undang-undang Perlembagaan (Pindaan) 2021 selaras dengan Perjanjian Malaysia 1963 bagi merujuk tarikh pembentukannya pada 16 September 1963. Pada ketika ini tiada langsung disebut mengenai Hari Malaysia pada 16 September dalam mana-mana klausa Perlembagaan Persekutuan. Oleh itu kerajaan juga bakal memurnikan tafsiran perkataan ‘Persekutuan’ dalam Artikel 160(2) untuk merujuk Persekutuan Tanah Melayu atau Malaya menurut perjanjian asal pada 1957.

Dengan pindaan ini status Sabah dan Sarawak dikembalikan ke status awal dengan penubuhan Malaysia. Ini bermaksud kita harus meraikan dengan lebih bermakna. Hari Malaysia-apa perancangan kerajaan untuk menerap nilai-nilai Hari Malaysia, dan patutkah kerajaan mengisytiharkan Hari Malaysia sebagai hari keraian secara besar-besaran? Ini membolehkan semua rakyat Malaysia menghayati erti kata Malaysia yang sebenar.

Tuan Yang di-Pertua pengiktirafan status Sabah dan Sarawak sepatutnya bukan hanya pada penulisan dalam Perlembagaan tetapi harus diimplikasikan secara fizikalnya yakni tumpuan pembangunan yang lebih adil pada Sabah dan Sarawak. Usaha untuk melonjakkan pertumbuhan di kawasan kurang membangun di Sarawak perlu dipergiatkan bagi tujuan ini. Peruntukan pembangunan asas Persekutuan perlu dinaikkan. Peruntukan ini perlu ditubuhkan kepada penyediaan infrastruktur asas pendigitalan pendidikan, perkhidmatan dan penjagaan kesihatan dan pembangunan ekonomi.

Dengan pindaan ini maka implikasi kepada peruntukan pembangunan pada Sabah dan Sarawak juga wajar dipertingkatkan kerana dalam pindaan RUU tertulis Malaysia tertubuh, dengan izin, “*States of Malaya*”, dan dengan izin, “*States of Borneo*”. Maka pertanyaan saya kepada Yang Amat Berhormat Perdana Menteri- saya fikir wajar untuk peruntukan asas Persekutuan itu dibahagi 50 peratus kepada, dengan izin, *States of Malaya* dan 50 peratus lagi kepada “*States of Borneo*” iaitu Sabah dan Sarawak.

Sumbangan Sarawak kepada pendapatan negara kita mesti dapat balik 20 peratus kepada negeri Sarawak.

■1240

Adakah Yang Amat Berhormat Perdana Menteri bersetuju? Tuan Yang di-Pertua, kita sedia maklum pembangunan pesat yang sedang berlaku di Kalimantan berikutan pemindahan ibu kota negara Indonesia di wilayah tersebut. Oleh sebab itu, pembangunan dan keperluan untuk lebih banyak pembangunan yang mampu menjana ekonomi di kawasan sekitar yang terlibat adalah amat penting bagi memastikan limpahan ekonomi dan pembangunan akan dirasai dan dinikmati oleh rakyat Sarawak.

Apa yang menarik pindaan ini adalah, dengan izin, *timely*. Tepat pada masanya sejajar dengan pemindahan ibu kota Indonesia ke Kalimantan Timur. Kerajaan harus memberi fokus dan tumpuan lebih untuk Sabah dan Sarawak kerana Borneo jelas akan menjadi satu titik fokus baharu di ASEAN dan jangkaan total ASEAN GDP dengan izin sebanyak USD1.3 trilion pada tahun 2050 selepas China, Amerika Syarikat dan India.

Pelaburan ke Sabah dan Sarawak tidak lain dan tidak bukan akan dirasai oleh seluruh rakyat Malaysia. Maka, saya mencadangkan harus ada pelan pembangunan strategik Sabah dan Sarawak di peringkat pusat untuk kelestarian pembangunan di Sabah dan Sarawak. Adakah kementerian Hal Ehwal Sabah dan Sarawak mempunyai perancangan jangka pendek tiga tahun dan jangka masa sederhana lima tahun untuk kita lihat perubahan yang akan memberi impak positif kepada rakyat Sabah dan Sarawak.

Tuan Yang di-Pertua, saya mohon menyokong. Terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Dengan hormat diminta Yang Berhormat Menteri.

12.42 tgh.

Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Parlimen dan Undang-undang) [Dato’ Sri Dr. Haji Wan Junaidi bin Tuanku Jaafar]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Mohon izin membuka topong muka supaya tidak macam Zorro, sepanjang masa.

Tuan Yang di-Pertua: Silakan.

Dato' Sri Dr. Haji Wan Junaidi bin Tuanku Jaafar: Sebelum saya memulakan jawapan Tuan Yang di-Pertua, mohon saya juga ingin menjawab pantun. Kalau saya tidak buat, malu juga saya.

Tuan Yang di-Pertua: Ya, betul.

Dato' Sri Dr. Haji Wan Junaidi bin Tuanku Jaafar: Bukan sebab apa, yang sebelah kanan ini orang Melaka.

Tuan Yang di-Pertua: Ya. Barangkali beliau sudah bisikkan tadi itu.

Dato' Sri Dr. Haji Wan Junaidi bin Tuanku Jaafar: *[Ketawa]*.

Tuan Yang di-Pertua: Silakan.

Dato' Sri Dr. Haji Wan Junaidi bin Tuanku Jaafar: *Mari pergi ke Kampung Boyan...* Kampung Boyan itu di kawasan saya.

*Mari pergi ke Kampung Boyan;
Pergi bersama dengan Pak Abu;
Terima kasih atas soalan;
Insya-Allah saya cuba jawab satu per satu... [Tepuk]*

Tuan Yang di-Pertua: Bagus.

Dato' Sri Dr. Haji Wan Junaidi bin Tuanku Jaafar: Tuan Yang di-Pertua...

*Terbang tinggi si burung nuri;
Terbang bersama burung kedidi;
Terima kasih buat semua Ahli yang dihormati;
Atas sokongan pada MA63 ini... [Tepuk]*

Tuan Yang di-Pertua: Itu dia.

Dato' Sri Dr. Haji Wan Junaidi bin Tuanku Jaafar: Leka berpantun, terlupa jawapan.

Tuan Yang di-Pertua: *[Ketawa]* Saya tengok kertas sudah siap di tangan.

Dato' Sri Dr. Haji Wan Junaidi bin Tuanku Jaafar: *[Ketawa]* Mohon menjawab dan saya ingin mengucapkan berbanyak-banyak terima kasih kepada lapan orang Ahli-ahli Yang Berhormat telah bangkit persoalan ataupun berbahas dalam rang undang-undang ini dan saya rasa amat suka cita oleh sebab setiap yang bahas- semuanya menyokong, Tuan Yang di-Pertua.

Walaupun dalam pandangan peribadi saya sebagai pengkaji, di katakan MA63 daripada peringkat awal hingga akhirnya dan menilik dari sudut undang-undang dan juga sejarah bahawa ada sedikit perbezaan pendapat di sana sini. Akan tetapi, walau bagaimanapun yang saya terima kasih ini daripada soalan sokongan yang sangat padu diberi oleh Ahli-ahli Dewan pada pagi ini.

Sebelum saya mula menjawab yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Senator Puan Rita Sarimah a/k Patrick Insol tadi, ingin saya menghuraikan sedikit soalan sejarah supaya kita sama-sama mengetahui sebenar sejarah Malaysia ini. Oleh sebab disentuh juga oleh beberapa orang wakil rakyat Senator berhubung dengan sejarah awal. Sebagai makluman Tuan Yang di-Pertua dan Majlis bahawa semua orang mengatakan yang pertama kali kita mengetahui soalan penubuhan Malaysia ialah bermula daripada 27 Mei 1961.

Sebenarnya Tuan Yang di-Pertua, Tunku Abdul Rahman mula memikirkan cerita itu pada satu malam. Masa sembang-sembang dengan kawan-kawan di biliknya pada bulan Julai 1959. Itu ternyata dalam ucapan Tunku Abdul Rahman semasa menggulung ucapan di Dewan Rakyat pada ketika itu memikirkan Tanah Melayu dari sudut keselamatan dan perkembangan yang berlaku di sekitar termasuk Sarawak, Sabah, Singapura, Brunei dan juga Indonesia pada ketika itu.

Maka, ketika itulah mulanya pemikiran penubuhan satu buah negara Malaysia dibuat oleh Tunku Abdul Rahman. Selepas itu pada 18 Ogos 1961, usul telah dibawa di Dewan Rakyat untuk dibahaskan. Usul itu diberi mandat selepas dua hari suntuk dibahaskan di Dewan Rakyat. Tunku Abdul Rahman mendapat mandat daripada Dewan Rakyat, Parlimen Tanah Melayu pada ketika itu untuk berbincang dengan pihak-pihak yang telah difikirkan patut untuk menubuhkan negara Malaysia ini iaitu Brunei, Singapura, Sarawak dan Sabah.

Jadi, usul diluluskan dengan sebulat suara setelah berbincang dengan mendalam oleh pihak Ahli-ahli Dewan Rakyat. Dengan usul itulah maka apabila Tunku Abdul Rahman pergi ke Singapura pada 27 Mei 1961 itu Tunku Abdul Rahman mula mengatakan, dengan izin, Tuan Yang di-Pertua *fillers* kepada semua pihak bahawa keinginan beliau untuk menubuhkan negara Malaysia.

Jadi, dalam keadaan sedemikian, Mr. Lee Kuan Yew sebagai Perdana Menteri Singapura pada ketika itu memandangkan keadaan di Singapura pada ketika itu. Pertamanya rusuhan tidak berhenti. Kedua, perkara komunis meresap dalam masyarakatnya, maka Lee Kuan Yew, manusia yang pertama memberi sokongan padu kepada Tuanku untuk penubuhan negara tersebut. Maka, dengan itulah makanya diserahkan kepada *Commonwealth Parliamentary Association* (CPA) untuk dibahaskan, dengan izin, Penubuhan Malaysia.

CPA yang menubuhkan, mencadangkan penubuhan *Malaysia Solidarity Consultative Committee* di *England*. Dengan itu, maka tertubuhlah satu Jawatankuasa yang dipanggil *Malaysia Solidarity Consultative Committee* dicadangkan oleh CPA tetapi ditubuhkan oleh kerajaan *England* dan ahli-ahli wakilnya adalah termasuk Malaya, Singapura, Brunei, Sabah dan Sarawak. Semua terlibat dengan *Malaysia Solidarity Consultative Committee*.

Selepas itu, disebut laporannya sebagai *The Memorandum of Malaysia Solidarity Consultative Committee* kepada pihak Kerajaan Britain.

Itulah yang memulakan yang perbincangan *Anglo-Malayan discussion* berhubung dengan penubuhan Malaysia yang disebut Yang Berhormat Senator tadi. Maka, bermulalah perbincangan secara serius penubuhan Malaysia tersebut. Dengan itu, Tuan Yang di-Pertua pada *Cobbold Commission* ditubuhkan dan laporannya keluar pada 21 Jun 1962, dan *Cobbold Commission* mencadangkan selepas itu *report* dikeluarkan dan menubuhkan *Inter-Governmental Committee* ditubuhkan.

Kenapa saya sebut ini Tuan Yang di-Pertua, kerana ia sangat penting untuk mengetahui latar belakang macam mana MA63 berlaku dan macam mana pindaan kepada Perlembagaan Persekutuan itu berlaku dan sebagainya.

■1250

Apabila *Inter-Governmental Committee* ini ditubuhkan, maka *Inter-Governmental Committee* itu mengadakan satu mesyuarat. Mesyuarat yang pertama diadakan di Jesselton pada ketika itu iaitu Ibu Negeri *North Borneo* ataupun dipanggil Sabah.

Ditubuhkan apabila *committee* mesyuarat bersama pertama menubuhkan lima buah Jawatankuasa- *sub-committee*, dia jawatankuasa kecil- *constitutional subcommittee*, dengan izin bahasa Inggeris- ini *fiscal subcommittee legal and judicial service subcommittee* dan *departmental organization subcommittee*.

Jadi daripada jawatankuasa inilah lahirnya Tuan Yang di-Pertua *Malaysia Agreement*, lahirnya pindaan kepada Perlembagaan, dan *Inter-Governmental Committee* menerima Perlembagaan Tanah Melayu 1957 itu untuk dipinda menjadi Perlembagaan Malaysia. Itulah kenapanya, apabila kita sebut kenapa Perlembagaan sekarang ini menyebut ataupun merujuk kepada Perjanjian 1957 iaitu Perjanjian Duli-duli Tuanku Sultan dengan Raja Britain pada ketika itu menubuhkan Kemerdekaan pada 31 Ogos 1957.

Apabila- saya balik kepada *agreement* ini, *Agreement 57* ini merujuk kepada *agreement 1948* sebagai asas. *Agreement 1948* ini merujuk pula kepada *Straits Settlement Melaka, Straits Settlement Pulau Pinang*. Makanya, apabila *Agreement 57* itu dirujuk semua *agreement-agreement* termasuk *Pangkor Agreement* di masukan dalam Perlembagaan. Dirujuk dalam Perlembagaan dirujuk dalam Perlembagaan menerusi *Agreement 1957*.

Akan tetapi, apabila Malaysia ditubuhkan pada 1963, *Agreement Malaysia* itu terlupa, tersalah pandang ataupun apa? Tercicir tidak dimasukkan dalam Perlembagaan, hanya dipinda Perlembagaan itu mengikut apa yang dicadangkan oleh pihak *British* tetapi *agreement* itu sendiri tidak dimasukkan.

Jadi, dalam keadaan sedemikianlah makanya kelemahan yang berlaku pada ketika itu iaitu pada tahun 1963 semasa pemindaan Perlembagaan Persekutuan Tanah Melayu menjadi Perlembagaan Persekutuan Malaysia selepas itu, kita sekarang merealisasikan kelemahan itu, memperbaiki kelemahan itu dengan pindaan ini supaya mewujudkan sebenarnya Perlembagaan Malaysia yang merujuk kepada semua *agreement- Agreement Pangkor, Agreement Street Settlement, Federal Agreement 1948*, dan *agreement* Duli-duli Tuanku dengan *Queen Elizabeth* pada tahun 1957 sebagai asas kepada penubuhan negara ini dan evolusi penubuhannya.

Selepas itu, selepas *subcommittee* ditubuhkan *Borneo Legislative Council North Borneo* meluluskan satu Usul- *passed a Motion* untuk menerima dan orang dalam jawatankuasa dilantik untuk menduduki dalam *Inter-Governmental Committee* penting iaitu *Chief Secretary, Attorney General, Financial Secretary*, Orang Kaya-Kaya Tun Datu Mustapha bin Datu Harun, *Honourable Khoo Siap Choo* dan Dato' Donald Stephens untuk Sabah.

Untuk Sarawak pada 26 September 1962 usul diluluskan di Dewan Majlis- *Council* Negeri Sarawak yang mana ahli dipilih ialah juga *Chief Secretary*, *Attorney General*, *financial Secretary*, Datu Bandar Abang Haji Mustapha Abang Haji Moasali- *this is my wife* punya *uncle*, Tuan Yang di-Pertua, Temenggong Jugah anak Barieng, Pengarah Montegrai anak Tugang yang jarang disebut, Mr. Ling Beng Siew dan Mr. Chia Chin Shin. Saya masih berjumpa dengan semua orang ini Tuan Yang di-Pertua, dalam hidup saya, dan pernah berbincang dengan mereka.

Jadi Tuan Yang di-Pertua, dengan itu maka *subcommittee* ini mengadakan mesyuarat dan pada Disember 1962, *Committee* ini siap mengadakan mesyuarat. Dengan itu, pada ketika itu juga Tuan Yang di-Pertua, Disember 1962 ada perang saudara- *revillian* di Brunai. Itulah Brunai menarik diri oleh sebab memang tidak mahu memasuki ataupun bersama untuk menubuhkan Malaysia.

Akan tetapi betul apa Yang Berhormat sebut tadi rusuhan berlaku di Miri, rusuhan berlaku di Kuching yang mempersoalkan penubuhan itu. Kebanyakannya mengikut kerajaan punya persepsi bahawa rusuhan ini adalah di *trigger* oleh subversif elemen. Itu mengikut laporan dan penulisan beberapa orang penulis termasuk anak kepada Tun Jugah yang menulis satu buku mengatakan pengaruh-pengaruh elemen itu mengadakan rusuhan.

Oleh sebab itulah, makanya pada ketika itu juga berlakunya bantahan oleh pihak Filipina dan Indonesia dan akhirnya pihak- mengadakan perbincangan dikatakan *Manila Summit* pada 28 Julai 1963 dan sehingga 3 Ogos 1963 di Manila yang menjemput dia tidak *rely* dengan laporan *Cobbold Commission* itu. Dia mengatakan mungkin *bias* dan dihantar *Secretary General United Nations* datang ke Sarawak dan Sabah iaitu Mr. U Thant daripada Burma pada ketika itu.

Jadi Tuan Yang di-Pertua, makanya kalau kita lihat perjalanan itu, makanya- kalau kita lihat *Act of Malaysia* Tuan Yang di-Pertua ataupun dalam MA63 *Agreement* yang ditandatangani- Yang Berhormat- dengar ya, *agreement* itu sendiri ditandatangani 9 Julai 1963, bukan 16 hari bulan. Nanti 16 hari bulan itu saya perelaskan. Ditandatangani pada 9 Julai itu ditandatangani, selepas itu baru *Act of Malaysia* diluluskan di England iaitu *Act of Malaysia* dipanggil *Chapter 35* di England yang menggariskan tarikh-tarikh tertentu, di dalam itu juga menyebutkan 31 Ogos, bersama dengan ucapan Tunku di Dewan Rakyat, kena *back to back* untuk meluluskan *Act of Malaysia Chapter 26* di *Malaya* pada ketika itu.

Jadi dengan keadaan sedemikian, makanya tarikh itu ditetapkan Hari Malaysia 31 hari bulan. Akan tetapi oleh sebab berkehendakkan wakil daripada *United Nations* datang ke Sarawak dan Sabah, makanya dua buah Kerajaan Malaya dan England bersetuju meminda *agreement* itu dan dipersetujui bersama oleh Sabah, Sarawak dan Singapura ditunda dengan *agreement* 28 Julai 1963 yang jarang orang sebut. *Agreement supplementary* kepada *original agreement* untuk meminda tarikh itu pada 16 September 1963.

Apabila 16 September, jadi tarikh-tarikh dalam *Act of Malaysia* itu masih 31 Ogos, tarikh-tarikh dalam *Cobbold Commission* itu masih 31 Ogos, tarikh-tarikh dalam *Inter-Governmental Report* itu semua masih dalam 31 Ogos. Oleh sebab perkara itu telah diluluskan dahulu daripada pindaan ataupun *supplementary report* itu sementara menunggu laporan daripada U Thant kepada *United Nations* untuk dibawa kepada *Committee* dan juga *United Nations General Assembly* (UNGA) untuk meluluskan penubuhan Malaysia itu sendiri.

Setelah itulah baharu makanya *agreement* dan *supplementary agreement* itu didaftar sebagai *Treaty Commission of Malaysia*, dengan izin Tuan Yang di-Pertua.

■1300

Jadi, dengan ringkasnya Tuan Yang di-Pertua, maka, pemindaan pada 16 September itu tidak pernah di-*ratify* Malaysia hingga kalau diluluskan ini nanti, pada zaman kita ini, 50 tahun selepas itu kita *ratify agreement supplementary* dibuat di Singapura pada ketika itu. Begitu besarnya tugas dan tanggungjawab Ahli Parlimen Dewan Rakyat dan juga Dewan Negara untuk mengiktirafkan *Agreement 1963*, Tuan Yang di-Pertua... [Tepuk]

Jadi, saya ucapkan terima kasih banyak dan tahniah kepada semua Ahli Dewan, bukan sahaja yang berucap, tetapi yang tidak berucap dan menyokong tadi. *Insyallah*, terima kasih. Jadi, itulah sejarah ringkas, mengulas apa yang disebutkan soalan sejarah. Apa yang disebut oleh Ahli Yang Berhormat Senator sekalian berhubung dengan perkara itu.

Akan tetapi, Tuan Yang di-Pertua, satu lagi perkara yang penting dan amat penting iaitu dari sudut amalannya, 16 September itu. Tuan Yang di-Pertua, kenapakah ia sangat penting? Mula-mula, *sovereignty and jurisdiction*, Queen Elizabeth, Tuan Yang di-Pertua, dengan izin, hanya akan ditarik balik pada 31 Ogos 1963, berlandaskan *agreement*, berlandaskan *Act of Malaysia* di England.

Akan tetapi, oleh sebab dipinda ke tarikh 16 September, penarikan kuasa dan *sovereignty* Queen Elizabeth, atas Sarawak dan Sabah hanya berlaku pada 16 September. Dari hari itulah, tarikh kemerdekaan Sarawak dan Sabah yang sebenarnya. Hal ini kerana pada tarikh itulah undang-undang Sarawak dipakai, undang-undang Sabah dipakai dan undang-undang Malaysia dipakai. Undang-undang British tidak lagi terpakai semenjak pukul 12 tengah malam, 16 September 1963. Jadi, itulah kenapa tarikh itu sangat penting pada Malaysia.

Tarikh itulah makanya, pemindahan semua kuasa, *sovereignty* itu- Bahasa Melayu nya?

Tuan Yang di-Pertua: "Kedaulatan".

Dato' Sri Dr. Haji Wan Junaidi bin Tuanku Jaafar: Kedaulatan, *alhamdulillah*.

Pada tarikh itulah kedaulatan diletak pada negeri Sarawak dan negeri Sabah secara individu oleh undang-undang *Act of Malaysia, Chapter 35* yang dibuat di England. Penarikan kuasa Queen Elizabeth dan undang-undang *British* di negeri Sarawak dan di negeri Sabah.

Itu beza yang pertama, Tuan Yang di-Pertua. Ini merupakan sebab, apabila merdeka Tanah Melayu pada 1957, kemerdekaan dan *sovereignty* itu ditarik daripada Persekutuan, tetapi dari Sarawak dan Sabah, diletakkan ke Sarawak dan Sabah secara individu. Itu perbezaan yang pertama di antara negeri-negeri Semenanjung dan negeri Sarawak dan negeri Sabah.

Akan tetapi, walau bagaimanapun, *Act of Malaysia* itu jelas yang negeri Sarawak dan Sabah di-*federated* dengan negeri-negeri Persekutuan, bukan dengan *The Federation of Malaya*. Tuan Yang di-Pertua, itu undang-undang. Jadi, saya berpandu kepada undang-undang, maka, itulah keadaannya.

Jadi, dengan itu juga, maka, amalan sekarang, kita merai hanya 16 September untuk Sarawak, Sabah adalah kurang tepat. Saya bersetuju, Hari Malaysia 16 September 1963, patut diraikan tiap-tiap negeri... [*Tepuk*] Saya akan bawa perkara ini ke Kabinet untuk meminta supaya setiap negeri meraikan hari itu di samping kita meraikan hari 31 Ogos, yang juga ada di dalam Perlembagaan.

Jadi, itu yang pertama Tuan Yang di-Pertua. Kedua, ialah- kertas saya pun kelam kabut ini. Pindaan ini, Tuan Yang di-Pertua yang banyak disebutkan oleh Yang Berhormat Senator Dato' Dr. Nuing Jeluing, berhubung dengan 161(A) yang itu tadi saya sudah jawab.

Hari Malaysia saya sudah jawab, *liberation* sudah saya jawab. Pindaan 161A (6) dan (7) ini Tuan Yang di-Pertua. Saya bagi contoh, mudah, sebenarnya keadaan sekarang, saya berkahwin dengan orang berbangsa Cina, jadi, anak saya bukan bumiputera di Sarawak di bawah Perlembagaan yang wujud sekarang.

Jadi, masalahnya di Sarawak itu, ramai sangat orang Sarawak yang *native*, sama ada Melayu, Iban, Bidayuh, apa sekalipun, memang ramai yang kahwin bukan *native*, kahwin Cina kah, kahwin India kah ataupun kahwin dengan orang putih ataupun kahwin dengan *Philippines*- apa yang anehnya dalam Perlembagaan ini juga, Datuk Seri Fadillah Yusof yang berkahwin dengan orang Melayu di Semenanjung, anaknya pun bukan *native* Sarawak juga.

Jadi, dengan pindaan ini dilaksanakan, diluluskan oleh Dewan ini nanti, *insya-Allah*, anak-anak kami ini boleh menjadi *native* Sarawak juga. Terima kasih... [*Tepuk*] Jadi, itulah sebab begitu penting sekali. Senarai itu tadi, Menteri, senarai di bawah 161A (7), bermacam-macam-macam, 23 senarai nama.

Akan tetapi, sekarang mengikut *research* yang dibuat oleh Majlis Adat Istiadat Sarawak, kita sudah ada 70 lebih senarai, jadi ia sudah tidak *current* lagi.

Sebagai contoh, Ahli Dewan Undangan Negeri Sarawak, nama dia, Datuk Ranum Mina, dia orang Selako, nama tidak ada dalam senarai Tuan Yang di-Pertua- kalau ikut istilah sebenar, dalam Perlembagaan Persekutuan, dia bukan anak *native*. Akan tetapi, dia ada, kawasan kampung dia di dalam kawasan saya. Akan tetapi, malangnya, tidak dalam senarai.

Jadi, dengan dimansuhkan Perkara 161A(7) ini, diserahkan kepada negeri Sarawak, negeri Sarawak akan menggubal satu undang-undang untuk memasukkan senarai, mungkin 70 ataupun beberapa mengikut *research* yang mereka buat, carian yang mereka buat di kalangan orang-orang Sarawak itu nanti.

Tuan Yang di-Pertua, jadi, kita serahkan balik kepada negeri Sarawak untuk mendefinisikan siapa *native* negeri Sarawak. Jadi, Yang Berhormat Senator Dato' Wira Othman bin Aziz, banyak menyentuh tentang perbezaan. Soalan mengikut *equal-partnership*, saya hendak sebutkan di sini, interpretasi saya, apabila Sarawak, Sabah, berbincang dengan Persekutuan pada ketika itu, ada pendirian, sekurang-kurangnya pendirian, pandangan dan pemikiran oleh perunding (*negotiator*) dari Sarawak. Ini sebab dia dekat dengan isteri saya, sebab itu saya tahu.

Maka, mereka berasa kecil oleh sebab mereka orang dari jajahan Koloni British, bukan orang yang merdeka. Yang sudah merdeka, Perlis sudah merdeka, Johor sudah merdeka, semua negeri di Semenanjung sudah merdeka. *The equal-partnership* dalam pemikiran mereka ialah, *equal-partnership* di antara negeri-negeri yang ada Sultan di Tanah Melayu ini, bukan *equal-partnership* Sarawak dan Persekutuan Tanah Melayu. Itu dalam pandangan mereka.

Kalau baca minit mesyuarat pada tahun 1962, tahun 1963 dan tahun 1964, Mesyuarat Jawatankuasa Penyeragaman Peraturan Dewan Rakyat dan Dewan Negara, jelas disebutkan di situ, kata Tuan Yang di-Pertua Johor, "Orang Sarawak Sabah ini baru merdeka, dia tidak pandai berfikir sangat". Dia berkata terus terang seperti itu. Jadi, orang Sarawak, inilah yang kita sebutkan dulu, yang *you* daripada Semenanjung ini sebab ketua *you* Sultan, *you* merdeka dahulu, *you* fikir *you* superior daripada kami.

Jadi, itu perkara yang berlaku pada zaman itu. Kita kena analisis perkara-perkara itu daripada kita membuat penterjemahan kita sendiri. Sudut sejarah ini payah sedikit. Perbezaan Sarawak memang banyak, Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Yang di-Pertua, kalau kita lihat dari sudut undang-undang, kebebasan untuk mentadbir Sarawak itu sendiri, bahkan *planning* pada masa sekarang, undang-undang – kalau kita hendak tebang hutan Sarawak, boleh tebang, Sabah boleh tebang hutan dia sendiri. Akan tetapi, kalau di sini, kena minta dengan satu Majlis, Akta Kanun Tanah Negara, untuk kebenaran menebang hutan.

■1310

Jadi, perbezaannya banyak- dan menguruskan, *planning*. Sini ada *Federal Council* untuk *planning*, di Sabah dan Sarawak tidak termasuk. Jadi, kita banyak kelebihan, banyak perbezaan selain daripada imigresen. Imigresen itu memang tetaplah, ramai orang minta supaya janganlah buat imigresen itu lagi, supaya masuk keluar bebas.

Tuan Yang di-Pertua: Saya kemukakan kepada Yang Berhormat Menteri bahawa jam sekarang ialah 1.10 tengah hari. Dalam peraturan, saya dibenarkan untuk melanjutkan sehingga 15 minit. Justeru, sekiranya Yang Berhormat Menteri ingin merumus dalam keadaan yang tersingkat ini, kita boleh meneruskan atau kita kenalah menanggungkan Mesyuarat pada jam 2.30 petang.

Jadi, kalau pandang ramai sedemikian, dipersilakan Yang Berhormat Menteri menyelesaikan tugas berat beliau, silakan.

Dato' Sri Dr. Haji Wan Junaidi bin Tuanku Jaafar: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, saya- kalau di...

Beberapa Ahli: Rumuskan Yang Berhormat Menteri, rumuskan, rumus, rumus.

Dato' Sri Dr. Haji Wan Junaidi bin Tuanku Jaafar: Jadi, daripada suara ramai itu mengatakan rumuskan, jawapan saya boleh dibuat di luar Dewan Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Yang di-Pertua: Benar, benar.

Dato' Sri Dr. Haji Wan Junaidi bin Tuanku Jaafar: Saya pun bersedia untuk adakan satu...

Tuan Yang di-Pertua: Semangat itu sudah...

Dato' Sri Dr. Haji Wan Junaidi bin Tuanku Jaafar: Makan malam untuk bagi rumusan tambahan... [*Tepuk*] Akan tetapi walau bagaimanapun Tuan Yang di-Pertua, saya sekali lagi mengucapkan terima kasih kepada Tuan Yang di-Pertua dan juga semua Ahli-ahli Dewan yang telah menyokong. Saya berharap kita dapat *two-thirds* majoriti itu supaya laluan ini boleh terus dijalankan dan dipersembahkan kepada Duli Tuanku. Sekian, saya ucapkan jutaan terima kasih daripada saya, bagi pihak Sarawak dan Sabah. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua... [*Tepuk*]

Tuan Yang di-Pertua: Bak airnya kita satu pembetung, dan bak perjuangannya kita satu suara. *Alhamdulillah*, terima kasih kepada Yang Berhormat Menteri.

Ahli-ahli Yang Berhormat, sekarang saya kemukakan masalah kepada Majlis bagi diputuskan. Masalahnya ialah bahawa Rang undang-undang ini dibacakan kali yang kedua sekarang. Oleh sebab mengikut peruntukan Perkara 159 Perlembagaan Persekutuan, Rang Undang-undang Perlembagaan (Pindaan) 2021 ini memerlukan sokongan pada Bacaan Kali Yang Kedua dengan undi sebanyak tidak kurang daripada dua pertiga daripada jumlah bilangan Ahli-ahli Majlis di Dewan ini.

Maka, mengikut peruntukan Peraturan Mesyuarat 44(1) dan Peraturan Mesyuarat 45 saya memerintahkan supaya satu belah bahagi diadakan sekarang.

Setiasusaha sila bunyikan loceng selama dua minit.

[Loceng dibunyikan]

Tuan Yang di-Pertua: Setiasusaha wajar letakkan pengira dengan tetap dan menghalakan kepada pihak-pihak yang bakal menjalankan tugas.

Ahli-ahli Yang Berhormat yang menjadi penghitung undi, sila ambil tempat masing-masing di hadapan blok Yang Berhormat. Undian dijalankan sekarang.

Beberapa Ahli: *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]*

Tuan Yang di-Pertua: Dipohon jangan bercakap. Sila buat penjumlahan Ahli yang bersetuju itu, Ahli yang tidak bersetuju dan Ahli yang tidak hadir. Diminta supaya jangan bersahutsahatan dahulu... *[Ketawa]*

[Dewan berbelah bahagi]

[Pengundian dijalankan]

Tuan Yang di-Pertua: Ahli-ahli Yang Berhormat....

*Yang ditunggu sudah tiba;
Dipanggil sudah sampai;
Yang dikira sudah ada;
Insya-Allah tujuan tercapai.*

Setelah selesai undian dibuat dan dikira, sekarang saya kemukakan keputusan undian iaitu:

- Seramai 49 Ahli yang bersetuju... *[Tepuk]*
- Ahli-ahli yang tidak bersetuju, tiada... *[Tepuk]*
- Seramai lima Ahli yang tidak hadir.

AHLI BERSETUJU (MENYOKONG)

- | | | |
|-----|----------------|--|
| 1. | Yang Berhormat | Dato' Sri Dr. Haji Mohamad Ali bin Haji Mohamad |
| 2. | " | Tengku Datuk Seri Utama Zafrul bin Tengku Abdul Aziz |
| 3. | " | Datuk Dr. Mohd Radzi bin Md Jidin |
| 4. | " | Tuan Haji Idris bin Haji Ahmad |
| 5. | " | Tuan Wan Ahmad Fayhsal bin Wan Ahmad Kamal |
| 6. | " | Dato' Dr. Ahmad Masrizal Muhammad |
| 7. | " | Datuk Lim Ban Hong |
| 8. | " | Dato' Sri Ti Lian Ker |
| 9. | " | Dato' Dr. Mah Hang Soon |
| 10. | " | Dato' Isa bin Ab Hamid |
| 11. | " | Datuk Mohan a/l Thangarasu |
| 12. | " | Tuan Aknan a/l Ehtook |
| 13. | " | Datuk Paul Igai |
| 14. | " | Datuk John Ambrose |
| 15. | " | Datuk Teo Eng Tee @ Teo Kok Chee |
| 16. | " | Tuan Ir. Md Nasir bin Hashim |
| 17. | " | Datuk Razali bin Idris |
| 18. | " | Tuan Balasubramaniam a/l Nachiappan |
| 19. | " | Tuan Jaziri Alkaf bin Abdillan Sufian |
| 20. | " | Tuan Robert Lau Hui Yew |
| 21. | " | Tuan Ir. Ts. Haji Khairil Nizam bin Khirudin |
| 22. | " | Puan Rita Sarimah anak Patrick Insol |
| 23. | " | Puan Susan Chemera Anding |
| 24. | " | Dato' Arman Azha Abu Hanifah |
| 25. | " | Dato' Nelson a/l Renganathan |
| 26. | " | Datuk Dr. Dominic Lau Hoe Chai |
| 27. | " | Datuk Seri Hajah Zurainah binti Musa |
| 28. | " | Datuk Ras Adiba binti Mohd Radzi |
| 29. | " | Dato' Haji Husain bin Awang |
| 30. | " | Puan Hajah Nuridah binti Mohd Salleh |
| 31. | " | Tuan Haji Aziz bin Ariffin |
| 32. | " | Tuan Seruandi bin Saad |
| 33. | " | Dato' Kesavadas a/l A. Achyuthan Nair |
| 34. | " | Dr. Ahmad Azam bin Hamzah |

- | | | |
|-----|----------------|---------------------------------------|
| 35. | Yang Berhormat | Dato' Haji Jefridin bin Haji Atan |
| 36. | " | Tuan Sr. Haji Mohd Apandi bin Mohamad |
| 37. | " | Dr. Wan Martina binti Wan Yusoff |
| 38. | " | Tuan Haji Ahmad bin Yahaya |
| 39. | " | Dato' Wira Othman bin Aziz |
| 40. | " | Dato' Ajis bin Sitin |
| 41. | " | Datuk Bobbey Ahfang bin Suan |
| 42. | " | Dato Zaiedi bin Haji Suhaili |
| 43. | " | Dato Dr. Nuing Jeluing |
| 44. | " | Datuk Wira Koh Nai Kwong |
| 45. | " | Puan Fadhlina binti Dato' Sidek |
| 46. | " | Tuan Muhammad Zahid bin Md Arip |
| 47. | " | Datuk Haji Bashir bin Haji Alias |
| 48. | " | Datuk Mohd Hisamudin bin Yahaya |
| 49. | " | Dato' Juhanis binti Abd Aziz |

AHLI TIDAK MENGUNDI (TIDAK HADIR):

- | | | |
|----|----------------|--|
| 1. | Yang Berhormat | Tan Sri Dato' Seri Mohd Radzi bin Tan Sri Sheikh Ahmad |
| 2. | " | Datuk Dr. Haji Zulkifli Mohamad Al-Bakri |
| 3. | " | Dato' Sri Vell Paari a/l Tun Samy Vellu |
| 4. | " | Puan Lim Hui Ying |
| 5. | " | Puan Noraini binti Idris |

AHLI TIDAK BERSETUJU:

- Tiada -

Telah diambil kira kesemua Ahli Dewan Negara 55 orang termasuk saya, dan 54 yang menjalankan undian. Maka oleh sebab lebih dua pertiga undi majoriti yang bersetuju maka rang undang-undang ini dibacakan kali yang kedua sekarang... *[Tepuk]*

[Rang undang-undang dibacakan kali yang kedua dan diserahkan kepada Dewan sebagai Jawatankuasa]

[Majlis bersidang dalam Jawatankuasa]

[Fasal-fasal dikemukakan kepada jawatankuasa]

[Fasal-fasal 1 hingga 4 diperintahkan jadi sebahagian daripada rang undang-undang]

■1320

[Rang undang-undang dimaklumkan kepada Majlis sekarang]

[Majlis Mesyuarat bersidang semula]

[Rang undang-undang dilaporkan dengan tidak ada pindaan; dibacakan kali yang ketiga, disokong oleh Timbalan Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Parlimen dan Undang-undang) (Datuk Wira Hajah Mas Ermieyati binti Samsudin) dan diluluskan]

Tuan Yang di-Pertua: Oleh sebab sekali lagi pada peringkat bacaan ini juga mengikut peruntukan Perkara 159 Perlembagaan Persekutuan, Rang Undang-undang Perlembagaan (Pindaan) 2021 ini memerlukan sokongan pada Bacaan Kali Yang Ketiga dan diluluskan dengan undi sebanyak tidak kurang daripada dua pertiga daripada jumlah bilangan Ahli Majlis Dewan ini. Maka, mengikut peruntukan Peraturan Mesyuarat 44(1) dan Peraturan Mesyuarat 45, saya sekali lagi memerintahkan supaya suatu belah bahagian diadakan sekarang.

Setiasaha, sila bunyikan loceng selama dua minit.

[Loceng dibunyikan]

Tuan Yang di-Pertua: Ahli-ahli Yang Berhormat, mereka yang menjadi penghitung sila ambil tempat masing-masing dan laksanakan. Undian dijalankan sekarang... *[Dewan riuh]*

[Dewan berbelah bahagi]

[Pengundian dijalankan]

Tuan Yang di-Pertua: *Alhamdulillah* Ahli-ahli Yang Berhormat, setelah selesai undian dibuat dan dikira. Sekarang saya kemukakan keputusan undian iaitu:

- Seramai 49 Ahli yang bersetuju;
- Lima Ahli yang tidak hadir;
- Tiada yang tidak bersetuju... [Tepuk]

AHLI BERSETUJU (MENYOKONG)

1.	Yang Berhormat	Dato' Sri Dr. Haji Mohamad Ali bin Haji Mohamad
2.	"	Tengku Datuk Seri Utama Zafrul bin Tengku Abdul Aziz
3.	"	Datuk Dr. Mohd Radzi bin Md Jidin
4.	"	Tuan Haji Idris bin Haji Ahmad
5.	"	Tuan Wan Ahmad Fayhsal bin Wan Ahmad Kamal
6.	"	Dato' Dr. Ahmad Masrizal Muhammad
7.	"	Datuk Lim Ban Hong
8.	"	Dato' Sri Ti Lian Ker
9.	"	Dato' Dr. Mah Hang Soon
10.	"	Dato' Isa bin Ab Hamid
11.	"	Datuk Mohan a/l Thangarasu
12.	"	Tuan Aknan a/l Ehtook
13.	"	Datuk Paul Igai
14.	"	Datuk John Ambrose
15.	"	Datuk Teo Eng Tee @ Teo Kok Chee
16.	"	Tuan Ir. Md Nasir bin Hashim
17.	"	Datuk Razali bin Idris
18.	"	Tuan Balasubramaniam a/l Nachiappan
19.	"	Tuan Jaziri Alkaf bin Abdillah Sufian
20.	"	Tuan Robert Lau Hui Yew
21.	"	Tuan Ir. Ts. Haji Khairil Nizam bin Khirudin
22.	"	Puan Rita Sarimah anak Patrick Insol
23.	"	Puan Susan Chemera Anding
24.	"	Dato' Arman Azha Abu Hanifah
25.	"	Dato' Nelson a/l Renganathan
26.	"	Datuk Dr. Dominic Lau Hoe Chai
27.	"	Datuk Seri Hajah Zurainah binti Musa
28.	"	Datuk Ras Adiba binti Mohd Radzi
29.	"	Dato' Haji Husain bin Awang
30.	"	Puan Hajah Nuridah binti Mohd Salleh
31.	"	Tuan Haji Aziz bin Ariffin
32.	"	Tuan Seruandi bin Saad
33.	"	Dato' Kesavadas a/l A. Achyuthan Nair
34.	"	Dr. Ahmad Azam bin Hamzah
35.	"	Dato' Haji Jefridin bin Haji Atan
36.	"	Tuan Sr. Haji Mohd Apandi bin Mohamad
37.	"	Dr. Wan Martina binti Wan Yusoff
38.	"	Tuan Haji Ahmad bin Yahaya
39.	"	Dato' Wira Othman bin Aziz
40.	"	Dato' Ajis bin Sitin
41.	"	Datuk Bobbey Ahfang bin Suan
42.	"	Dato Zaiedi bin Haji Suhaili
43.	"	Dato Dr. Nuing Jeluing
44.	"	Datuk Wira Koh Nai Kwong
45.	"	Puan Fadhlina binti Dato' Sidek
46.	"	Tuan Muhammad Zahid bin Md Arip
47.	"	Datuk Haji Bashir bin Haji Alias
48.	"	Datuk Mohd Hisamudin bin Yahaya
49.	"	Dato' Juhanis binti Abd Aziz

AHLI TIDAK MENGUNDI (TIDAK HADIR):

1. Yang Berhormat Tan Sri Dato' Seri Mohd Radzi bin Tan Sri Sheikh Ahmad
2. " Datuk Dr. Haji Zulkifli Mohamad Al-Bakri
3. " Dato' Sri Vell Paari a/l Tun Samy Vellu
4. " Puan Lim Hui Ying
5. " Puan Noraini binti Idris

AHLI TIDAK BERSETUJU

- Tiada -

Jadi, saya sebutkan- sedayung selangkahnya, senada satu suara. Oleh sebab lebih dua pertiga undi majoriti yang bersetuju rang undang-undang ini dibacakan kali yang ketiga dan diluluskan sekarang.

[Rang undang-undang dilaporkan dengan tidak ada pindaan; dibacakan kali yang ketiga, disokong oleh Timbalan Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Parlimen dan Undang-undang) (Datuk Wira Hajah Mas Ermieyati binti Samsudin) dan diluluskan]

Tuan Yang di-Pertua: Ahli-ahli Yang Berhormat, Dewan ditangguhkan sehingga jam 2.30 petang.

Dengan ucapan tahniah dan terima kasih kepada Yang Berhormat Menteri dan Yang Berhormat Timbalan Menteri serta semua Menteri yang hadir serta rakan-rakan Ahli-ahli Dewan yang budiman sekalian.

[Mesyuarat dtempohkan pada pukul 1.27 tengah hari]

[Mesyuarat disambung semula pada pukul 2.30 petang]

■1430

*[Timbalan Yang di-Pertua **mempengerusikan Mesyuarat**]*

Timbalan Yang di-Pertua: Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh dan salam sejahtera. Minta Setiausaha untuk sambung semula.

RANG UNDANG-UNDANG

RANG UNDANG-UNDANG ANTIPEMERDAGANGAN ORANG DAN ANTIPENYELUDUPAN MIGRAN (PINDAAN) 2021

Bacaan Kali Yang Kedua dan Ketiga

Timbalan Yang di-Pertua: Dipersilakan Yang Berhormat Timbalan Menteri.

2.33 ptg.

Timbalan Menteri Dalam Negeri I [Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]:

Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, mohon izin Tuan Yang di-Pertua mungkin makan masa lama sedikit, 30 minit agaknya tetapi saya cuba dengan lajunya.

Tuan Yang di-Pertua, saya mohon mencadangkan iaitu bahawa Rang Undang-undang Antipemerdagangan Orang dan Antipenyeludupan Migran (Pindaan) 2021 dibacakan kali yang kedua sekarang.

Tuan Yang di-Pertua, jenayah pemerdagangan orang merupakan perhambaan moden yang menafikan hak asasi seseorang manusia yang dihadapi oleh semua negara termasuk negara Malaysia. Sifat serta modus operandi jenayah ini unik dan dinamik kerana ia boleh berlaku kepada semua golongan tidak kira jantina, umur, status kewarganegaraan serta boleh berlaku sama ada di dalam negara atau merentasi sempadan negara. Pemerdagangan orang merangkumi aspek eksploitasi seks, eksploitasi buruh, perhambaan, pengabdian termasuk pemindahan organ manusia.

Jenayah penyeludupan migran serta pula secara umumnya melibatkan sebarang aktiviti seperti mengatur atau merancang kemasukan mahupun pengeluaran seseorang dari mana-mana negara secara haram. Selain itu, mereka yang bersubahat dengan penyeludupan migran seperti terlibat membawa atau menyembunyikan seseorang bagi diseludup masuk atau keluar juga merupakan pelaku jenayah penyeludupan migran.

Perundangan khususnya bagi menangani kedua-dua kesalahan jenayah ini merupakan Akta Antipemerdagangan Orang dan Antipenyeludupan Migran 2007 [Akta 670] ataupun Akta (ATIPSOM) 2007. Akta ini diluluskan pada 24 April 2007 dengan nama Akta Antipemerdagangan Orang 2007 dan berkuat kuasa pada 28 Februari 2008. Akta ini telah dipinda sebanyak dua kali iaitu pada tahun 2010 dan 2015.

Pindaan pertama yang diluluskan pada tahun 2010 antara lain adalah bagi memasukkan kesalahan penyeludupan migran semasa pindaan seterusnya pada tahun 2015, Jawatankuasa Peringkat Tertinggi yang dipengerusikan oleh Menteri Dalam Negeri dengan keahlian peringkat Yang Berhormat Menteri telah diwujudkan di samping penambahbaikan dalam aspek perlindungan dan kebajikan mangsa pemerdagangan orang.

Akta ini telah diperuntukkan penubuhan Majlis Antipemerdagangan Orang dan Antipenyeludupan Migran yang melibatkan penyertaan pelbagai kementerian dan jabatan termasuk wakil-wakil daripada organisasi lain serta badan-badan bukan kerajaan (NGO) dan dipengerusikan oleh Ketua Setiausaha Kementerian Dalam Negeri.

Meskipun akta sedia ada telah dipinda sebanyak dua kali, namun masih terdapat keperluan untuk memperjelaskan beberapa peruntukan penting bagi menyokong pelaksanaannya serta memenuhi obligasi negara di peringkat serantau dan antarabangsa. Sehubungan itu, beberapa siri konsultasi telah dilaksanakan sejak tahun 2018 bersama pelbagai pemegang taruh bagi menambah baik usaha Malaysia dalam membanteras kedua-dua jenayah ini.

Tuan Yang di-Pertua, pada peringkat antarabangsa, Pertubuhan Bangsa-bangsa Bersatu (PBB) telah menggubal konvensyen mengenai Jenayah Terancang pada tahun 2000 di mana Malaysia telah menandatangani konvensyen tersebut pada 26 September 2002 dan meratifikasikan pada 24 September 2004. Konvensyen ini turut mengandungi tiga protokol yang melengkapi iaitu:

- (i) Protokol PBB mengenai pemerdagangan orang;
- (ii) Protokol PBB mengenai penyeludupan migran; dan
- (iii) Protokol PBB mengenai pembuatan secara haram dan penyeludupan senjata api.

Malaysia telah menyertai Protokol TIP pada 26 Februari 2009 manakala dalam konteks penetapan hukuman kepada dalam penyeludupan migran, artikel yang berkaitan dalam Protokol SOM telah dijadikan panduan. Sehubungan itu kewujudan Akta 670 sedia ada memenuhi standard minimum selaras dengan obligasi dan komitmen negara di bawah UNTOC dan protokol sokongannya.

Pada peringkat serantau pula, Konvensyen ASEAN Mengenai Pemerdagangan Orang (ACTIP) merupakan dokumen yang menyokong inisiatif negara-negara ASEAN dalam memerangi jenayah pemerdagangan orang. Malaysia telah menandatangani ACTIP pada 21 November 2015 dan meratifikasikannya pada 7 September 2017.

Tuan Yang di-Pertua, seperti mana yang telah sedia maklum, Malaysia telah dinilai berada pada kedudukan Tahap 3 (*Tier 3*) dalam Laporan Jabatan Negara Amerika Syarikat mengenai pemerdagangan orang bagi tahun 2021. Penurunan ini adalah secara automatik selepas negara menduduki Tahap 2 Pemerhatian (*Tier 2 Watchlist*) selama tiga tahun berturut-turut sejak tahun 2018 hingga 2020.

Selain itu, laporan mengenai wujudnya elemen buruh paksa dalam sektor ekonomi negara telah memberi kesan negatif kepada imej Malaysia secara amnya. Jabatan Buruh Amerika Syarikat juga telah menyenaraikan beberapa buah produk keluaran negara dalam senarai barangan yang menggunakan elemen buruh kanak-kanak dan juga buruh paksa.

■1440

Pertama, tekstil dan kelapa sawit pada tahun 2009, elektronik pada tahun 2014 dan juga sarung tangan getah pada tahun 2020.

Perkara ini diburukkan lagi dengan pengenaan Perintah Sekatan Pelepasan pada tahun 2020 dan 2021 oleh Jabatan Kastam dan Perlindungan Sempadan Amerika Syarikat ke atas produk berasaskan kelapa sawit dan produk sarung tangan getah yang dikeluarkan oleh syarikat Malaysia.

Dalam satu kajian lain bertajuk Laporan Kajian Menyeluruh Situasi Buruh di Sektor Perladangan Sawit Malaysia 2018 yang dijalankan dengan kerjasama kerajaan dan Pertubuhan Buruh Antarabangsa, isu buruh paksa dan buruh kanak-kanak didapati wujud walaupun dalam skala yang kecil di sektor perladangan sawit di Malaysia terutamanya di Sabah dan Sarawak.

Dalam hubungan ini, Mesyuarat Jawatankuasa Peringkat Tertinggi MAPO yang dipengerusikan oleh Yang Berhormat Menteri Dalam Negeri pada 31 Mac 2021 telah menekankan tentang kepentingan untuk menambah baik perundangan sedia ada, khususnya Akta 670 bagi membolehkan tindakan lebih tegas dapat diambil ke atas penjenayah yang terlibat dalam aktiviti pemerdagangan orang dan penyeludupan migran serta memastikan perlindungan kepada mangsa pemerdagangan orang dapat diberikan dengan lebih berkesan.

Tuan Yang di-Pertua, cadangan pindaan Rang Undang-undang Antipemerdagangan Orang dan Antipenyeludupan Migran (Pindaan) 2021 adalah meliputi perkara berikut:

- (i) pindaan tafsiran pemerdagangan orang dan pemansuhan tafsiran paksaan;
- (ii) peningkatan hukuman penjara dan pengenaan hukuman sebatan;
- (iii) peruntukan kesalahan yang lebih berat termasuk melibatkan penjawat awam;
- (iv) pewujudan kuasa Menteri dalam pelantikan mana-mana pegawai awam sebagai penguat kuasa di bawah Akta 670;
- (v) penambahan keanggotaan organisasi lain dan NGO dalam MAPO; dan
- (vi) perluasan peranan Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat dalam pengurusan dan kawalan pegawai pelindung serta rumah perlindungan serta rumah perlindungan mangsa pemerdagangan orang.

Pindaan tafsiran pemerdagangan orang serta pemansuhan tafsiran paksaan merupakan elemen paling utama dalam pindaan kali ini. Ia adalah bertujuan untuk menyeragamkan tafsiran pemerdagangan orang dan paksaan selaras dengan tafsiran ini di bawah Protokol TIP dan juga ACTIP. Penyelarasan tafsiran ini dihasratkan dapat membantu memudahkan proses pengenalan mangsa pemerdagangan orang dan pertuduhan kepada penjenayah yang terlibat.

Pindaan kali ini juga melibatkan peringkat hukuman penjara iaitu di antara 15 tahun hingga 20 tahun bagi kesalahan pemerdagangan orang dan penyeludupan migran. Selain itu, bagi kesalahan yang lebih berat, bentuk peningkatan hukuman yang dicadangkan merupakan hukuman penjara maksimum sehingga 30 tahun atau bersamaan seumur hidup dan boleh dikenakan sebatan.

Antara contoh bentuk kesalahan yang lebih berat, merujuk kepada Artikel 5 ACTIP merupakan peruntukan kesalahan melibatkan penjawat awam semasa menjalankan tugasnya, kesalahan berulang, keadaan yang membawa kepada kecederaan parah mangsa, kematian mangsa atau menyebabkan mangsa menghadapi penyakit kronik, membunuh diri serta kesalahan yang dilakukan terhadap kanak-kanak dan orang kurang upaya.

Cadangan peningkatan hukuman penjara serta pengenaan hukuman sebatan ini menunjukkan keseriusan kerajaan bagi memastikan pelaku jenayah keji ini dikenakan hukuman yang setimpal dengan perbuatan mereka. Rujukan penanda aras dan perbandingan perundangan dengan negara-negara strategik lain seperti di United Kingdom, Amerika Syarikat, Filipina, Thailand dan juga Singapura telah diambil kira semasa penyediaan cadangan ini.

Pindaan yang sama juga dicadangkan ke atas kesalahan penyeludupan migran yang lebih berat yang dilakukan oleh penjawat awam semasa menjalankan tugasnya bagi menunjukkan keseriusan kesalahan penyalahgunaan kuasa oleh penjawat awam.

Tuan Yang di-Pertua, pindaan Akta 670 kali ini juga telah mencadangkan peruntukan baharu bagi memberikan kuasa kepada Menteri Dalam Negeri untuk melantik mana-mana pegawai awam sebagai penguat kuasa di bawah Akta 670. Cadangan pelantikan ini bertujuan membantu mengembangkan platform kerjasama dan sinergi kepada anggota penguatkuasaan sedia ada termasuk dalam isu melibatkan penguatkuasaan dan kawalan sempadan bagi menangani serta mencegah dari berlakunya jenayah ini.

Selain itu, menyedari betapa pentingnya peranan yang dimainkan oleh organisasi lain dan NGO, pindaan kali ini mencadangkan penambahan bilangan organisasi lain dan NGO sebagai Ahli MAPO daripada tiga orang kepada lima orang yang mempunyai pengetahuan dan kepakaran dalam isu pemerdagangan orang dan daripada dua orang kepada tiga orang yang mempunyai kepakaran dalam isu penyeludupan migran. Ini adalah bersesuaian dengan aspirasi dan matlamat Keluarga Malaysia untuk meningkatkan perkhidmatan komuniti termasuk NGO dalam aspek pencegahan dan juga perlindungan mangsa-mangsa pemerdagangan orang.

Dalam usaha untuk memperkasakan elemen perlindungan kepada mangsa pemerdagangan orang, penjelasan kuasa dan peranan Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat (KPWKM) dalam aspek ini adalah penting dalam pindaan kali ini. Menteri KPWKM juga boleh memberikan sebarang arahan secara am atau khusus selaras dengan maksud pindaan akta ini. Pindaan ini juga memperuntukkan bidang kuasa yang lebih jelas dan menyeluruh serta memberi elemen semak dan imbang kepada arahan bagi pemindahan mangsa pemerdagangan orang dari sebuah rumah perlindungan, ke rumah perlindungan yang lain melalui mekanisme perundingan dengan Menteri Dalam Negeri.

Tuan Yang di-Pertua, butir-butir khusus Rang Undang-undang Antipemerdagangan Orang dan Antipenyeludupan Migran 2021 adalah seperti berikut.

Fasal 1 mengandungi tajuk ringkas dan peruntukan mengenai permulaan kuat kuasa akta yang dicadangkan.

Fasal 2 bertujuan untuk meminda seksyen 2 [Akta 670], sub fasal 2(a) bertujuan untuk meminda takrif "*exploitation*" dalam teks bahasa Inggeris untuk menjadikannya selaras dengan teks bahasa kebangsaan.

Sub fasal 2(b) bertujuan untuk memotong takrif "*paksa*". Sub fasal 2(c) bertujuan untuk meminda takrif "pegawai penguat kuasa" untuk memasukkan mana-mana pegawai awam yang dilantik di bawah subseksyen 27(1A) yang dicadangkan. Sub fasal 2(d) bertujuan untuk menggantikan takrif "pemerdagangan orang" dengan takrif yang baharu ke dalam seksyen 2, [Akta 670].

Fasal 3 bertujuan untuk meminda perenggan 6(2)(n), dan (o), [Akta 670] untuk menaikkan bilangan anggota Majlis daripada pertubuhan bukan kerajaan atau organisasi lain yang berkaitan yang mempunyai pengalaman, pengetahuan dan juga kepakaran sesuai dalam masalah dan isu yang berhubungan dengan pemerdagangan orang termasuk perlindungan dan bantuan orang yang diperdagangkan yang dilantik oleh Menteri.

Daripada tiga orang anggota kepada lima orang anggota dan untuk menaikkan bilangan anggota daripada pertubuhan bukan kerajaan dan organisasi lain yang berkaitan yang mempunyai pengalaman pengetahuan dan kepakaran yang sesuai dalam masalah dan isu berhubungan dengan penyeludupan migran yang dilantik oleh Menteri daripada dua orang anggota kepada tiga orang anggota.

Fasal 4 bertujuan untuk meminda seksyen 12, [Akta 670] bagi memperuntukkan bahawa mana-mana orang yang memperdagangkan orang yang bukan merupakan seseorang yang tidak dapat menjaga atau melindungi dirinya sendiri sepenuhnya disebabkan kehilangan upaya atau keadaan fizikal atau mental merupakan melakukan suatu kesalahan. Fasal ini juga bertujuan untuk menaikkan hukuman pemenjaraan dari tempoh tidak melebihi 15 tahun pada tempoh tidak melebihi 20 tahun.

■1450

Fasal 5 bertujuan untuk meminda seksyen 13, [Akta 670] bagi memperuntukkan perkara yang terpakai bagi mana-mana orang yang melakukan kesalahan pemerdagangan orang jika orang yang diperdagangkan itu bukan merupakan seorang kanak-kanak atau yang bukan seseorang yang tidak dapat menjaga atau melindungi dirinya sendiri sepenuhnya disebabkan kehilangan upaya atau keadaan fizikal atau mental merupakan melakukan kesalahan pemerdagangan orang yang lebih berat. Fasal ini juga, memperuntukkan hukuman pemenjaraan seumur hidup atau dengan pemenjaraan selama tempoh tidak kurang daripada lima tahun dan boleh juga dihukum dengan hukuman sebat.

Fasal 6 bertujuan untuk meminda seksyen 14, [Akta 670] dengan memperuntukkan bahawa mana-mana orang yang memperdagangkan orang yang merupakan seseorang yang tidak dapat menjaga atau melindungi dirinya sendiri sepenuhnya disebabkan kehilangan upaya atau keadaan fizikal atau mental melakukan suatu kesalahan.

Fasal ini juga bertujuan untuk menaikkan hukuman daripada hukuman pemenjaraan selama tempoh tidak kurang daripada tiga tahun tetapi tidak melebihi 20 tahun dan boleh juga didenda kepada pemenjaraan seumur hidup atau dengan pemenjaraan selama tempoh tidak kurang daripada lima tahun dan boleh juga dihukum dengan hukuman sebat.

Fasal ini juga bagi memperuntukkan bahawa cara yang digunakan terhadap orang yang diperdagangkan yang merupakan seorang kanak-kanak atau seseorang yang tidak dapat menjaga atau melindungi dirinya sendiri sepenuhnya disebabkan kehilangan upaya atau keadaan fizikal atau mental adalah tidak relevan dan bukannya menjadi suatu keperluan untuk dibuktikan dalam suatu pendakwaan bagi kesalahan di bawah seksyen 14, [Akta 670].

Fasal 7 bertujuan untuk meminda seksyen 15A, [Akta 670] untuk menaikkan hukuman pemenjaraan bagi kesalahan yang berhubungan dengan membawa dalam transit orang yang diperdagangkan melalui Malaysia melalui darat, laut atau udara atau selainnya, mengatur atau memudahkan perbuatan itu dari tempoh tidak melebihi tujuh tahun pada tempoh tidak melebihi 15 tahun.

Fasal 8 bertujuan untuk meminda seksyen 19, [Akta 670] untuk menaikkan hukuman pemenjaraan bagi kesalahan yang berhubungan dengan mana-mana orang dengan diketahuinya merekrut atau bersetuju untuk merekrut orang lain untuk menyertai perlakuan suatu perbuatan pemerdagangan orang dari tempoh tidak melebihi 10 tahun kepada 15 tahun.

Fasal 9 bertujuan untuk meminda seksyen 26A, [Akta 670] untuk menaikkan hukuman bagi kesalahan penyeludupan migran dari tempoh tidak melebihi 15 tahun ke tempoh tidak melebihi 20 tahun.

Fasal 10 bertujuan untuk meminda seksyen 26B, [Akta 670] bagi memperuntukkan bahawa seorang pegawai awam yang melakukan kesalahan penyeludupan migran dalam melaksanakan kewajipan awamnya melakukan kesalahan penyeludupan migran yang lebih berat.

Fasal ini juga bertujuan untuk menaikkan hukuman bagi kesalahan yang berhubungan dengan melakukan kesalahan penyeludupan migran yang lebih berat daripada hukuman pemenjaraan selama tempoh tidak kurang daripada tiga tahun.

Akan tetapi tidak melebihi 20 tahun dan boleh juga dikenakan denda atau kedua-duanya kepada hukuman pemenjaraan seumur hidup atau dengan pemenjaraan selama tempoh tidak kurang daripada lima tahun dan juga dihukum dengan hukuman sebat.

Fasal 11 bertujuan untuk meminda seksyen 26C, [Akta 670] untuk menaikkan hukuman bagi kesalahan yang berhubungan dengan membawa dalam transit seorang migran yang diseludupi menerusi Malaysia melalui darat, laut atau udara atau selainnya, mengatur atau memudahkan perbuatan itu daripada hukuman pemenjaraan selama tempoh tidak melebihi tujuh tahun kepada 15 tahun.

Fasal 12 bertujuan untuk memasukkan subseksyen baharu 27(1A), dan (1B), ke dalam Akta 670 untuk memperuntukkan bahawa Menteri bolehlah selepas berunding dengan mana-mana Menteri berkaitan lain melantik mana-mana pegawai awam sebagaimana yang difikirkan perlu sebagai pegawai penguat kuasa bagi maksud Akta 670 dan pegawai awam juga yang dilantik sedemikian bolehlah menjalankan segala kuasa penguatkuasaan dan tiap-tiap pelantikan di bawah subseksyen 27(1A) dicadangkan hendaklah disiarkan dalam warta.

Fasal 13 bertujuan untuk memasukkan subseksyen baharu 42(3), dan (4), ke dalam [Akta 670] untuk memperuntukkan bahawa Menteri yang dipertanggungjawabkan dengan kewajipan bagi pembangunan wanita, keluarga dan masyarakat hendaklah bertanggungjawab bagi apa-apa perkara yang berhubungan dengan pengurusan, pentadbiran dan kawalan ke atas tempat perlindungan yang diisytiharkan di bawah subseksyen 42(1), [Akta 670] orang yang diperdagangkan di tempat perlindungan itu dan pegawai pelindung yang dilantik di bawah seksyen 43, [Akta 670].

Fasal ini juga bertujuan untuk memperuntukkan bahawa Menteri yang dipertanggungjawabkan dengan tanggungjawab bagi pembangunan wanita, keluarga dan masyarakat bolehlah memberikan apa-apa arahan mengikut apa-apa cara sama ada secara am atau khusus bagi maksud yang disebut dalam subseksyen 42(3), yang dicadangkan.

Tuan Yang di-Pertua, kita ada 19 Fasal.

Fasal 14 bertujuan untuk meminda subseksyen 43(1) [Akta 670] untuk memperuntukkan bahawa selepas berunding dengan Menteri yang dipertanggungjawabkan dengan tanggungjawab bagi pembangunan wanita, keluarga dan masyarakat, Menteri boleh melantik mana-mana orang yang menjalankan kuasa dan melaksanakan kewajipan seorang pegawai pelindung di bawah Akta 670 tertakluk kepada apa-apa syarat yang dinyatakan. Fasal ini juga bertujuan untuk memotong subseksyen 43(1A) [Akta 670].

Fasal 15 bertujuan untuk meminda subseksyen 51(5) [Akta 670] untuk memperuntukkan bahawa jika orang yang diperdagangkan itu ialah seorang warganegara asing, suatu perlanjutan perintah perlindungan boleh diberikan bagi maksud perakuan di posisi di bawah seksyen 61A [Akta 670].

Fasal 16 bertujuan untuk meminda subseksyen 54(3) [Akta 670], untuk memperuntukkan bahawa mahkamah boleh atas suatu permohonan yang dibuat oleh pegawai pelindung atau pegawai penguat kuasa setelah berpuas hati bahawa orang yang diperdagangkan itu memerlukan jagaan dan perlindungan lanjut atas sebab yang munasabah atau bagi tujuan pengurusan penghantaran pulang membuat perintah supaya orang yang diperdagangkan itu ditempatkan di tempat perlindungan bagi apa-apa tempoh sebagaimana yang difikirkan patut oleh Majistret.

Fasal 17 bertujuan untuk meminda seksyen 57 [Akta 670] untuk memperuntukkan bahawa selepas berunding dengan Menteri yang dipertanggungjawab dengan tanggungjawab bagi pembangunan wanita, keluarga dan masyarakat, Menteri boleh pada bila-bila masa atau sebab pada hematnya mencukupi dengan perintah secara bertulis mengarahkan pemindahan mana-mana orang yang diperdagangkan itu dari sebuah tempat perlindungan ke sebuah tempat perlindungan yang lain sebagaimana yang dinyatakan dalam perintah itu.

Fasal 18 bertujuan untuk memotong perenggan 66(2)(f) [Akta 670]. Pemotongan perenggan 66(2)(f) [Akta 670] berbangkit dengan pindaan seksyen 42 [Akta 670] dalam fasal 13, yang Menteri yang dipertanggungjawab dengan tanggungjawab bagi pembangunan wanita, keluarga dan masyarakat boleh memberikan apa-apa arahan mengikut apa-apa cara sama ada secara am atau khusus bagi apa-apa perkara yang berhubungan dengan pengurusan, pentadbiran dan kawalan ke atas tempat perlindungan yang diisytiharkan di bawah subseksyen 42(1) [Akta 670] orang yang diperdagangkan di tempat perlindungan itu dan pegawai pelindung yang dilantik di bawah seksyen 43 [Akta 670].

Terakhir, fasal 19 bertujuan untuk memperuntukkan bagi peruntukan kecualian dan pindaan yang lain tidak disebut secara khusus adalah pindaan kecil atau berbangkit.

Tuan Yang di-Pertua, kerajaan sentiasa serius dan komited dalam usaha untuk membanteras jenayah pemerdagangan orang dan penyeludupan migran di Malaysia. Sejak tahun 2015 sehingga kini, sebanyak 1,915 kes pemerdagangan orang dan 1,502 kes penyeludupan migran yang telah disiasat oleh lima buah agensi penguatkuasaan di Malaysia.

■1500

Daripada jumlah tersebut, 734 sabitan telah direkodkan bagi kesalahan yang berkaitan dengan pemerdagangan orang dan penyeludupan migran. Manakala seramai 11,942 orang mangsa pemerdagangan orang telah diselamatkan dan diberi perlindungan di bawah akta ini.

Kerajaan mempunyai keyakinan penuh bahawa dengan pindaan dan tambahan peruntukan baharu dalam rang undang-undang ini melengkapkan peruntukan sedia ada akta serta dapat mempertingkatkan inisiatif negara dalam membanteras jenayah pemerdagangan orang dan juga penyeludupan migran.

Selain itu, pindaan ini juga dihasratkan boleh menambah baik kedudukan Malaysia dalam penilaian antarabangsa, khususnya berkaitan dengan isu pemerdagangan orang dan penyeludupan migran.

Untuk makluman semua, dalam usaha untuk menangani pemerdagangan orang secara holistik, kerajaan telah melancarkan Pelan Tindakan Kebangsaan Antipemerdagangan Orang 2021-2025 atau singkatan NAPTIP 3.0. Pindaan akta ini juga selaras dengan salah satu daripada bidang program NAPTIP 3.0 iaitu memperkukuhkan mekanisme perundangan dan peraturan.

Kementerian ini juga berpandangan bahawa usaha pengukuhan perundangan melalui pindaan akta ini juga selaras dengan hala tuju kementerian iaitu berpandukan prinsip *maqasid syariah* bagi memelihara lima perkara utama iaitu agama, nyawa, akal, harta dan keturunan. Ini secara langsung dapat mengembalikan maruah mereka yang telah dizalimi di samping memenuhi tanggungjawab kepada pemegang taruh sama ada di pihak kerajaan, rakyat mahupun penduduk di dalam negara Malaysia yang kita cintai ini.

Pindaan ini juga merupakan manifestasi dan interpretasi terbaik dalam menyeimbangkan elemen pemeliharaan hak kemanusiaan serta komitmen menjaga keselamatan secara jelas membuktikan iltizam dan kesungguhan negara dalam memenuhi obligasi di peringkat domestik mahupun di peringkat antarabangsa.

Kerajaan juga berpandangan bahawa rang undang-undang ini akan memperkasakan peruntukan undang-undang sedia ada di dalam menangani jenayah ini secara lebih efektif. Menjadi harapan kerajaan agar kedua-dua jenayah keji ini dapat dicegah dan dihapuskan dengan jayanya. Walau bagaimanapun, kejayaan ini tidak dapat dicapai tanpa sokongan dan kerjasama daripada semua pihak termasuklah daripada Ahli-ahli Yang Berhormat yang budiman sekalian. Tuan Yang di-Pertua, saya mohon mencadangkan.

Timbalan Yang di-Pertua: Terima kasih kepada Yang Berhormat Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Mohamed Said, Timbalan Menteri Dalam Negeri di atas huraian yang diberikan. Tepat 30 minit... [Dewan Tepuk] Ada siapa yang menyokong?

Menteri Perpaduan Negara [Datuk Halimah binti Mohamed Sadique]: Tuan Yang di-Pertua, saya mohon menyokong. Terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua: Terima kasih kepada Yang Berhormat Menteri. Ahli-ahli Yang Berhormat, masalah di hadapan Majlis ialah suatu akta yang meminda Akta Antipemerdagangan Orang dan Antipenyeledupan Migran 2007 dibacakan kali yang kedua sekarang dan terbuka untuk dibahaskan.

Saya ada sembilan orang pembahas, dan saya minta kalau boleh setiap pembahas hanya diberi masa lima minit sahaja... [Ketawa]

Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Mohamed Said: Tuan Yang di-Pertua, kalau terima tanpa bahas, lagi bagus.

Timbalan Yang di-Pertua: Ya yang mana boleh cepat, cepatkan. Bagi yang tidak ada saya bagi masa tambahan.

Jadi untuk itu, saya menjemput Yang Berhormat Senator Dato' Kesavadas A. Achyuthan Nair, dipersilakan... [Tepuk]

3.05 ptg.

Dato' Kesavadas A. Achyuthan Nair: Okey terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Isu pemerdagangan manusia ini berlaku berpunca daripada segelintir pegawai penguat kuasa yang tidak beretika, komited dan beramanah dalam menjalankan tanggungjawab bagi mengekang dan membanteras apa juga bentuk jenayah yang boleh merisikokan keselamatan negara khususnya jenayah pemerdagangan manusia.

Ogos lalu, seperti yang dilaporkan oleh portal-portal akhbar dalam talian seorang ejen yang menjalankan kegiatan penyeludupan manusia telah diberkas oleh pihak Suruhanjaya Pencegahan Rasuah Malaysia atas perbuatan menyogok seorang anggota polis dengan wang bernilai RM2,500.

Saya difahamkan ejen tersebut telah ditahan oleh pihak SPRM Johor dan disiasat mengikut seksyen 17A, Akta SPRM 2009 yang melibatkan denda wang sebanyak lima kali nilai suapan atau tempoh pemenjaraan tidak lebih daripada 20 tahun. Kes tersebut merupakan contoh kes yang boleh dijadikan kes tadi, dengan izin, bagi kes-kes sokongan yang melibatkan jenayah pemerdagangan manusia. Keterampilan yang ditonjolkan oleh pihak SPRM Johor wajar dijadikan teladan oleh SPRM di negeri-negeri lain khususnya negeri-negeri yang sering menjadi laluan atau sarang utama bagi kegiatan pemerdagangan manusia.

Namun begitu, ada ramai yang masih tertanya-tanya apakah status terkini kes tersebut. Adakah agen tersebut turut didakwa dengan kesalahan-kesalahan yang tertakluk di bawah Akta Antipemerdagangan Orang dan Antipenyeludupan Migran ini?

Berhubung dengan kes tersebut juga, saya minta Yang Berhormat Timbalan Menteri memperincikan:

- (i) apakah dapatan yang diperoleh daripada siasatan pihak Polis Diraja Malaysia- Johor, terhadap kegiatan pemerdagangan manusia yang dijalankan ejen tersebut?
- (ii) adakah kegiatan pemerdagangan yang dijalankan oleh agen tersebut melibatkan *checkpoint* atau transit tertentu di negeri Johor yang mungkin menjadi hab bagi menyimpan manusia-manusia atau organ-organ manusia yang dibawa masuk ke dalam negara ini?
- (iii) apakah aspek-aspek kawalan persempadanan yang difikirkan wajar ditambah baik oleh pihak kementerian dalam negeri pada tahun 2022 bagi menghalang apa juga medium logistik yang digunakan oleh penjenayah pemerdagangan manusia untuk menyeludup masuk atau keluar organ-organ manusia menerusi mana-mana sempadan negara?

Apa yang boleh saya katakan berkenaan kes tangkapan terhadap ejen pemerdagangan manusia tersebut, pihak polis seharusnya melakukan serbuan segera terhadap lokasi atau transit yang telah digunakan oleh ejen tersebut sejurus selepas daripada tahanan yang dibuat di sekatan jalan raya itu.

Kecekapan pihak penguat kuasa KDN termasuk PDRM dan Imigresen perlu dipertingkatkan dari semasa ke semasa bagi memerangi secara habis-habisan kegiatan pemerdagangan manusia yang sudah sekian lama bersarang di negara ini.

Tuan Yang di-Pertua, secara dasarnya saya menyambut baik pindaan seksyen 15A rang undang-undang ini yang menaikkan tempoh maksimum pemenjaraan daripada tujuh tahun kepada 15 tahun bagi pesalah-pesalah yang terlibat dalam rangkaian pemerdagangan manusia menerusi negara ini.

Bagi membuktikan keseriusan KDN dalam membanteras kegiatan pemerdagangan manusia secara habis-habisan, saya ingin mencadangkan dengan tegasnya agar hukuman pemenjaraan tersebut wajar diwujudkan secara berasingan bagi setiap kategori pelaku atau pesalah khususnya mereka yang dipertanggungjawabkan sebagai penguat kuasa khas bagi sempadan negara.

Seperti yang saya sebutkan tadi, kegiatan pemerdagangan manusia ini tidak akan selamanya berjaya diperangi di segenap pelosok negara kita sekiranya pihak penguat kuasa yang bertanggungjawab dalam kawasan persempadanan negara tidak menjalankan tugas mereka dengan amanah dengan berkompromi dengan sogokan atau rasuah yang dijadikan sebagai petunjuk untuk menghalalkan jenayah pemerdagangan manusia di negara ini.

Bagi saya, pindaan seksyen 15A ini wajar diwujudkan peruntukan tambahan yang menyatakan secara spesifik hukuman terhadap pesalah yang bertindak sebagai *enabler* kepada mana-mana ejen atau pelaku yang terlibat secara langsung dalam rantaian pemerdagangan manusia lebih-lebih lagi menerusi sempadan air dan darat negara.

■1510

Sebagai cadangan, hukuman bagi pegawai penguat kuasa yang bertanggungjawab dalam hal ehwal keselamatan sempadan negara, boleh dikenakan tempoh pemenjaraan seumur hidup berserta dengan 10 kali- sebatan.

Dalam konteks ini, pegawai penguat kuasa yang bertanggungjawab dalam hal ehwal keselamatan sempadan negara tersebut termasuk dalam kategori orang yang memudahkan perbuatan itu, seperti yang dinyatakan dalam cadangan pindaan seksyen 15A, rang undang-undang ini.

Peruntukan tambahan yang saya cadangkan itu selari dengan pindaan bagi seksyen 26B rang undang-undang ini yang menyatakan hukuman khas pemenjaraan bagi penjawat awam yang terlibat dalam kegiatan penyeludupan migran. Pindaan seksyen 26B tersebut merupakan satu pindaan yang wajar dan amat bertepatan dengan agenda negara yang menentang aktiviti-aktiviti penyeludupan migran yang dikatakan banyak didalangi oleh mereka yang berada dalam organisasi beruniform yang gaji bulanan mereka dibayar dengan duit pembayar cukai.

Tuan Yang di-Pertua...

Timbalan Yang di-Pertua: Boleh teruskan.

Dato' Kesavadas A. Achyuthan Nair: Lagi dua minit lagi.

Timbalan Yang di-Pertua: Lebih daripada itu pun tidak apa.

Dato' Kesavadas A. Achyuthan Nair: Saya cuba.

Timbalan Yang di-Pertua: Sebab ini merupakan hari terakhir Yang Berhormat Senator Dato' Kesavadas bersama kita.

Dato' Kesavadas A. Achyuthan Nair: Ya. Terima kasih.

Seorang Ahli: Sidang terakhir.

Timbalan Yang di-Pertua: Sidang terakhir.

Dato' Kesavadas A. Achyuthan Nair: [Ketawa] Tuan Yang di-Pertua, penggunaan teknologi dalam tugas-tugas penguatkuasaan yang melibatkan kawalan sempadan negara, lebih-lebih lagi yang berisiko tinggi untuk menjadi laluan bagi aktiviti penyeludupan migran mahupun pemerdagangan manusia, seharusnya menjadi prioriti utama Kementerian Dalam Negeri.

Saya menyokong sepenuhnya cadangan yang pernah diutarakan oleh Timbalan Ketua Menteri Negeri Sarawak ketika itu, Tan Sri Dr. James Jemut Masing yang mencadangkan pemasangan sistem komunikasi satelit yang berasaskan solar yang dipanggil *ConnectMe* yang meningkatkan kecekapan dalam aspek pemantauan terhadap sempadan negara khususnya di negeri Sarawak. Teknologi tersebut mampu meningkatkan keupayaan komunikasi di pos kawalan sempadan yang tidak memiliki capaian pada talian telekomunikasi.

Dalam aspek kawalan keselamatan sempadan negara, pihak KDN seharusnya mengenal pasti peranti atau kemudahan berteknologi tinggi yang boleh meningkatkan keberkesanan kawalan keselamatan sempadan negara khususnya di Sabah dan Sarawak yang sentiasa menjadi *target* bagi sindiket penyeludupan migran.

Berkenaan dengan penggunaan teknologi dalam aspek kawalan sempadan negara, saya minta Yang Berhormat Timbalan Menteri menyatakan, pertama, apa bentuk pembangunan teknologi yang akan dilaksanakan di setiap pos kawalan sempadan di negara ini yang boleh meningkatkan *reliability*, dengan izin, sistem kawalan sempadan negara khususnya di Sabah dan Sarawak?

Kedua, apa aspek-aspek penguatkuasaan yang akan diberi perhatian oleh KDN dalam mempertingkatkan fokus KDN ke arah meningkatkan kredibiliti kawalan sempadan negara yang selama ini menjadi laluan bagi kegiatan penyeludupan warga asing yang menjadikan sebagai *cheap labour*, dengan izin, di sektor-sektor tertentu di negara ini?

Ketiga, apakah bentuk usaha sama yang sedang diwujudkan oleh KDN dengan negara-negara jiran seperti Filipina dan Thailand yang turut menjadi pangkalan bagi kegiatan penyeludupan dan penjualan organ-organ manusia di rantau ini?

Tuan Yang di-Pertua, sekian sahajalah ucapan perbahasan saya bagi Rang Undang-undang Antipemerdagangan Orang dan Antipenyeludupan Migran (Pindaan) 2021. Saya mohon menyokong. Sekian, terima kasih. Terima kasih juga bagi masa lebih sedikit untuk habiskan perbahasan saya. Sekian, terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua: Terima kasih kepada Yang Berhormat Senator Dato' Kesavadas atas perbahasan tadi.

Seterusnya, saya menjemput pembahas yang kedua iaitu Yang Berhormat Senator Dato' Haji Jefridin bin Haji Atan.

3.15 ptg.

Dato' Haji Jefridin bin Haji Atan: *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh.* Tuan Yang di-Pertua, isu pemerdagangan manusia tidak dinafikan merupakan suatu isu global yang berlaku di kebanyakan negara di dunia ini dan Malaysia juga tidak terkecuali daripada terlibat dalam permasalahan ini. Mengapakah Malaysia menjadi pilihan pada aktiviti pemerdagangan manusia dan penyeludupan migran? Ramai yang beranggapan Malaysia dianggap sebagai negara destinasi dan transit bagi aktiviti tersebut kerana faktor perkembangan ekonomi, kestabilan politik dan kepelbagaian budaya.

Pada tahun 2019 dan 2020, eksploitasi seks dan buruh paksa merupakan kategori jenayah pemerdagangan manusia yang paling banyak dilaporkan di Malaysia. Eksploitasi seks merupakan satu keadaan di mana seseorang itu dibawa masuk ke Malaysia dan dipaksa menjadi pelacur atau Pelayan Khidmat Pelanggan (GRO). Manakala eksploitasi buruh paksa pula merupakan situasi di mana seseorang itu dinafikan hak sebagai contoh, tidak dibayar gaji dan upah serta dikurung oleh majikan.

Malaysia menduduki tahap kedua pemerhatian iaitu *Tier 2 Watch List*, dengan izin, selama tiga tahun berturut-turut sejak tahun 2018 sehingga 2020. Namun, baru-baru ini telah diturunkan ke tahap tiga oleh Jabatan Negara Amerika Syarikat. Tahap tiga merupakan tahap yang paling rendah dalam Laporan Pemerdagangan Manusia (TIP) dan aktiviti buruh paksa dikenal pasti sebagai bentuk jenayah utama yang berkaitan dengan penurunan tersebut di Malaysia. Kali akhir Malaysia berada pada tahap tiga pada tahun 2014.

Pada tahun 2021 sahaja, dua kali Malaysia terpalit isu buruh paksa yang mungkin menjadi penyebab utama penurunan tahap dalam Laporan TIP ini. Pada April 2021, sebuah syarikat pembuatan sarung tangan getah terkemuka di Malaysia telah didakwa menggunakan khidmat buruh paksa dalam pengeluaran produk mereka sekali gus menyebabkan Amerika Syarikat menyekat produk berkenaan daripada dieksport ke sana.

Manakala baru-baru ini, syarikat Dyson iaitu pengeluar pembersih vakum berteknologi tinggi telah menamatkan hubungannya dengan pembekal produk itu di Malaysia berikutan keputusan audit yang dilakukan syarikat berkenaan baru-baru ini yang didakwa mempunyai unsur buruh paksa. Isu ini bukanlah satu isu yang baharu.

Malah, pasti ramai masih ingat kes pada tahun 2015 yang mana negara digemparkan dengan penemuan 139 buah kubur pelbagai saiz dan 28 kem sementara yang dipercayai menempatkan mangsa pemerdagangan orang di kawasan seluas 11 kilometer persegi sekitar kawasan bukit berbatu di sepanjang sempadan Thailand di Bukit Wang Burma di Wang Kelian. Daripada jumlah itu, sebanyak 106- mayat dalam bentuk rangka telah ditemui. Penemuan ini merupakan suatu yang mengejutkan. Apatah lagi dikaitkan dengan sindiket pemerdagangan manusia warga Rohingya dan Bangladesh.

Impak pemerdagangan manusia dan penyeludupan imigran ini sangat besar. Bukan sahaja negara mengalami implikasi ekonomi, apabila tahap keyakinan pelabur dan negara besar yang mengimport produk Malaysia menurun, sekali gus menyebabkan mereka menarik diri. Malahan, memberi kesan kepada pertumbuhan ekonomi negara, imej Malaysia tercalar serta menjatuhkan nilai moral.

Satu lagi isu mengenai penjualan bayi. Isu ini mungkin dianggap terpencil tetapi dalam dunia perdagangan, ia merupakan antara jualan yang mempunyai permintaan yang tinggi. Modus operandi sindiket ini mudah. Mereka mencari wanita atau gadis yang hamil luar nikah dan menjadikan media sosial sebagai platform mencari pasangan yang inginkan bayi dan menjual bayi tersebut kepada pasangan terbabit seurus bayi dilahirkan. Harga bayi tersebut boleh mencecah sehingga belasan ribu ringgit.

■1520

Persoalan saya kepada kementerian, minta nyatakan hukuman yang dikenakan kepada penjawat awam yang terlibat sama ada secara langsung atau tidak langsung dalam aktiviti memperdagangkan manusia dan penyeludupan migran serta nyatakan juga jumlah yang telah dikenakan tindakan.

Kedua, apa bentuk kerjasama dengan Kementerian Sumber Manusia dalam menambah baik sistem kemasukan pekerja asing yang lebih *cost-effective*, dengan izin, dan mudah sebagai salah satu usaha membasmi aktiviti perdagangan manusia dan penyeludupan migran.

Ketiga, apa penambahbaikan dan nilai tambah yang bakal dilaksanakan kementerian terutama dalam aspek pembaharuan aplikasi serta teknologi dan penguatkuasaan di pintu-pintu sempadan negara.

Keempat, nyatakan statistik terkini pada tahun 2021 berkaitan tangkapan yang dibuat melibatkan kesihatan perdagangan manusia dan penyeludupan migran serta jumlah mangsa yang diselamatkan dan tindakan yang diambil terhadap mangsa.

Terakhir, nyatakan statistik terkini penjualan bayi yang berjaya dikesan dan ditumpaskan serta apakah bentuk kerjasama dalam Jabatan Kebajikan Masyarakat dalam membela nasib bayi kanak-kanak dan wanita mengandung yang terlibat. Tuan Yang di-Pertua saya mohon menyokong.

Timbalan Yang di-Pertua: Terima kasih kepada Yang Berhormat Senator Dato' Haji Jefridin bin Haji Atan atas perbincangan yang diberikan.

Seterusnya, saya menjemput Yang Berhormat Senator Tuan Haji Aziz bin Ariffin.

Seorang ahli: Tak ada.

Timbalan Yang di-Pertua: Ada. Dipersilakan Yang Berhormat Senator.

3.22 ptg.

Tuan Haji Aziz bin Ariffin: *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh.* Terima kasih kepada Tuan Yang di-Pertua kerana membenarkan saya untuk turut sama berbahas mengenai pindaan RUU Antipemerdagangan Orang, dan Antipenyeludupan Migran (Pindaan) 2021.

Pertama sekali saya ingin mengucapkan tahniah kepada pihak kerajaan kerana berjaya membawa pindaan RUU ini dalam sesi kali ini walaupun sepatutnya ia dilakukan lebih awal. Namun, kita faham Tuan Yang di-Pertua bahawa ada kekangan yang dihadapi oleh kerajaan memerangi penularan COVID-19.

Jenayah perdagangan manusia merupakan satu bentuk penghambaan moden yang menjadi salah satu cabaran global yang perlu dihadapi oleh semua negara di dunia termasuklah Malaysia. Perdagangan merupakan jenayah ketiga terbesar selepas jenayah pengedaran dadah dan penyeludupan senjata api.

Jenayah ini mampu menggugat maruah serta hak asasi manusia seseorang yang merangkumi aspek eksploitasi seks, eksploitasi buruh, penghambaan, pengabdian termasuklah pemindahan organ manusia.

Tuan Yang di-Pertua saya ingin membawa perhatian Dewan yang mulia terhadap penemuan kubur besar dan kem penempatan sementara di Wang Kelian, Perlis yang didakwa mempunyai kaitan dengan aktiviti perdagangan manusia pada tahun 2015.

Juga dinyatakan Yang Berhormat Senator Dato' Haji Jefridin bin Haji Atan tadi. Penemuan tersebut telah mengakibatkan pasar Wang Kelian yang menjadi kunjungan orang ramai setiap hujung minggu kerana ia menawarkan jualan pelbagai barangan menggunakan kaedah zon aliran bebas menjadi lenyap bagaikan pekan mati setelah ditutup sehingga kini. Peniaga serta penduduk tempatan terpaksa menanggung akibat daripada perbuatan kejam dan keji yang telah dilakukan oleh para penjenayah durjana yang berkemungkinan hidup senang dan bebas di luar sana.

Kes ini sangatlah penting untuk diteliti dan dijadikan rujukan bagi memastikan dalang bagi kes-kes yang menyayat hati ini perlu diberikan hukuman yang setimpal yang lebih keras dan bukan hanya hukuman atas kesalahan perdagangan yang menyebabkan kecederaan semata-mata kepada mangsa.

Berdasarkan kepada Laporan Pemerdagangan 2021, pemerdagangan manusia berada pada tahap semakin membimbangkan dengan anggaran sekitar 25 juta orang telah diperdagangkan di seluruh dunia. Manakala, di Malaysia insiden jenayah pemerdagangan di Malaysia menunjukkan trend peningkatan dengan rekod 165 kes pada tahun 2020, berbanding hanya 17 kes yang dilaporkan pada tahun 2008.

Manakala, jenayah penyeludupan migran di negara ini juga dilihat semakin serius dengan pertambahan bilangan kes yang mendadak iaitu daripada tiga kes pada tahun 2010 kepada 265 kes pada tahun 2020. Negara telah mencatat sebanyak 1,854 kes dengan jumlah tangkapan 2,073 orang pesalah sejak tahun 2015 sehingga Jun 2021.

Saya ingin mengucapkan tahniah kepada para petugas kerana berjaya menyelamatkan seramai 10,0463 orang mangsa serta diberikan perlindungan kepada semua mangsa yang telah ditempatkan di 10 buah rumah perlindungan kerajaan serta badan bukan kerajaan di seluruh negara.

Tuan Yang di-Pertua dalam pindaan yang dibuat pada RUU kali ini saya yakin bahawa KDN berhasrat untuk memerangi jenayah pemerdagangan dan penyeludupan manusia secara serius dan bersungguh-sungguh. Namun, sejauh mana pindaan yang dibuat ini mampu membanteras jenayah pemerdagangan dan penyeludupan manusia secara total.

Adakah terdapat sebarang kerjasama yang dilaksanakan oleh pihak kementerian bersama kementerian yang dikaitkan dan apakah usaha yang dilakukan oleh pihak kementerian untuk mengajak masyarakat bersama-sama memerangi jenayah tersebut secara holistik.

Menurut Laporan Pemerdagangan Orang 2021 sebagaimana yang diperkatakan oleh Yang Berhormat tadi yang telah menyatakan bahawa penglibatan pegawai kerajaan telah terus melemahkan usaha antipemerdagangan orang. Rasuah berterusan yang berkaitan untuk proses pekerjaan untuk warga asing di Malaysia meningkat. Jadi, apa usaha pihak kerajaan dalam memastikan usaha untuk memerangi jenayah tersebut tidak terhalang disebabkan masalah korupsi yang melibatkan penjawat awam.

Tuan Yang di-Pertua adakah kerajaan berhasrat mengkaji semula tangga gaji para penjawat awam yang bertugas di semua pintu masuk negara termasuklah di lapangan terbang kepada suatu amaun yang lebih sesuai sebagai salah satu usaha untuk memastikan masalah korupsi dapat ditangani.

Semakan terhadap syarat-syarat dan prosedur tersebut wajar dilaksanakan segera kerana sekiranya prosedur ini yang diperkenalkan lebih mudah sudah pastinya kita dapat mengurangkan risiko berlakunya rasuah dan sekali gus kita dapat menghapuskan kegiatan agen dan broker-broker pekerja asing.

Jadi, adakah terdapat sebarang kajian dan semakan yang dilakukan oleh kementerian terhadap syarat-syarat dan prosedur pengambilan pekerja asing dan permohonan kemasukan bagi tujuan pekerja asing oleh warga asing.

Tuan Yang di-Pertua dalam memerangi kes pemerdagangan dan penyeludupan ini MAMPU melalui agensi penguatkuasaan yang berkaitan haruslah memperhebatkan usaha untuk menyelamatkan mangsa pemerdagangan daripada terus dianiayai. Diharapkan mangsa pemerdagangan manusia orang yang diselamatkan dapat memberi kerjasama dan juga petunjuk kepada pegawai penguat kuasa bagi memastikan pesalah dapat dituduh dan disabitkan serta menerima balasan yang sewajarnya.

■1530

Akhir sekali, saya memberi sokongan penuh terhadap pindaan rang undang-undang Anti Pemerdagangan Orang dan Anti Penyeludupan Migran ini yang mampu membawa negara kepada satu taraf yang lebih baik dan memperbaiki kedudukan Malaysia dalam memerangi jenayah ketiga terbesar di dunia ini.

Tuan Yang di-Pertua, saya mohon menyokong.

Timbalan Yang di-Pertua: Terima kasih kepada Yang Berhormat Senator Tuan Haji Aziz bin Ariffin atas perbahasan yang diberikan. Ahli-ahli Yang Berhormat, selepas empat orang berbahas, kita telah mengambil masa yang agak panjang juga kerana kita ada sembilan orang pembahas dan pada RUU yang lagi satu ada tujuh orang pembahas. Jadi, kalau dapat tepati masa yang diberikan lima minit ataupun lebih awal.

Jadi selepas ini saya menjemput Yang Berhormat Senator Datuk Dr. Dominic Lau Hoe Chai. Dipersilakan.

Datuk Dr. Dominic Lau Hoe Chai : Terima kasih kepada Tuan Yang di-Pertua kerana memberikan peluang kepada saya untuk turut bersama berbahas pindaan dalam Rang Undang-undang Akta Anti Pemerdagangan Orang dan Anti Penyeludupan Migran 2007.

Dan juga saya ingin menyampaikan ucapan terima kasih kepada Timbalan Menteri, Yang Berhormat Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Mohamed Said kerana membentangkan bacaan pada kali ini dan kementeriannya yang bertungkus-lumus dalam memastikan keselamatan migran dijamin dan diperketat melalui pindaan ini.

Saya sebenarnya sudah meneliti pindaan yang dimaksudkan oleh kementerian. Walaupun sidang ini merupakan sidang yang pertama untuk saya melalui pertanyaan soalan tambahan dan juga dalam perbahasan yang lain, saya pernah membangkitkan isu yang berkaitan dengan kawalan sempadan, transit perdagangan manusia dan perhatian kepada kumpulan pelarian.

Tuan Yang di-Pertua, saya percaya perkara yang dibangkitkan melalui pindaan ini bukan hanya tugas di bawah satu buah agensi, sebuah jabatan dan satu kementerian yang memerlukan merentasi agensi, jabatan dan kementerian. Pelbagai pihak perlu bekerjasama dalam memastikan migran selamat dan tidak ada pihak yang mengambil kesempatan terhadap mereka. Persoalan di sini, beribu-ribu warga asing tanpa dokumen masuk ke dalam negara.

Saya percaya mereka terdiri daripada pemohon suaka dan juga migran ekonomi. Mereka berjaya membolosi sempadan darat kita. Bagaimanakah perkara ini boleh terjadi di negara kita? Bukankah setiap tahun kita berbelanja jutaan Ringgit, melatih, membimbing dan memperkuatkan kawalan keselamatan sempadan kita.

Namun, ada juga yang masih dapat membolosi sempadan kita. Saya difahamkan dan terdapat- memang ini serius, terdapat pihak ketiga yang menjadi sindiket atau agen kepada migran membawa mereka masuk ke dalam negara kita. Kesemua ini mencemarkan kedaulatan sempadan kita Yang Berhormat Senator dan saya berharap kementerian kendalikan kajian yang mendalam untuk mengenal pasti punca perkara ini berlaku.

Tengok jumlah pelarian yang direkodkan oleh Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu untuk pelarian iaitu seramai hampir 180 ribu orang pelarian, dan pemohon suaka berada di negara kita, negara Malaysia. Ada yang masuk ke Malaysia secara sah dan kebanyakan mereka masuk secara tidak sah. Ini baru pemohon suaka. Bagaimanakah pula dengan migran ekonomi tanpa dokumen yang efektif atau rasmi?

Saya juga ingin menyentuh integriti dan kecekapan pihak imigresen. Juga berhubung dengan tuduhan kartel di Jabatan Imigresen yang menyalahgunakan kuasa yang diperuntukkan kepada mereka. Perkara ini bukan perkara yang baharu dan saya sering membaca artikel berita berkenaan pegawai Jabatan Imigresen yang ditahan atas tuduhan rasuah. Apakah tindakan yang telah diambil oleh kementerian dalam memperbaiki integriti jabatan tersebut? Bilakah kita dapat melihat Jabatan Imigresen boleh bersih sepenuhnya dan cekap dalam menunaikan tanggungjawab? Ini kerana jabatan tersebut merupakan pegawai utama menjaga pintu negara.

Tuan Yang di-Pertua yang saya hormati, saya juga mengalu-alukan pengenalan kepada sistem *e-locker* yang mana sistem tersebut akan merekodkan informasi atau data pekerja asing yang berada di negara kita seperti maklumat peribadi, lokasi bekerja, gaji masuk atau tidak, data keluarga di negara asal. Ini adalah sangat penting untuk kita sebagai sebuah negara yang menjaga hak pekerja dalam memastikan kebajikan mereka yang datang bekerja di sini dipelihara.

Saya menyeru kementerian untuk sentiasa mengenal pasti pembaharuan melalui sistem sistem *e-locker* ini. Sentiasa bekerjasama dengan pihak kementerian lain seperti Kementerian Sumber Manusia, Kementerian Luar Negeri atau Wisma Putra dalam koordinasi sistem ini. Agak pasti juga melalui sistem ini yang dimaksudkan, kementerian dapat menyelia tidak tanduk majikan dan pekerja. Kalau ada salah, dapatlah kementerian memperbetulkan kuat kuasa yang mana sepatutnya dan setempatnya. Dengan izin, *we have to review the system from time-to-time*.

Kementerian juga perlu mengambil pendekatan yang serius berhubung dengan kedudukan Malaysia dalam laporan Jabatan Negara Amerika Syarikat mengenai perdagangan orang yang meletakkan kita dalam tahap tiga, dengan izin, *Tier three, Watch list* pada tahun semasa, termasuk menyentuh kepada elemen buruh paksa seperti yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Senator Dato' Haji Jefridin bin Haji Atan.

Oleh itu kita katakan banyak kes buruh paksa yang direkodkan dan mungkin banyak yang tidak direkodkan. Ini ialah kes yang sangat serius dan mesti diselesaikan. Oleh sebab masa yang tidak mengizinkan, dengan ini Tuan Yang di-Pertua, saya hendak memohon Menteri untuk menjelaskan sejauh manakah prestasi Majlis Antipemerdagangan Orang dan Anti Penyeludupan Migran yang dianggotai oleh beberapa kementerian selaras dengan Akta Antipemerdagangan Orang dan Anti Penyeludupan Migran 2007 dapat membantu membanteras jenayah dan membebaskan Malaysia daripada persepsi yang negatif.

Akhir kata, saya ingin menyuarakan sokongan yang sepenuhnya ke atas pindaan yang dimasukkan dalam Rang undang-undang dan berharap bahawa setiap pihak yang berkaitan perlu menjalankan fungsinya dengan berkesan dan menjadikan negara yang kita cintai itu bebas daripada sebarang persepsi negatif. Sekian sahaja, terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua: Terima kasih kepada Yang Berhormat Senator Datuk Dr. Dominic Lau Hoe Chai atas perbahasan yang diberikan dan atas penghormatan masa yang ditetapkan.

Seterusnya saya menjemput Yang Berhormat Senator Puan Rita Sarimah a/k Patrick Insol untuk memberi perbahasan. Dipersilakan.

3.38 ptg.

Puan Rita Sarimah a/k Patrick Insol: Terima kasih, Tuan Yang di-Pertua. Pemerdagangan orang merupakan jenayah ketiga terbesar di dunia selepas dadah dan pemerdagangan senjata api. Trend pemerdagangan orang di Malaysia telah menaik daripada 17 kes pada tahun 2008 kepada 1,915 kes melibatkan 1,052 tangkapan sehingga Jun tahun ini. Statistik ini juga menunjukkan seramai 11,942, mangsa pemerdagangan orang telah diselamatkan dan diberi perlindungan.

Oleh yang demikian, pindaan ke atas Akta Antipemerdagangan orang dan Antipenyeludupan Migran yang menambahkan hukuman ke atas kesalahan di bawah akta ini merupakan satu respons yang wajar.

Penggantian seksyen 13 dengan seksyen 13 yang baharu yang menyenaraikan kesalahan-kesalahan pemerdagangan orang yang lebih berat dan hukuman yang lebih berat, bukan sahaja bertepatan tetapi menimbulkan kesedaran tentang kesan buruk jenayah pemerdagangan orang kepada mangsa, khususnya kepada keselamatan tubuh badan dan mental.

■1540

Mangsa berhadapan dengan risiko dibunuh, dcederakan, membunuh diri dan dihindangi penyakit yang mengancam nyawa seperti AIDS. Pemerdagangan orang merupakan jenayah yang terancang dan amat keji lebih-lebih lagi jika mangsa merupakan kanak-kanak dan wanita. Penglibatan seseorang pegawai awam di dalam pemerdagangan orang juga patut diberi hukuman yang berat jika disabit kesalahan.

Tuan Yang di-Pertua, pada tahun ini Malaysia dikejutkan dengan keputusan Kerajaan Amerika Syarikat untuk menurunkan ranking Malaysia kepada *Tier 3* iaitu sebagai negara yang tidak memenuhi sepenuhnya piawaian minimum bagi pembasmian pemerdagangan orang dan tidak membuat usaha yang signifikan untuk membasmi pemerdagangan orang. Asas bagi penurunan peringkat ini merupakan dakwaan tentang buruh paksaan di Malaysia khususnya dalam industri sawit dan pembuatan produk getah.

Impak daripada penurunan peringkat kepada *Tier 3* adalah amat mudarat pada Malaysia. Ia mengaibkan martabat negara, lima buah syarikat Malaysia disekat daripada mengeksport produk ke Amerika Syarikat dan tidak diberi bantuan daripada Amerika Syarikat. Oleh yang demikian, pindaan kepada Akta Antipemerdagangan Orang dan Antipenyeludupan Migran adalah amat kritikal. Ini merupakan bukti kesungguhan Kerajaan Malaysia untuk mengambil berat tentang jenayah pemerdagangan orang dan penyeludupan migran.

Tuan Yang di-Pertua, kesungguhan daripada kerajaan yang perlu diperlihatkan kepada masyarakat antarabangsa merupakan tindakan-tindakan untuk menguatkuasakan akta ini, dengan erti kata lain, tak ada gunanya kita mempunyai akta yang mempunyai hukuman yang ketat sekiranya kita tidak menguatkuasakan akta tersebut.

Laporan Amerika Syarikat mendakwa bahawa Kerajaan Malaysia dengan izin- dapat dirumuskan secara ringkas. Laporan tersebut mendakwa Kerajaan Malaysia kurang menjejak dakwaan yang berasas yang dikemukakan oleh pelbagai pihak tentang pemerdagangan tenaga buruh termasuk dalam industri pembuatan barang getah dan minyak sawit.

Dengan erti kata lain, pihak penguat kuasa hendaklah berwaspada memantau, mencegah, mengesan dan menjejak aktiviti pemerdagangan orang dan penyeludupan migran, meningkatkan penangkapan dan pendakwaan pesalah atau pemerdagang orang. Berkenaan dengan perkara ini, saya ada beberapa soalan. Saya ingin tahu sama ada:

- (i) pihak polis dan imigresen mempunyai unit khas yang terlatih untuk mencegah jenayah ini?
- (ii) adakah Malaysia mempunyai peralatan yang sesuai seperti satelit untuk memantau dan mengesan aktiviti-aktiviti jenayah ini?
- (iii) adakah Malaysia mempunyai SOP untuk mengenal pasti secara proaktif sama ada mereka yang ditangkap dalam penggeledahan penguatkuasaan merupakan mangsa pemerdagangan orang atau pesalah yang terlibat dalam pelacuran; dan

- (iv) jumlah orang penjawat awam yang telah ditangkap dan didakwa dalam akta ini?

Dengan soalan-soalan itu, saya menyokong pindaan ke atas Akta Antipemerdagangan Orang dan Antipenyeludupan Migran. Sekian, terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua: Terima kasih kepada Yang Berhormat Senator Puan Rita Sarimah atas perbahasan tadi.

Seterusnya, saya menjemput Yang Berhormat Senator Tuan Aknan Ehtok.

Seorang Ahli: Tak ada.

Timbalan Yang di-Pertua: Tak ada ya? Kalau tak ada kita terus kepada pembahas yang ketujuh iaitu Yang Berhormat Senator Puan Fadhlina binti Dato' Sidek. Dalam senarai nama pembahas ini, Yang Berhormat Sr. Haji Mohamad Apandi tak ada... [Ketawa]

Beberapa Ahli: [Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]

3.44 ptg.

Puan Fadhlina binti Dato' Sidek: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih atas ruang yang diberikan dan saya cuba untuk mengikut masa yang ditetapkan.

Tuan Yang di-Pertua, pertamanya saya ucapkan tahniah kepada pembentangan oleh Yang Berhormat Timbalan Menteri untuk rang undang-undang ini kerana ia memberikan tafsiran yang cukup kuat apabila maksud eksploitasi ini diletakkan dan bagi maksud pemerdagangan orang. Saya juga sangat tertarik apabila Yang Berhormat Timbalan Menteri merumuskan rang undang-undang ini sebagai pematuhan kepada *maqasid syariah* yang bagi saya ini adalah pertama kali dalam rang undang-undang sepanjang saya berada di dalam Dewan ini yang memfokuskan kepada pentingnya *maqasid syariah* ini.

Paksinya iaitu demi kebaikan dan kepentingan manusia secara menyeluruh, memenuhi maksud istilah *public interest*, dengan izin. Rang undang-undang ini saya lihat sebagai satu lagi konsep yang dipanjangkan daripada *maqasid syariah* iaitu *saddu zara'i* iaitu untuk menutup jalan *mafsadah* dan membuka jalan *maslahah*.

Tuan Yang di-Pertua, dalam pindaan ini ada beberapa persoalan penting yang saya ingin utarakan kepada Yang Berhormat Timbalan Menteri. Pertamanya, dalam pindaan ini ada dinyatakan bilangan anggota Majlis yang terdiri daripada juga pertubuhan kerajaan, bukan kerajaan dan juga NGO, dan khusus yang mempunyai kepakaran dan pengetahuan.

Jadi soalan saya, siapakah NGO-NGO yang jika boleh dinamakan kerana kita mahu pastikan mereka dilantik iaitu mereka yang betul-betul memperjuangkan hak asasi mangsa dan adakah wakil SUHAKAM juga menjadi daripada sebahagian daripada anggota Majlis ini?

Kedua, Tuan Yang di-Pertua, soalan saya kepada Yang Berhormat Timbalan Menteri adalah berkaitan dengan soalan yang sama seperti Yang Berhormat Puan Rita, berapakah bilangan kes pendakwaan dan sabitan kes terhadap penjawat awam dalam kes pemerdagangan dan penyeludupan migran?

Ketiganya, soalan saya juga, ini agak panjang apabila Yang Berhormat Timbalan Menteri menghuraikan kuasa yang diberikan kepada kementerian yang bertanggungjawab dalam pembangunan wanita, keluarga dan masyarakat. Saya lihat peruntukan yang diberikan cukup besar dan kuasa melindungi merupakan mandatori kepada kementerian ini. Jadi, dengan kuasa yang cukup besar, dengan kuasa untuk melindungi, menempatkan mangsa, apakah terdapat peruntukan tambahan untuk perlindungan- penambahan pegawai untuk kes-kes pemerdagangan ini?

Oleh sebab kebimbangan saya Yang Berhormat Timbalan Menteri, harus ada pengkhususan khas dalam pengendalian kes pemerdagangan ini dan tidak boleh disamakan dengan kes-kes yang melibatkan Kementerian Pembangunan Wanita, khususnya bagi pelindung kanak-kanak. Kenapakah perlu diasingkan? Ini justifikasi saya, dan kenapakah perlu diasingkan dan tidak boleh sebenarnya disamakan dalam kes-kes perlindungan kanak-kanak yang lain? Pertama, trauma yang berbeza dalam kes pemerdagangan orang ini. Kedua, pengurusan kes yang berbeza kerana kita melibatkan kes mahkamah dan kita juga melibatkan kes perlindungan yang melibatkan intervensi-intervensi yang sedikit luar biasa, termasuklah kes-kes trauma yang melibatkan perlindungan psikososial yang berbeza.

Jadi soalan saya juga, adakah kita mempunyai penempatan khas ataupun untuk melindungi kes-kes pemerdagangan orang yang bagi saya mestilah diasingkan dari tempat-tempat selamat yang telah pun diwartakan di bawah Kementerian Pembangunan Wanita sebelum ini.

Tuan Yang di-Pertua, satu minit lagi. Saya juga ingin mengambil perhatian Yang Berhormat Timbalan Menteri bahawa bagaimanakah usaha kerajaan untuk mengenal pasti mangsa perdagangan orang, antara populasi rentan, pembantu rumah dan juga pekerja ladang sawit. Jadi, bagaimanakah kerajaan membezakan kes perdagangan orang, dan penyeludupan migran dalam kes-kes sebegini?

Akhir sekali Tuan Yang di-Pertua, saya ingin mengutarakan sedikit pandangan dan cadangan kepada kerajaan. Pertama, cadangan saya ialah untuk meningkatkan literasi dan advokasi kepada pekerja migran tentang hak asasi mereka. Ini bagi saya sangat penting sebab Yang Berhormat Timbalan Menteri telah menyentuh *maqasid syariah* maka inilah *maqasid syariah* nya iaitu hak asasi pekerja migran ini kerana bagi saya mereka perlu ada literasi-literasi yang betul bagi memastikan mereka tidak ditindas dan isu-isu hak asasi mereka mesti diselesaikan.

Kedua Yang Berhormat Timbalan Menteri iaitu sistem terjemahan yang tepat kerana kita tahu mereka ini berhadapan dengan isu-isu bahasa ibunda mereka. Dalam segmen penguatkuasaan di mahkamah dan juga dalam sistem dan tempat perlindungan misalannya.

Ketiga, yang bagi saya cukup penting juga, memperbaiki hubungan dengan NGO. Melibatkan mereka dalam semua sesi libat urus kerana saya mempunyai kebimbangan bahawa kerajaan akan menyisihkan NGO yang dalam proses memastikan penguatkuasaan undang-undang. Jadi, kita mesti ada hubungan yang baik sebab itulah soalan berkaitan dengan keanggotaan Majlis ini sangat penting supaya NGO ini dilibatkan secara profesional dan juga secara berkesan. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua: Terima kasih kepada Yang Berhormat Senator Puan Fadhlina binti Dato' Sidek.

Seterusnya, saya menjemput Yang Berhormat Senator Puan Hajah Nuridah binti Mohd Salleh.

■1550

3.50 ptg.

Puan Hajah Nuridah binti Mohd Salleh: *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh* dan salam sejahtera. Terima kasih kepada Tuan Yang di-Pertua kerana memberi peluang kepada saya untuk bersama-sama dalam perbahasan Rang Undang-undang Antipemerdagangan Orang dan Antipenyeludupan Migran (Pindaan) 2021.

Tuan Yang di-Pertua, berkaitan jenayah perdagangan orang dan penyeludupan migran yang telah disebut-sebut oleh sahabat-sahabat Senator saya tadi, saya ingin menyentuh beberapa perkara yang berkaitan ya. Pertama, di bawah Akta Antipemerdagangan Orang dan Antipenyeludupan Migran (ATIPSOM) 2007 yang mula berkuat kuasa pada tahun 2008, lima buah agensi penguatkuasaan yang boleh menguatkuasakan ATIPSOM ini iaitu Polis Diraja Malaysia (PDRM), Jabatan Imigresen Malaysia (JIM), Angkatan Penguatkuasaan Maritim Malaysia (APMM), Jabatan Kastam Diraja Malaysia (JKDM) dan Jabatan Tenaga Kerja (JTK) termasuk JTK Semenanjung, Sabah dan Sarawak.

Saya mohon perincian dan penjelasan kerajaan mengenai sejauh mana keselarasan kerjasama di antara kelima-lima buah agensi ini dalam usaha membanteras jenayah perdagangan orang dan penyeludupan migran di negara ini. Apakah pula standard KPI yang ditetapkan oleh kerajaan dalam hal ini? Hal ini kerana berdasarkan statistik, kita dapat lihat trend peningkatan kes yang amat ketara iaitu pada tahun 2020 sebanyak 165 kes perdagangan orang dilaporkan, berbanding 17 kes pada tahun 2008. Manakala sebanyak 265 kes penyeludupan migran pada tahun 2020 berbanding hanya tiga kes pada tahun 2010.

Kedua, di bawah Akta 670 akan diwujudkan kuasa menteri dalam pelantikan mana-mana pegawai awam sebagai penguat kuasa ATIPSOM ini. Saya mohon penjelasan kerajaan, adakah pegawai yang dilantik akan mengetuai kelima-lima agensi yang boleh menguatkuasakan ATIPSOM sebelum ini sebagai punca kuasa keselarasan kerjasama? Mohon penjelasan kerajaan.

Ketiga, sejauh manakah kerajaan menjalankan program-program latihan untuk melatih pegawai yang relevan termasuk pemeriksa pekerja dan pegawai imigresen mengenai SOP untuk mengenal pasti mangsa yang merangkumi maklumat mengenai petunjuk perdagangan?

Selain itu, sejauh manakah pula usaha yang dilaksanakan oleh kerajaan untuk mengenal pasti mangsa perdagangan dalam kalangan populasi rentan khususnya warga asing yang bekerja sebagai pembantu rumah dan pekerja ladang kelapa sawit? Saya juga mohon perincian oleh kerajaan mengenai sektor apakah di negara ini yang paling ramai menempatkan mangsa perdagangan sebagai buruh dan pekerja paksa.

Keempat, sehingga kini sejauh manakah keberkesanan undang-undang yang melarang majikan menahan pasport tanpa persetujuan pekerja? Berapakah statistik majikan yang dihadapkan ke muka pengadilan kerana menahan pasport dan dokumen perjalanan pekerja? Apakah langkah-langkah dan inisiatif yang diambil oleh kerajaan bagi memastikan golongan rentan terutamanya sedar mengenai hak mereka untuk tidak membenarkan pasport dan dokumen perjalanan mereka tidak ditahan oleh majikan?

Kelima, saya mohon perincian Badan-badan Bukan Kerajaan (NGO) yang bekerjasama dengan kerajaan dalam menangani isu pemerdagangan orang dan penyeludupan migran ini. Berapakah jumlah NGO sedia ada? Di bawah pindaan akta baharu, berapakah jumlah NGO yang bakal ditambah? Saya mohon penjelasan kerajaan mengenai bentuk-bentuk kerjasama yang telah dilaksanakan sebelum ini dan sejauh mana penglibatan pihak-pihak NGO ini membantu menangani isu pemerdagangan orang dan penyeludupan migran ini.

Sekian, terima kasih. Saya mohon menyokong.

Timbalan Yang di-Pertua: Terima kasih kepada Yang Berhormat Senator Puan Hajah Nuridah binti Mohd Salleh.

Seterusnya, saya menjemput pembahas yang terakhir iaitu Yang Berhormat Senator Datuk Seri Hajah Zurainah binti Musa.

3.55 ptg.

Datuk Seri Hajah Zurainah binti Musa: *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh.* Salam sejahtera dan salam Keluarga Malaysia. Tuan Yang di-Pertua, terlebih dahulu saya ingin merakamkan setinggi-tinggi penghargaan kepada Tuan Yang di-Pertua kerana memberi peluang kepada saya untuk turut serta buat julung kalinya, untuk membahaskan Rang Undang-undang Antipemerdagangan Orang dan Antipenyeludupan Migran (Pindaan) 2021 pada hari ini di Dewan yang mulia ini.

Tuan Yang di-Pertua, inilah kali pertama. Harap berilah saya sedikit masa yang lebih jika tersasar.

Timbalan Yang di-Pertua: Boleh, dibenarkan.

Datuk Seri Hajah Zurainah binti Musa: Terima kasih. Sebelum saya memulakan ucapan sulung saya pada hari ini, saya mohon izin kepada Tuan Yang di-Pertua untuk menyampaikan kata-kata penghargaan saya.

Terlebih dahulu, Menjunjung Kasih Kebawah Duli Yang Maha Mulia Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong kerana sudi memperkenankan pelantikan saya sebagai Ahli Dewan Negara.

Seterusnya, ucapan terima kasih dan penghargaan kepada Yang Amat Berhormat Perdana Menteri Malaysia, Dato' Sri Ismail Sabri bin Yaakob kerana memberi peluang kepada saya menjadi sebahagian daripada pembuat dasar dan penggubal undang-undang.

Penghargaan juga kepada Yang Berhormat Menteri Wilayah Persekutuan, Dato' Seri Dr. Shahidan bin Kassim atas sokongan yang diberikan.

Sememangnya saya tidak dapat menggambarkan perasaan di dalam hati sanubari saya untuk bersama-sama dengan Tuan Yang di-Pertua Dewan dan juga Ahli-ahli Yang Berhormat Senator sekalian di Dewan yang mulia ini. Tidak terlintas dalam fikiran saya bahawa insan kerdil seperti saya ini akan berada di Dewan Negara, Dewan tertinggi di negara kita.

Di samping itu juga, walaupun hati ini gembira kerana berada di sini, tetapi saya tetap juga berdukacita dengan musibah yang kini melanda negara, iaitu tragedi banjir yang tidak terduga oleh kita. Doa dan harapan saya kepada mangsa-mangsa banjir, agar mereka tabah dan sabar menghadapi dugaan dan ujian ini.

Kepada mangsa banjir, yakinlah bahawa semua jentera kerajaan sedang digerakkan untuk membantu anda semua yang terkesan. Kepada jentera kerajaan juga agar mereka cekal dan tekad untuk membantu rakyat yang sedang ditimpa kesusahan. Anda semua merupakan wira kami. Paling utama kepada rakyat, yakinlah dan percayalah bahawa Yang Amat Berhormat Perdana Menteri sentiasa meletakkan rakyat sebagai keutamaan. Saya percaya bahawa Yang Amat Berhormat Perdana Menteri tidak tidur lena setiap malam kerana memikirkan nasib yang menimpa rakyat. Beliau amat prihatin dan sentiasa menghulurkan bantuan sebanyak dan semampu yang mungkin.

Sebab diberi masa, saya ingin saya berhasrat untuk memulakan ucapan saya dengan serangkap pantun. Tuan Yang di-Pertua, jika diizinkan?

Timbalan Yang di-Pertua: Silakan.

Datuk Seri Hajah Zurainah binti Musa: Tuan Yang di-Pertua...

*Tumbuh rendang pohon bidara;
Tempat berteduh panglima perkasa;
Menabur bakti untuk negara;
Demi membela agama dan bangsa.*

Tuan Yang di-Pertua, isu pemerdagangan manusia amat dekat dengan kita. Kegiatan pelacuran dan jual beli manusia merupakan suatu jenayah penghambaan moden pada masa kini. Sedih dan meruntun jiwa apabila kita melihat kanak-kanak telah dipaksa untuk bekerja sebagai buruh paksaan atau berjaja di tepi jalan.

Begitu juga di Kawasan Rehat dan Rawat, saya berpandangan perlu adanya kerjasama strategik rentas kementerian bagi menyelesaikan isu-isu ini.

■1600

Keterlibatan semua agensi kementerian amat diperlukan dalam menangani masalah pemerdagangan manusia. Saya yakin usaha yang digembleng oleh pegawai kerajaan menerusi Majlis Antipemerdagangan Orang dan Antipenyeludupan Migran dapat mewujudkan jaringan strategik ke arah penyelesaian yang bersepadu.

Rang undang-undang ini sememangnya memperuntukkan penubuhan Majlis Antipemerdagangan Orang dan Antipenyeludupan Migran (MAPO) di mana ia melibatkan penyertaan pelbagai kementerian dan jabatan termasuk wakil-wakil daripada organisasi lain serta Badan-badan Bukan Kerajaan (NGO).

Penubuhan majlis ini dipengerusikan oleh Ketua Setiausaha Kementerian Dalam Negeri. Pada dasarnya, saya memang, sememang-memangnya, menyokong pindaan-pindaan dan rang undang-undang ini. Cuma ingin saya bertanya dan membawa dua perkara sahaja pada hari ini. Rang undang-undang ini antara lain untuk memastikan Akta 670 adalah selari dengan Protokol Palermo dan juga ACTIP.

RUU ini memang harus disegerakan dan diluluskan. Lebih-lebih lagi apabila kita dikejutkan dengan kedudukan negara dalam Laporan Pemerdagangan Manusia (TIP) yang diterbitkan oleh Jabatan Negara Amerika Syarikat yang kini berada di Tahap 3 atau, dengan izin, *Tier 3*, dapat diperbaiki pada masa hadapan. Walau bagaimanapun, saya ingin mengambil kesempatan ini untuk mengucapkan tahniah dan syabas kepada Yang Berhormat Menteri dan kementerian kerana membawa rang undang-undang pada hari dan pada mesyuarat ini.

Tuan Yang di-Pertua, elemen buruh paksa dalam sektor ekonomi negara kita telah memberikan kesan yang negatif kepada imej Malaysia secara amnya. Seinggakan Jabatan Buruh Amerika Syarikat telah menyenaraikan beberapa jenis produk keluaran negara dalam *List of Goods Produced by Child Labor or Forced Labor*, dengan izin.

Saya difahamkan kerajaan pada awalnya telah melancarkan Pelan Tindakan Kebangsaan Antipemerdagangan Orang 2021-2025 (NAPTIP 3.0). Bagi memperbaiki reputasi negara pada awal tahun ini, sejauh manakah pelan ini berkesan dalam menangani masalah ini dan penguatkuasaan yang telah digerakkan di peringkat agensi-agensi kementerian bagi membanteras pemerdagangan orang di Malaysia dalam tempoh lima tahun ke hadapan?

Saya juga ingin bertanya kepada pihak kementerian apakah dasar dan rancangan kementerian bagi membantu memulihkan imej negara yang tercalar ketika ini? Nyatakan strategi kementerian untuk melonjakkan semula ranking kita semoga mudah untuk negara kita naik semula. Selain daripada itu, apakah langkah perlindungan jangka panjang yang dirangka sekiranya ada; bagi pihak negara maju cuba untuk mencari poin untuk merendahkan negara kita? Ini di mana sekarang ini negara kita baru sahaja hendak bangkit daripada segi ekonomi pasca pandemik COVID-19?

Saya juga ingin mencadangkan agar pegawai-pegawai kementerian harus didedahkan dengan pendekatan yang lebih holistik bagi menangani masalah ini. Usaha yang boleh dilakukan termasuklah mereka diberikan latihan-latihan lebih khusus merangkumi aspek kepimpinan, pemikiran yang matang dan lebih berwaspada akan politik negara dan politik dunia yang senantiasa berubah.

Tuan Yang di-Pertua, seterusnya saya ingin beralih isu terakhir saya iaitu pindaan pada seksyen 43 daripada Akta Ibu untuk melantik pegawai pelindung di bawah akta ini.

Soalan saya: pertama, bagaimanakah struktur pemilihan panel yang melantik pegawai-pegawai pelindung; kedua, nyatakan juga keberkesanan lantikan proses pemilihan dengan pindaan yang dilakukan ini; dan ketiga, apakah jaminan pelaksanaan ini akan membawa perubahan yang lebih baik?

Tuan Yang di-Pertua, itu sahaja yang ingin saya sentuh mengenai rang undang-undang ini. Doa dan harapan agar kementerian dan semua agensi dapat menggembelng usaha dalam kita memerangi jenayah perdagangan orang. Saya dengan ini menyokong pindaan rang undang-undang yang dibentangkan. Sekian, terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua: Terima kasih kepada Yang Berhormat Senator Datuk Seri Hajah Zurainah binti Musa atas perbincangan tadi.

Seterusnya, Ahli-ahli Yang Berhormat, saya menjemput Yang Berhormat Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Mohamed Said, Timbalan Menteri Dalam Negeri I untuk menjawab.

4.05 ptg.

Timbalan Menteri Dalam Negeri I [Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terlebih dahulu saya mengucapkan ribuan terima kasih kepada lapan orang Ahli Yang Berhormat Senator yang telah mengambil bahagian dalam perbincangan Rang Undang-undang Antipemerdagangan Orang dan Antipenyeludupan Migran (Pindaan) 2021 di dalam Dewan yang mulia ini.

Bukti bahawa semua Yang Berhormat Senator dan kita faham bahawa begitu penting sekali untuk kita meluluskan rang undang-undang ini bagi memastikan negara kita terus selamat dan negara kita diiktiraf di peringkat antarabangsa. Saya hendak ulas dulu atau jawab perkara yang pertama, Yang Berhormat Senator Dato' Kesavadas A. Achyuthan Nair, Yang Berhormat Senator ya? Ini hari yang terakhir sebagai Yang Berhormat Senator ya?

Dato' Kesavadas A. Achyuthan Nair: Untuk sidang ini.

Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Mohamed Said: Untuk sidang ini? Okey, untuk sidang ini. Yang Berhormat Senator telah membangkitkan isu mengenai ejen yang ditahan oleh SPRM pada Ogos di Johor di bawah seksyen 17A. Saya hendak maklum kepada Tuan Yang di-Pertua dan Yang Berhormat Senator bahawa kerajaan yang kita buat pindaan ini memang satu pindaan yang khusus mengenai tindakan penjawat awam.

Ini yang kita sebut bahawa komitmen kerajaan dapat dilihat melalui cadangan pindaan yang dicadangkan dalam RUU ini dan disebut seramai 25 orang penjawat awam daripada agensi penguat kuasa telah disiasat atas kesalahan berkaitan dengan perdagangan orang dan penyeludupan migran.

Berkaitan dengan kes yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat, masih dalam siasatan dan sekiranya terdapat keperluan, pihak kementerian akan mengemukakan jawapan secara bertulis sekiranya Yang Berhormat Senator hendak detil lagi.

Tuan Yang di-Pertua, berapa lama masa- 15 minit?...

Timbalan Yang di-Pertua: Boleh, ya.

Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Mohamed Said: Masa 15 minit ya.

Timbalan Yang di-Pertua: Ya.

Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Mohamed Said: Kedua, isu yang kedua Yang Berhormat Senator Dato' Kesavadas A. Achyuthan Nair juga mencadangkan tentang seksyen 15A menaikkan hukuman daripada tujuh tahun kepada 15 tahun.

Untuk makluman Yang Berhormat Senator, cadangan pindaan ini meliputi peruntukan kesalahan yang lebih berat kepada kesalahan penjawat awam yang saya sebutkan tadi yang melakukan kesalahan di bawah akta atau RUU ini dan juga berdasarkan kepada Artikel 5 ACTIP.

Hukuman yang lebih berat yang dicadangkan adalah dengan meningkatkan hukuman dari penjara minimum tiga tahun dan maksimum kepada 20 tahun kepada minimum lima tahun dan maksimum 30 tahun iaitu seumur hidup pada seksyen 13 bagi perdagangan orang manakala bagi seksyen 26B bagi penyeludupan migran. Jumlah hukuman sebatan yang dinyatakan tersebut dirujuk kepada Kanun Tatacara Jenayah yang memperuntukkan sebatan maksimum sebanyak 24 kali sebatan bagi dewasa...

*[Tuan Yang di-Pertua **mempengerusikan Mesyuarat**]*

Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Mohamed Said: Izinkan saya Tuan Yang di-Pertua...

Tuan Yang di-Pertua: Sila, silakan.

Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Mohamed Said: Adat orang lama kita, orang- ayah kita hendak duduk, kita kena hormat.

Tuan Yang di-Pertua: *Wah, alhamdulillah* lah. Ramai yang masih berbudi bahasa.

Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Mohamed Said: Berhenti bercakap, berhenti makan. Jadi, itulah adat orang muda terhadap yang lebih berumur daripada kita... *[Ketawa]*

Tuan Yang di-Pertua: *[Ketawa]* *Alhamdulillah, alhamdulillah.* Kita masuk kempen berbudi bahasa... *[Ketawa]*

Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Mohamed Said: Saya tidak sebut orang tua... *[Ketawa]*

Seorang Ahli: *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]*

Datuk Mohd Hisamudin bin Yahaya: Tua, Tuan Yang di-Pertua. Beliau orang tua-tua, kata... *[Ketawa]*

Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Mohamed Said: Tidak berani saya hendak sebut orang tua-tua...

Tuan Yang di-Pertua: Tidak, yang ini orang tua, yang pesan orang tua-tua... *[Ketawa]*

■1610

Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Mohamed Said: Okey... *[Ketawa]*

Saya ulang Tuan Yang di-Pertua, merujuk kepada Kanun Tatacara Jenayah kita memperuntukkan sebatan maksimum sebanyak 24 kali- sebatan, bagi dewasa dan maksimum 10 kali- sebatan untuk orang muda. Banyak isu sebenarnya, Yang Berhormat Dato' Kesavadas A. Achyuthan Nair ini. Tentang perancangan kementerian untuk pembangunan teknologi sempadan negara khususnya di Sabah dan Sarawak dan apakah tindakan kementerian daripada aspek penguatkuasaan di sepadan negara dan apakah kerajaan akan mengadakan usaha sama dengan negara-negara jiran seperti Filipina, Thailand mengenai isu penjualan organ manusia.

Untuk makluman Yang Berhormat, kawalan sempadan negara sentiasa menjadi keutamaan kementerian. Dalam usaha untuk memantapkan kawalan sempadan negara, KDN telah memohon peruntukan bagi penggunaan teknologi terkini termasuk *artificial intelligence*, pembinaan sistem pengawasan suai selar, sempadan maritim negara dan juga pemerolehan aset lain seperti *forward operation based* radar kapal, atau *boat*, dron, kenderaan dan peralatan keselamatan.

Untuk pengetahuan Yang Berhormat, terima kasih Yang Berhormat kerana turut meluluskan bajet bagi tahun 2022. Yang Berhormat Menteri Kewangan telah mengumumkan peruntukan sebanyak RM8.8 juta bagi pembinaan lapan pos kawalan sempadan di Sabah dan Sarawak. Juga disebut oleh Yang Berhormat yang lain tadi, apa peranan-peranan lapan pos dan juga 11 pos pusat kawalan ini terutamanya yang menjaga sempadan.

Kita hendak juga menaikkan taraf dan tugas fungsi pos-pos sempadan kita di Sabah dan Sarawak bukan sahaja ia menjaga keselamatan tetapi ia berfungsi boleh menerima laporan bagi daftar kelahiran dan kematian serta perkara-perkara yang berkaitan. Ini kerana kita tahu pos-pos itu berada sangat jauh daripada penduduk di kawasan yang berdekatan.

Seterusnya, Yang Berhormat lagi ya. Yang Berhormat Dato' Kesavadas A. Achyuthan Nair mengenai isu yang berlaku di Wang Kelian kerajaan Malaysia telah mengambil tindakan untuk menjalankan siasatan ke atas 15 orang suspek pada tahun 2016. Daripada jumlah itu, seramai empat orang suspek telah didakwa dan disabitkan kesalahan di bawah seksyen 26A, Akta Anti Perdagangan Orang dan Antipenyeludupan Migran 2007 yang melibatkan hukuman pemenjaraan antara tiga hingga 10 tahun.

Untuk pengetahuan Yang Berhormat melalui Jemaah Menteri pada 26 Oktober 2018 bersetuju untuk menubuhkan Suruhanjaya Siasatan Diraja (RCI) di bawah Akta Suruhanjaya Siasatan 1950. Penubuhan ini juga telah mendapat perkenan Ke Bawah Duli Yang Maha Mulia Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong pada 29 Januari 2019. Kalau saya hendak baca, banyak prosedur yang juga perbincangan-perbincangan yang telah dilakukan.

Cuma, saya hendak katakan bahawa laporan RCI ini dalam proses terjemahan dan akan dihebahkan umum melalui laman sesawang rasmi Kementerian Dalam Negeri (KDN) iaitu www.moha.gov.my.

Jadi, saya percaya kita dapat bersabar mengenai laporan terperinci mengenai isu di Wang Kelian. Tentang Yang Berhormat Dato' Haji Jefridin bin Haji Atan tentang apakah tindakan yang diambil untuk laporan USTIP yang memberikan penarafan *Tier 3*. Manakah Yang Berhormat?

Tuan Yang di-Pertua: Ada.

Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Mohamed Said: Okey. Tuan Yang di-Pertua, pasca laporan JNAS 2021 yang telah dikeluarkan pada Julai 2021. Pihak kerajaan telah mengadakan beberapa siri libat urus dengan Kedutaan Besar Amerika Syarikat bagi membincangkan hal-hal berkaitan dengan laporan ini dan juga tindakan-tindakan yang telah di laksanakan oleh pihak kerajaan.

Selain itu, pihak kerajaan juga telah membentangkan maklumat-maklumat dalam laporan berkenaan yang didapati kurang tepat serta memerlukan penjelasan lanjut kepada pihak Kedutaan Besar Amerika Syarikat. Ini telah dilaksanakan oleh Yang Berhormat Menteri ketika Yang Berhormat Menteri sendiri berjumpa dengan Duta Amerika di dalam negara kita khusus mengenai dikatakan ada buruh paksa dan juga penggunaan anak-anak di bawah umur dalam bekerja di perladangan dan di sektor yang lain.

Secara dasarnya, kerajaan Malaysia telah memberikan komitmen yang menyeluruh dalam usaha membanteras jenayah dengan pembangunan Akta 670. Ini yang kita bincang hari ini. Juga, Pelan Tindakan Kebangsaan Antipemerdagangan Orang yang telah mula dibangunkan sejak tahun 2010 sehingga kini. Oleh sebab itulah, kita libatkan kali ini dalam pindaan kita iaitu pemegang-pemegang taruh kita termasuk organisasi yang lain, NGO-NGO, CSO, dan juga organisasi antarabangsa dalam membanteras jenayah ini.

Yang Berhormat Tuan Haji Aziz bin Ariffin. Yang Berhormat? Okey. Yang Berhormat bertanya mengenai kajian diadakan terhadap proses dan prosedur dan pengajian pekerja asing. Saya hendak sebut bahawa Mesyuarat Jawatankuasa Bersama antara Yang Berhormat Menteri Dalam Negeri dan Yang Berhormat Menteri Sumber Manusia mengenai pengurusan pekerja asing telah ditubuhkan untuk menilai dan memutuskan dasar-dasar berhubung dengan pengurusan dan pengajian pekerja asing dalam semua sektor dari semasa ke semasa dan juga dasar-dasar yang berkaitan Pendatang Asing Tanpa Izin (PATI).

Jadi, kita ada perbincangan dua hala di antara Yang Berhormat Menteri Dalam Negeri dan juga Yang Berhormat Menteri Sumber Manusia. Kita libatkan juga Unit Perancangan Ekonomi, Jabatan Perdana Menteri, Jabatan Ketua Menteri Sarawak dan juga Jabatan Ketua Menteri Sabah. Tentang Yang Berhormat Dato' Haji Jefridin bin Haji Atan juga bertanya tentang statistik kes tahun 2021 TIP dan SOM dan bilangan mangsa serta kes pemerdagangan bayi.

Tuan Yang di-Pertua, dalam tahun 2021 sebanyak 107 kes pemerdagangan orang telah disiasat melibatkan tangkapan seramai 212 orang, seramai 613 orang mangsa telah diselamatkan dan ditempatkan di rumah perlindungan mangsa pemerdagangan orang. Marilah kita ucapkan tahniah kepada pegawai dan penguat kuasa agensi-agensi kita yang telah berjaya menyelamatkan seramai 613 orang mangsa ini.

Manakala, untuk kes penyeludupan migrain sebanyak 202 kes telah disiasat melibatkan 350 tangkapan. Berkenaan kes pemerdagangan bayi antara kejayaan terkini yang telah dicapai adalah pada 16 Disember 2021. PDRM JSJ Melaka Tengah telah mengadakan serbuan ke sebuah *homestay* di Merlimau, Melaka dan telah menahan enam orang terdiri daripada tiga orang perempuan Melayu, seorang Melayu warga Indonesia dan dua orang lelaki Melayu kerana terlibat dengan pemerdagangan bayi.

PDRM turut berjaya menyelamatkan tiga orang bayi berusia antara dua hingga tujuh bulan serta seseorang kanak-kanak perempuan yang berusia lima tahun. Ini juga yang telah disebut oleh Ahli-ahli Yang Berhormat Senator yang lain. Kesemua mangsa ini ditempatkan di rumah perlindungan kanak-kanak yang diuruskan oleh JKM.

Tentang pertanyaan Yang Berhormat Senator Datuk Dr. Dominic Lau Hoe Chai tentang *eLocker*. Saya percaya Yang Berhormat Menteri telah menjawab semasa ada soalan Jawab Lisan di dalam Dewan yang mulia ini iaitu tentang *eLocker* yang disebut oleh Yang Berhormat tadi kita ada maklumat tentang data peribadi pekerja, majikan, tanggungan, alamat dan sebagainya.

Sementara *e-wages* adalah berkaitan yang akan kita bangunkan yang disebut oleh yang apakah tindakan-tindakan yang lain, aplikasi yang lain untuk kita dapat mengesan di manakah pekerja asing ini berada, majikan dia siapa dan apakah bayaran atau gaji telah diberikan, dibayar oleh majikan kepada pekerja melalui *e-wages* ini kita boleh *trace*, boleh kesan sekiranya majikan gagal untuk membuat bayaran gaji kepada pekerja. Terima kasih, Yang Berhormat.

Yang Berhormat Datuk Seri Hajah Zurainah binti Musa pula bertanya tentang Pelan Tindakan Kebangsaan Antipemerdagangan Orang (2021-2025) (NAPTIP 3.0)... [*YB Kota Tinggi-Menteri Perpaduan Negara membantu mengambil kertas yang jatuh*] Ini mulianya seorang lagi rakan saya- bos saya, Yang Berhormat Menteri. Terima kasih bantu. Jatuh, kertas jawapan. Kalau hilang ini tidak tahulah Tuan Yang di-Pertua, apa hendak 'digorengkan'...

■1620

Tuan Yang di-Pertua: Bagus. Bila bekerjasama dalam Dewan, di luar pun bekerjasama.

Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Mohamed Said: Ya, terima kasih... [Ketawa] Tuan Yang di-Pertua, untuk makluman semua dalam usaha untuk menangani isu pemerdagangan orang secara holistik kerajaan- antipemerdagangan orang, bukan pemerdagangan orang- secara holistik- kerajaan telah melancarkan Pelan Tindakan Kebangsaan Antipemerdagangan Orang 2021 atau singkatannya NAPTIP 3.0. Pelan tindakan ini menyediakan kerangka strategi bagi Malaysia untuk menangani jenayah pemerdagangan orang dalam tempoh lima tahun iaitu dari tahun 2021 hingga tahun 2025. Ia juga dilihat sebagai platform terbaik kepada pelbagai pihak untuk bekerjasama dengan dalam mencapai hasrat yang sama.

Untuk NAPTIP 3.0 ini, selain daripada lima buah Jawatankuasa yang disebut oleh Yang Berhormat Senator berserta kementerian dan agensi di bawah MAPO, organisasi antarabangsa dan NGO atau CSO juga terlibat sebagai pelaksana berdasarkan kesesuaian aktiviti penglibatan pihak organisasi antarabangsa dan NGO dan CSO sebagai pelaksana.

Ini merupakan manifestasi kepada pendekatan '*Whole of nation*' yang penting dalam membanteras pemerdagangan orang selain daripada kesinambungan kepada penglibatan pihak-pihak yang terbabit dalam semua proses berkaitan dengan pembangunan NAPTIP 3.0 sebelum ini.

Ada satu minit lagi Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Yang di-Pertua: Silakan.

Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Mohamed Said: Yang Berhormat Senator Datuk Dr. Dominic Lau juga bertanya tentang tindakan apakah prestasi keberkesanan majlis dalam membanteras pemerdagangan orang. Tindakan agresif pihak majlis telah menyumbangkan kepada penambahbaikan tahap penilaian laporan JNAS di mana pada tahun 2017 Malaysia telah diletakkan di Tahap- *Tier 2*, minta maaf, tahap dua. Minta maaf Yang Berhormat Tuan Yang di-Pertua.

Seterusnya pihak majlis juga telah sentiasa mengambil tindakan dan usaha untuk mencegah membanteras jenayah pemerdagangan orang dan penyeludupan migran melalui:

- (i) memperkukuhkan mekanisme perundangan;
- (ii) tindakan bersepadu dalam kalangan agensi penguatkuasaan;
- (iii) kesedaran awam dan pencegahan;
- (iv) bina upaya; dan
- (v) pengurusan maklumat.

Pihak Majlis sentiasa terus berusaha mengambil langkah holistik dan proaktif dalam usaha membanteras pemerdagangan orang dan juga penyeludupan migran. Tuan Yang di-Pertua kalau tidak sempat boleh saya jawab secara bertulis atau hendak berikan masa lagi?

Tuan Yang di-Pertua: Satu minit.

Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Haji Mohamed Said: Satu minit. Okey terima kasih.

Yang Berhormat Senator Rita Sarimah dan juga Yang Berhormat Senator Nuridah. Isu berkaitan WRO kepada produk Malaysia tindakan penguatkuasaan meningkatkan pendakwaan. PDRM dan JIM mempunyai unit khas terlatih, peralatan, SOP, mangsa dan bilangan penjawat awam ditangkap dan didakwa.

Tuan Yang di-Pertua untuk makluman PDRM dan JIM mempunyai unit khas bagi membanteras jenayah pemerdagangan orang dan penyeludupan migran iaitu bahagian D3 di bawah Jabatan Siasatan Jenayah PDRM dan Bahagian ATIPSOM dan AMLA di bawah JIM.

Dalam hal pengenalpastian mangsa pemerdagangan orang, kerajaan telah membangunkan serta melancarkan *National Guidelines on Human Trafficking Indicators* yang merupakan dokumen standard yang dijadikan panduan oleh semua agensi penguatkuasaan dan untuk pengenalpastian mangsa. Bagi tahun 2021 seramai 15 orang penjawat awam telah disiasat bagi kesalahan berkaitan dengan pemerdagangan orang dan penyeludupan migran.

Seterusnya Yang Berhormat Senator Datuk Seri Zurainah binti Musa juga bertanya bagaimana struktur pemilihan panel yang melantik pegawai-pegawai pelindung dan menyatakan juga keberkesanan lantikan proses pemilihan dengan pindaan yang dilakukan serta apakah jaminan pelaksanaan ini akan membawa perubahan yang lebih baik.

Tuan Yang di-Pertua, untuk makluman Yang Berhormat kerajaan amat mementingkan pelantikan pegawai pelindung yang benar-benar layak untuk dilantik sebagai pegawai pelindung mangsa pemerdagangan orang. Ekoran itu satu struktur pemilihan panel akan menilai, mengawal pelindung yang dilantik bagi memastikan pegawai atau individu berkenaan menepati kriteria, garis panduan serta tapisan yang telah ditetapkan.

Selain itu pindaan ini akan meningkatkan keberkesanan lantikan proses pemilihan seajar dengan keperluan peningkatan kapasiti pegawai pelindung yang menepati kriteria serta lapisan yang ditetapkan. Melalui proses lantikan ini, ia akan menjamin bahawa orang yang dilantik terutamanya daripada kalangan NGO merupakan mereka yang benar-benar berkelayakan dan menepati kriteria serta yang telah ditetapkan.

Oleh sebab itu Yang Berhormat kali ini dalam pindaan kita jemput sekali Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat yang akan menguruskan rumah-rumah pelindung dan saya percaya peruntukan-peruntukan khusus untuk di bawah Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat akan dikenal pasti bagi memastikan bahawa manusia atau orang yang patut kita lindung dan juga tentang keselamatan orang yang kita lindung serta keadaan rumah pelindung itu selamat untuk diduduki.

Saya amat faham bahawa Yang Berhormat khuatir terhadap orang-orang yang kita hendak lindung ini sama ada dia merupakan mangsa daripada seksual daripada sektor perladangan ataupun pembantu rumah kita akan pastikan mereka ini betul-betul dapat kita jaga. Kita yakin bahawa Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat dapat mengawal dan juga mengenal pasti tentang latar belakang orang yang hendak kita lindung ini.

Saya kira Tuan Yang di-Pertua mana-mana jawapan yang tidak sempat saya jawab, saya akan memberikan jawapan secara bertulis dan sekali lagi saya bagi pihak Yang Berhormat Menteri Dalam Negeri yang mengamanahkan saya membentangkan dan menjawab di Dewan Negara ini mengucapkan ribuan terima kasih kepada semua pembahas dan juga yang menyokong supaya rang undang-undang ini dapat diluluskan. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua dan Yang Berhormat Timbalan Yang di-Pertua. Terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Baiklah Ahli-ahli Yang Berhormat sekarang saya kemukakan masalah kepada Majlis bagi diputuskan. Masalahnya ialah rang undang-undang ini dibacakan kali yang kedua sekarang.

[Masalah dikemukakan bagi diputuskan; dan disetujui]

[Rang undang-undang dibacakan kali yang kedua dan diserahkan kepada Dewan sebagai Jawatankuasa]

[Majlis bersidang dalam Jawatankuasa]

*[Tuan Yang di-Pertua **mempengerusikan Jawatankuasa**]*

[Fasal-fasal dikemukakan kepada Jawatankuasa]

[Fasal-fasal 1-19 diperintahkan daripada rang undang-undang-undang]

[Rang undang-undang dimaklumkan kepada Majlis sekarang]

[Majlis Mesyuarat bersidang semula]

[Rang undang-undang dilaporkan tidak ada pindaan; dibacakan kali yang ketiga, disokong oleh Menteri Perpaduan Negara (Datuk Halimah binti Mohamed Sadique) dan diluluskan]

RANG UNDANG-UNDANG

RANG UNDANG-UNDANG KEWANGAN 2021

Bacaan Kali Yang Kedua dan Ketiga

Tuan Yang di-Pertua: Dipersilakan Yang Berhormat Timbalan Menteri.

4.31 ptg.

Timbalan Menteri Kewangan I [Tuan Mohd Shahar bin Abdullah]: *Bismillahi Rahmani Rahim. Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh.* Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Ahli-ahli Yang Berhormat.

Tuan Yang di-Pertua, saya mohon mencadangkan suatu akta untuk meminda Akta Cukai Pendapatan 1967, Akta Cukai Keuntungan Hartanah 1976, Akta Setem 1949, Akta Petroleum (Cukai Pendapatan) 1967, Akta Cukai Aktiviti Perniagaan Labuan 1990, Akta Penggalakan Pelaburan 1986, Akta Kewangan 2012 dan Akta Kewangan 2018 dibacakan kali yang kedua sekarang.

Tuan Yang di-Pertua, Rang Undang-undang Kewangan 2021 yang dicadangkan adalah bagi menguatkuasakan langkah-langkah cukai yang telah diumumkan dalam Bajet 2022 pada 29 Oktober 2021 yang lalu, di samping melaksanakan keputusan kerajaan berkenaan penambahbaikan pentadbiran cukai yang memerlukan pindaan kepada akta-akta yang berkaitan.

Tuan Yang di-Pertua, rang undang-undang ini mempunyai 67 fasal yang dibahagikan kepada sembilan bab yang akan meminda lapan buah akta.

Bab I, permulaan, merupakan pengenalan kepada Rang Undang-undang Kewangan 2021 dan skop pindaan-pindaan akta yang terlibat di bawahnya.

Bab II, pindaan kepada Akta Cukai Pendapatan 1967 bertujuan untuk meminda seperti berikut.

Pertama, mengenakan cukai kepada pelabur selain individu yang menerima agihan keuntungan daripada pendapatan faedah melalui pelaburan dana pasaran wang runcit.

Kedua, mengenakan cukai ke atas pendapatan yang diterima oleh pemastautin di Malaysia dari luar Malaysia. Walau bagaimanapun, suatu kadar cukai tiga peratus akan dikenakan ke atas remitan yang diterima mulai 1 Januari 2022 hingga 30 Jun 2022.

Ketiga, melanjutkan tempoh permulaan operasi daripada 31 Disember 2021 kepada sehingga 31 Disember 2022 bagi syarikat atau perkongsian liabiliti terhad itu layak mendapat rebet cukai.

Keempat, mengehendaki satu buah syarikat memotong cukai pada kadar dua peratus daripada bayaran tunai yang dibuat kepada ejen, pengedar atau pengagih yang terbit daripada jualan, transaksi atau skim yang dijalankan oleh orang itu. Potongan ini perlu dibuat apabila jumlah keseluruhan bayaran sama ada dalam bentuk kewangan atau sebaliknya dibuat kepada ejen, pengedar atau pengagih pada tahun tafsiran sebelumnya melebihi RM100 ribu.

Kelima, melanjutkan tempoh sekatan kerugian perniagaan yang tidak dapat diserapkan dalam tahun tafsiran semasa boleh dibawa ke hadapan dari tujuh tahun kepada 10 tahun berturut-turut.

Keenam, menaikkan had pelepasan cukai bayaran apa-apa kursus kemahiran yang diambil bagi maksud peningkatan kemahiran atau kemajuan diri dari RM1,000 kepada RM2,000.

Ketujuh, memperuntukkan pelepasan cukai sehingga RM1,000 ke atas bagi perbelanjaan pemeriksaan perubatan penuh, perbelanjaan ujian pengesanan penyakit Koronavirus 2019 (COVID-19) termasuklah ujian pengesanan sendiri yang dibelanjakan oleh seseorang individu untuk diri sendiri, pasangan atau anak dan perbelanjaan bagi pemeriksaan kesihatan mental atau konsultasi yang dilakukan oleh seseorang individu itu untuk diri sendiri, pasangan atau anak.

Kelapan, menaikkan had pelepasan cukai dari RM250 kepada RM350 dan skop pelepasan ini diperluaskan kepada caruman yang dibuat atau ditanggung oleh seseorang individu kepada Pertubuhan Keselamatan Sosial mengikut Akta Sistem Insurans Pekerja 2017 [Akta 800].

Kesembilan, melanjutkan tempoh pelepasan cukai sehingga RM3,000 bagi bayaran fi kepada taman asuhan kanak-kanak yang berdaftar dengan Ketua Pengarah Kebajikan Masyarakat di bawah Akta Taman Asuhan Kanak-kanak 1984 [Akta 308] atau tadika yang berdaftar di bawah Akta Pendidikan 1996 [Akta 550] bagi kanak-kanak yang berumur enam tahun dan ke bawah dari tahun taksiran 2021 kepada tahun taksiran 2023.

Kesepuluh, meluaskan skop pelepasan cukai pelancongan domestik untuk merangkumi perbelanjaan pembelian pakej pelancongan domestik melalui ejen pengembaraan berlesen dan melanjutkan tempoh pelepasan cukai ini pada tahun taksiran 2022.

Kesebelas, melanjutkan tempoh pelepasan cukai bagi pembelian komputer peribadi, telefon pintar atau tablet dari tahun taksiran 2021 pada tahun taksiran 2022.

Kedua belas, memperuntukkan pelepasan cukai dari RM2,500 daripada perbelanjaan bayaran pemasangan, sewaan, pembelian termasuk sewa beli peralatan atau langganan bagi penggunaan kemudahan kenderaan elektrik bagi kenderaannya sendiri yang berkuat kuasa bagi tahun taksiran 2022 dan tahun 2023.

Ketiga belas, memperluaskan skop pelepasan cukai bagi caruman kepada Kumpulan Wang Simpanan Pekerja untuk meliputi caruman oleh pegawai berpencen mengikut pengertian seksyen 2, Akta Pencen 1980 [Akta 227] dan caruman yang dibuat secara sukarela oleh orang yang bekerja sendiri mengikut pengertian seksyen 2, Akta Kumpulan Wang Simpanan Pekerja 1991 [Akta 452].

Keempat belas, memperluaskan skop penggunaan cukai pendapatan bagi dana pemegang saham untuk termasuk fi wakalah dan caj lain yang berkaitan dengan dana keluarga.

Kelima belas, memperluaskan skop potongan cukai yang dibenarkan bagi dana pemegang saham untuk termasuk apa-apa perbelanjaan yang berkaitan dengan dana keluarga.

Keenam belas, membenarkan tuntutan elaun modal dibuat di peringkat dana pemegang saham ke atas aset baharu yang diperolehi dan digunakan dalam perniagaan dana tersebut mulai 1 Januari 2022. Ia dituntut terhadap pendapatan pelarasan dana pemegang saham dan tidak boleh diserapkan terhadap dana keluarga dan dana am.

Ketujuh belas, memberi Ketua Pengarah kuasa mengarahkan institusi kewangan untuk memberi maklumat akaun bank pembayar cukai bagi tujuan tindakan garnisi.

Kelapan belas, memperuntukkan kadar cukai sebanyak 33 peratus kepada sebuah syarikat selain yang tertakluk di bawah Perenggan 2A, Bahagian I, Jadual 1 yang mempunyai pendapatan bercukai melebihi RM100 juta dalam tempoh asas bagi tahun taksiran 2022.

Kesembilan belas, memperluaskan skop sekatan pengecualian pendapatan faedah yang diterima oleh penerima bukan pemastautin daripada transaksi penawaran sukuk yang distrukturkan dengan *Asset-Backed Securities* (ABS), dengan izin, penerima bukan pemastautin berkenaan merupakan syarikat yang berkaitan dengan *originator*, dengan izin, bagi ABS tersebut. Syarat ini terpakai kepada faedah yang dibayar atau dikreditkan oleh satu buah syarikat bertujuan khas kepada satu buah syarikat menurut terbitan sekuriti bersandarkan aset yang diserahkan simpan dengan Suruhanjaya *Securities Commission* mulai 1 Januari 2022.

Kedua puluh, memperuntukkan bahawa satu buah syarikat yang telah membuat tuntutan elaun pelaburan semula dan tempoh itu berakhir selewat-lewatnya tahun taksiran 2018 hingga 2023, syarikat itu layak memohon elaun pelaburan semula hingga tahun taksiran 2024.

Kedua puluh satu, memperuntukkan bahawa elaun pelaburan semula yang tidak dapat dituntut di bawah perenggan 2B Jadual 7A kepada Akta 53 boleh dibawa ke hadapan bagi tempoh tujuh tahun taksiran berturut-turut sebaik sahaja selepas berakhir tempoh elaun pelaburan semula 15 tahun taksiran berturut-turut. Apa-apa amaun yang tidak diserap selepas tamat tempoh tersebut, akan diabaikan.

Kedua puluh dua, memperuntukkan apa-apa elaun pelaburan semula yang tidak dapat diserapkan berhubung perbelanjaan modal yang dilakukan selepas berakhir 15 tahun taksiran berturut-turut hingga tahun taksiran 2024, hendaklah diberikan bagi tempoh tujuh tahun berturut-turut sebaik sahaja selepas tahun taksiran 2024. Apa-apa amaun tidak dapat diserapkan selepas tarikh akhir tempoh itu, akan diabaikan.

■1640

Tuan Yang di-Pertua, Bab III. Pindaan kepada Akta Cukai Keuntungan Harta Tanah 1976 bertujuan untuk meminda seperti berikut:

- (i) memperuntukkan bahawa pemerolehi hendaklah memegang simpan kesemua atau satu jumlah wang tidak melebihi lima peratus daripada jumlah nilai balasan bagi pelupusan bagi tempoh tiga tahun selepas tarikh pemerolehan;
- (ii) mengehendaki pembayar cukai menggunakan nombor pengenalan cukai yang diberikan oleh Ketua Pengarah bagi maksud akta ini
- (iii) memperluaskan skop pemindahan aset kepada syarikat yang mana harga pelupusan disifatkan sebagai sama dengan harga pemerolehan adalah termasuk transaksi melibatkan pelupusan oleh *nominee* atau pemegang amanah satu orang- individu, isteri individu itu, atau kedua-duanya dan tidak membenarkan kerugian daripada pelupusan saham di bawah perenggan 34 sebagai tolakan terhadap keuntungan pelupusan aset yang lain; dan
- (iv) memperuntukkan kadar cukai bagi pelupusan dalam tahun keenam dan tahun berikutnya dipinda daripada lima peratus kepada tiada.

Bab IV. Pindaan kepada Akta Setem 1949 bertujuan untuk meminda seperti berikut:

- (i) menjelaskan keadaan-keadaan seperti suatu taksiran duti setem menjadi muktamad dan konklusif dan tindakan bayaran balik duti setem hanya dibuat apabila taksiran menjadi muktamad dan konklusif seperti keputusan mahkamah di peringkat yang tinggi;
- (ii) memperuntukkan pengenaan fi pemprosesan RM10 bagi *endorsement* oleh pemungut ke atas suatu surat cara yang dikecualikan duti setem yang melebihi RM10;

- (iii) melanjutkan tempoh permohonan bayaran balik duti yang telah dibayar ke atas setem yang rosak dari pemungut daripada 12 bulan kepada 24 bulan;
- (iv) melanjutkan tempoh pembayaran balik duti yang telah dibayar bagi setem yang melebihi nilai yang sepatutnya yang digunakan dengan cara tidak sengaja atau duti setem yang telah dibayar bagi surat cara yang tidak dikenakan duti dari 12 bulan kepada 24 bulan;
- (v) menghendaki pembayar duti menggunakan nombor pengenalan cukai yang diberikan oleh Ketua Pengarah; dan
- (vi) menaikkan kadar duti bagi nota kontrak penjualan syer atau saham daripada RM1 kepada RM1.50.

Tuan Yang di-Pertua, Bab V. Pindaan kepada Akta Petroleum (Cukai Pendapatan) 1967 bertujuan untuk meminda seperti berikut:

- (i) memperuntukkan permintaan pembayar cukai boleh dibuat menggunakan borang yang ditetapkan oleh Ketua Pengarah memanjangkan permohonan pelepasan kepada Pesuruhjaya Khas Cukai Pendapatan; dan
- (ii) memperuntukkan Menteri kuasa untuk mengecualikan mana-mana orang yang boleh dikenakan cukai berhubung dengan mana-mana pendapatan atau kelas pendapatan daripada kesemua atau mana-mana peruntukan di bawah akta ini

Tuan Yang di-Pertua, mengambil kira kesemua akta yang dinyatakan tadi, pindaan yang melibatkan penambahbaikan pentadbiran cukai turut dibuat berdasarkan beberapa fasal di bawah akta-akta tersebut. Fasal-fasal tersebut adalah:

- (i) fasal 15 hingga 17, 19, 24 dan 25 Akta Cukai Pendapatan 1967;
- (ii) fasal 31 dan 34 Akta Cukai Keuntungan Harta Tanah 1976;
- (iii) fasal 42 Akta Setem 1949;
- (iv) fasal 46 hingga 48, 50 dan 51 Akta Petroleum (Cukai Pendapatan) 1967)

Tuan Yang di-Pertua, Bab VI pindaan kepada Akta Cukai Perniagaan Labuan 1990 bertujuan untuk meminda seperti berikut:

- (i) menjelaskan layanan percukaian ke atas pendapatan yang diperoleh daripada hak harta intelek dan menjelaskan istilah "hak harta intelek";
- (ii) memperuntukkan suatu entiti Labuan yang tidak mempunyai tempoh asas bagi suatu tahun taksiran, Ketua Pengarah boleh mengarahkan tempoh asas bagi tahun taksiran itu dan tahun-tahun taksiran berikutnya;
- (iii) menghendaki suatu entiti Labuan yang merupakan aktiviti bukan perdagangan Labuan untuk memfailkan penyata keuntungannya dalam borang yang ditetapkan bersama dengan akuan berkanun;
- (iv) menghendaki suatu entiti Labuan yang merupakan suatu aktiviti bukan perdagangan Labuan memfailkan akuan berkanun dan penyata keuntungannya bagi suatu tahun taksiran untuk membuat bayaran penuh cukai, jika ada;
- (v) memperuntukkan tanggungan pengarah pemastautin suatu syarikat bagi cukai yang perlu dibayar oleh syarikat di bawah Akta 445; dan
- (vi) memperuntukkan kesalahan kegagalan entiti Labuan untuk memfailkan akuan berkanun dan penyata keuntungannya;

Tuan Yang di-Pertua, Bab VII. Pindaan kepada Akta Penggalakan Pelaburan 1986 bertujuan untuk meminda seperti berikut:

- (i) menjelaskan takrif "syarikat penyelidikan dan kemajuan" dan "syarikat penyelidikan dan kemajuan kontrak" sebagai satu syarikat bertaraf penyelidikan dan kemajuan; dan
- (ii) mewujudkan peruntukan bagi permohonan kelulusan, pemberian taraf, ketidakpatuhan, penarikan balik, penyerahan balik serta pelanjutan tempoh kepada syarikat bertaraf penyelidikan dan kemajuan;

Tuan Yang di-Pertua, Bab VIII. Pindaan kepada Akta Kewangan 2012 bertujuan melanjutkan tempoh pelepasan cukai bagi bayaran premium anuiti tertunda sehingga tahun taksiran 2022 sehingga tahun taksiran 2025.

Tuan Yang di-Pertua, Bab IX. Pindaan kepada Akta Kewangan 2018 bertujuan untuk melanjutkan tempoh potongan dari tahun taksiran 2025 pada tahun taksiran 2028 untuk apa-apa amaun kerugian terkumpul.

Tuan Yang di-Pertua, saya mohon mencadangkan.

Tuan Yang di-Pertua: Siapakah yang menyokong?

Menteri Perpaduan Negara [Datuk Halimah binti Mohamed Sadique]: Tuan Yang di-Pertua, saya mohon menyokong. Terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Baiklah.

Ahli- ahli Yang Berhormat, masalah di hadapan Majlis ialah suatu akta untuk meminda Akta Cukai Pendapatan 1967, Akta Cukai Keuntungan Harta Tanah 1976, Akta Setem 1949, Akta Petroleum Cukai Pendapatan 1967, Akta Cukai Aktiviti Perniagaan Labuan 1990, Akta Penggalakan Pelaburan 1986, Akta Kewangan 2012 dan Akta Kewangan 2018 dibacakan kali kedua sekarang, dan terbuka untuk dibahaskan. Silakan.

4.48 ptg.

Sr. Haji Mohamad Apandi bin Mohamad: *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh* dan salam sejahtera Tuan Yang di-Pertua dan sahabat-sahabat Senator sekalian. *Alhamdulillah*, saya rasa rang undang-undang ini saya sokong dan tepat pada waktunya yakni Rang Undang-undang Kewangan 2020. Sebelum itu, saya ingin merujuk kepada firman Allah SWT yang berbunyi... *[Membaca potongan ayat al-Quran]*.

Maksudnya, *"Alif, Lam, Mim, hanya Allah yang mengetahui. Inilah kitab yang diturunkan sebagai petunjuk kepada manusia yakni mereka yang beriman kepada perkara yang ghaib, yang mengerjakan solat dan yang membelanjakan harta-hartanya menafkahkan harta-hartanya kepada jalan yang betul"*.

Tuan Yang di-Pertua, sememangnya oleh sebab saban tahun perbelanjaan negara semakin meningkat. Pada tahun ini, RM330 bilion perbelanjaan negara untuk menggerakkan enjin pembayaran gaji, emolumen dan pembangunan. Tambahan pula di sebalik itu, kita menghadapi defisit RM100 bilion. Sudah tentulah kerajaan dan pakar-pakar ekonomi negara berfikir bagaimana untuk menambah pendapatan negara supaya defisit dari tahun ke tahun semakin berkurangan.

Sebab itu kerajaan mesti memikirkan jala yang lebih besar dan juga jarak antara satu petak kepada satu petak yang lain di dalam jala itu semakin kecil supaya ketirisan tempat-tempat yang tidak ditembusi oleh cukai ini dapat ditembusi dengan tujuan untuk menambahkan pendapatan negara. Kalau Tuan Yang di-Pertua ingat pada tahun 1985 semasa Datuk Hassan dilantik sebagai Ketua Pengarah Hasil Dalam Negeri.

■1650

Sebelum itu pendapatan negara, hasil negara umumnya dibayar oleh pembayar-pembayar gaji tetap. Orang kerja kerajaan, Yang Berhormat Menteri, dan sebagainya dibayar sama ada oleh kerajaan atau oleh swasta yang nampak dengan teras pendapatan dia secara tetap, gaji dan sebagainya. Jadi banyak tempat yang tidak ditempuhi, tidak dilalui oleh cukai negara.

Oleh sebab itu dengan kecerdikan dan kebijaksanaan Tan Sri Hassan, dia telah mengarahkan pegawai-pegawai beliau supaya berada di restoran-restoran yang termasyhur dan terkenal Tuan Yang di-Pertua. Kalau Tuan Yang di-Pertua ingat sekitar 1985-1986. Dia arah, dia duduk satu hari dan saya seorang pengembar nasi mamak kepala ikan terkenal di Kampung Pandan, dia duduk satu hari dan dia tahu pendapatan hari itu berapa- kali dengan berapa, dalam sehari. Maka dengan siasatan tersebut menyebabkan kerajaan dapat hasil melipat kali ganda kerana sebelum ini peniaga-peniaga tidak membayar cukai, tetapi jaringan mereka yang dikenakan cukai makin bertambah. Ini satu hasil inisiatif Tan Sri Hassan yang cukup bijak.

Tuan Yang di-Pertua, saya pada sesi Parlimen 1999 hingga 2004 telah meminta kerajaan kerana kita takut defisit kita RM100 bilion semenjak tahun 1998 lagi defisit kita ini, kita bimbang. Oleh sebab itu kita minta kalau boleh kerajaan fikir balik seperti mana saranan saya pada tahun 2000, yakni kerajaan mesti mencukai keuntungan-keuntungan berdasarkan kepada keuntungan pemain saham. Yang ini kerajaan masih takut atas alasan takut, pelabur lari, takut syarikat-syarikat ini akan pergi ke negara lain.

Saya rasa itu jawapan yang tidak mesra kepada percukaian negara. Kita tengok hari ini daripada keuntungan permainan saham, dia telah membuat komitmen untuk membayar USD11 bilion kerana keuntungan luar biasa diperoleh daripada permainan saham, kenaikan saham, USD 11 bilion lebih kurang hampir RM50 bilion iaitu hampir separuh daripada cukai yang bakal dikutip sama ada syarikat korporat dan individu di Malaysia yang menjual sekitar RM100 bilion pada tahun hadapan.

Oleh sebab itu saya fikir, sudah sampai waktunya kerajaan memikirkan untuk mengenakan cukai kepada mereka yang mendapat keuntungan daripada penjualan saham, sama ada mereka yang diberi saham dengan *initial public offer* dan juga kepada mana-mana pihak.

Jangan menjadikan alasan bahawa mereka akan lari dan tidak akan melabur di dalam Bursa Saham Kuala Lumpur kerana kita tahu masa berlaku pemisahan antara Bursa Saham Kuala Lumpur dan Bursa Saham Singapura. Pada waktu itu Bursa Saham kita berkali ganda lebih besar berbanding Bursa Saham Singapura. Sekarang sudah terbalik. Bursa Saham Singapura lebih daripada kita. Oleh sebab itu saya fikir, kita Bursa Saham ini jangan dijadikan satu permainan muktamad dalam sistem kewangan negara. Sebahagian daripada permainan kewangan negara boleh, tetapi jangan dijadikan satu permainan *premier*- yang utama kerana yang penting adalah pergerakan perniagaan transaksi yang lain itu yang penting.

Oleh sebab itu, jaringan-jaringan yang kerajaan boleh kenakan cukai adalah antaranya. Ini kerajaan boleh buat antara beberapa langkah yang kerajaan buat yang kita sokong. Pertama kerajaan telah mengambil pekerja-pekerja daripada syarikat-syarikat penasihat cukai. Orang Putih istilah kami berniaga ini Tuan Yang di-Pertua, saya cakap Orang Putih sedikit- *it takes a thief to catch a thief*. Dia ambil pencuri untuk mencuri, maknanya dia mengambil mereka yang bekerja daripada syarikat-syarikat perniagaan...

Tuan Yang di-Pertua: Sebut balik yang dalam bahasa Inggeris itu.

Sr. Haji Mohamad Apandi bin Mohamad: *It takes a thief to catch a thief*.

Tuan Yang di-Pertua: Saya betulkan. *It takes a thief- ada 's'.*

Sr. Haji Mohamad Apandi bin Mohamad: Terima kasih- *plural, singular*.

Dia menggunakan mereka yang pernah berkhidmat dengan syarikat-syarikat penasihat cukai dan hasil- diambil pekerja-pekerja ini. Oleh sebab itu, antara langkah-langkah hasil, dari Jabatan Kerajaan, telah dijadikan perbadanan. Skim Pekerja dia sudah tidak ikut skim kerajaan, bagus dan dia menanam mereka ini untuk bekerja dengan hasil dan mendapatkan kajian menambah lagi hasil kerajaan kerana cara-cara dan helah-helah ini dapat diketahui dan *insya-Allah* dapat menambah pendapatan kerajaan.

Tambah pula hari ini, kerajaan mencadangkan supaya cukai yang disiasat dikebelakangkan itu kalau saya tidak silap faham, dahulu tujuh tahun, tahun ke-lapan sudah tutup buku. Akan tetapi ini nampak dipanjangkan daripada tujuh tahun kepada sepuluh tahun. Makna lagi banyak hasil yang kerajaan akan peroleh daripada pendapatan dari tahun hadapan, *insya-Allah*.

Tiga tahun lagi, tambahan selain daripada tujuh. Kalau dahulu tujuh tahun kita tutup buku, tidak boleh hendak bincang tahun ke-lapan, tahun ke-sembilan tahun ke-sepuluh. Akan tetapi ini nampaknya ada lagi ruang-ruang tambahan bagi kerajaan untuk mendapatkan hasil tersebut. Oleh sebab itu pindaan-pindaan ini, kerajaan harus memikirkan. Dunia ini dunia persaingan, kalau kita cukai korporat itu, mungkin kerajaan harus memikirkan pesaing-pesaing kita seperti Singapura, Thailand, Indonesia.

Jadi, pilihan destinasi pelaburan kita kena fikir kerajaan harus, kalau tidak menyamai tetapi biar ada nilai kompeten, peratus percukaian itu supaya negara kita masih menjadi pilihan atau destinasi pelabur-pelabur kerana yang banyak akan membayar cukai nanti merupakan syarikat-syarikat korporat dan sebagainya Tuan Yang di-Pertua.

Cuma saya mengambil kesempatan ini *insya-Allah*, percaya dan yakinlah pihak kerajaan. Kalau kerajaan bayar royalti Kerajaan Negeri Kelantan, percayalah Tuan Yang di-Pertua, doa orang Kelantan ini dimakbulkan...

Tuan Yang di-Pertua: Ikut mana pun, ke situ.

Sr. Haji Mohamad Apandi bin Mohamad: Dia akan doa pendapatan kerajaan lebih banyak. Oleh sebab itu saya merayu bagi Kerajaan Kelantan, bayarlah bayaran tunai royalti pada Kelantan dan Terengganu. Jangan guna perkataan "ehsan." *Insya-Allah* rakyat Kelantan seluruhnya akan berdoa supaya kerajaan kita akan bertambah makmur lagi hasilnya kerana kita ingat firman Allah SWT... *[Mengucapkan sepotong ayat al-Quran]*

Maksudnya, orang yang beriman, janganlah kamu cakap lain, kamu buat lain. Sangat besar kemurkaan Allah. Apabila kamu janji, kamu tidak tunaikan. Kamu buat perjanjian kamu tidak tunaikan- jadi *insya-Allah*, saya tidak hendak curi masa, saya bersetuju memang saya hendak negara mendapat *income* yang lebih, tetapi ingatlah hak orang Kelantan, tadi hak orang Sabah Sarawak kita tunaikan, hak orang Kelantan, hak orang Terengganu, tolong tunaikan sama pada masa kita meluluskan MA63.

Tuan Yang di-Pertua: Baiklah. Yang Berhormat Senator Datuk Razali bin Idris.

4.57 ptg

Datuk Razali bin Idris: *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh*, dan salam sejahtera. *Bismillahi Rahmani Rahim*. Pertamanya, terima kasih saya hendak ucapkan kepada Tuan Yang di-Pertua kerana memberi peluang kepada saya untuk membahaskan RUU Kewangan 2021.

Terima kasih sekali lagi. Rang Undang-undang ini tersangat penting dan membantu Program Pemulihan Negara secara efektif dan efisien.

Tuan Yang di-Pertua, saya berharap menerusi Rang Undang-undang ini, ia tidak membebankan rakyat, malahan menerusi pendekatan dan pelaksanaan yang baharu dalam menambah hasil pendapatan negara akan dapat disalurkan kepada Program Pemulihan Negara. Sebagai contoh, pendekatan pelaburan negara yang memerlukan elemen kalis ekonomi dan penebat ekonomi yang mampu mendepani dalam apa jua situasi krisis ekonomi negara di masa yang akan datang. Saya berharap pelaburan negara memerlukan kerangka pertumbuhan masa hadapan serta menggariskan asas bagi pembaharuan dasar pelaburan negara.

Jadi saya hendak tanya, setakat mana kerajaan mengambil langkah-langkah merencanakan semula iklim pelaburan Malaysia, menarik pelaburan berkualiti tinggi ke negara kita, selain mewujudkan pekerjaan berpendapatan tinggi khususnya pada tempoh pasca COVID-19. Mohon pencerahan Yang Berhormat Timbalan Menteri.

Tuan Yang di-Pertua, sejajar dengan usaha melangkah ke hadapan, saya juga ingin bertanya, setakat mana Malaysia perlu mempergiat semula ekosistem pelaburan serta memberi tindak balas sewajarnya terhadap kemunculan perkembangan trend mega selain keperluan pelabur yang sentiasa berubah. Pada saat ini Malaysia perlu berani bangkit untuk menghadapi cabaran ini dengan sentiasa meningkatkan nilai unik negara yang merentasi pelbagai elemen seperti insentif, kemudahan, tenaga kerja, infrastruktur selain mekanisme perundangan, pengawalseliaan, prosedur dan institusi.

■1700

Sejajar dengan penekanan itu, teras pengenalan dan pendekatan di bawah fasal-fasal rang undang-undang ini hendaklah menumpukan aspek kejelasan serta keteguhan dengan kesemua aspirasi ini hendaklah dipaparkan kepada rakyat.

Kita sebenarnya tidak mahu sebarang penekanan atau bebanan model ekonomi baru yang mana kepada rakyat, di mana-mana syarikat untuk beroperasi dan yang penting di bawah rang undang-undang ini inisiatif berkaitan pelaburan termasuk Pelan Induk Perindustrian Keempat dan Rancangan Malaysia Kedua Belas hendaklah diterapkan serta memastikan Malaysia terus kekal sebagai destinasi pelaburan pilihan.

Tuan Yang di-Pertua, kesemua aspirasi yang saya sebutkan dalam perbahasan ini akan membolehkan Malaysia muncul sebagai hab pelaburan serantau yang akan meningkatkan kepelbagaian ekonomi menerusi pertumbuhan produk dan perkhidmatan serba canggih dengan penyelidikan dan pembangunan iaitu R&D tempatan dan inovasi yang tinggi.

Apa yang penting, bermula pada tahun hadapan saya amat berharap ia juga dapat mewujudkan pekerjaan yang berkemahiran tinggi, yang mewujudkan pendapatan yang lebih baik untuk rakyat, mengembangkan serta menyatupadukan jaringan domestik ke dalam rantai bekalan serantau dan global dengan memantapkan daya tahan.

Tuan Yang di-Pertua, akhir sekali saya juga hendak tahu setakat mana penglibatan dan komitmen negara yang mendapat manfaat di bawah rang undang-undang ini di peringkat antarabangsa seperti Pertubuhan Kerjasama Ekonomi dan Pembangunan (OECD) dan Kesatuan Eropah (EU) dalam menetapkan dasar percukaian semasa. Pohon penjelasan. Dengan itu saya menyokong, Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Yang di-Pertua: Terima kasih kepada Yang Berhormat Senator.

Yang Berhormat Senator Puan Hajah Nuridah binti Mohd Salleh. Ada? Oh, ada di sini.

5.03 ptg.

Puan Hajah Nuridah binti Mohd Salleh: *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh* dan salam sejahtera. Terima kasih kepada Tuan Yang di-Pertua kerana memberi ruang kepada saya.

Tuan Yang di-Pertua, saya menyokong penuh pindaan RUU ini kerana ia merupakan salah satu langkah kerajaan bagi membaiki kelompondan dalam tadbir urus kewangan negara malahan merancang kewangan untuk masa depan adalah merupakan satu kewajipan sebagaimana yang kita lihat kebijaksanaan Nabi Yusuf AS yang tertera dalam Al-Quran, merancang kewangan Negara Mesir dengan cukup mapan hingga mampu menangani krisis kemarau yang berpanjangan.

Tuan Yang di-Pertua, tidak akan berlaku pemulihan ekonomi tanpa pemulihan kepercayaan iaitu dengan menampilkan orang-orang yang bersih daripada sebarang kecacatan moral dan rasuah, kronisme, nepotisme dan sebagainya yang akhirnya akan memangsakan nasib rakyat di luar sana.

Sebagaimana yang berlaku kepada Taman Sri Muda, Shah Alam. Pada tahun 1995-media massa melaporkan kawasan tersebut merupakan kawasan yang sering dilanda banjir malah tidak selamat untuk diduduki.

Oleh itu, bagaimana satu buah kawasan yang tidak selamat boleh dibangunkan tanpa wujudnya unsur salah laku dalam pentadbiran yang akhirnya meragut nyawa dan harta benda rakyat. Perkara ini sangat mendukacitakan.

Tuan Yang di-Pertua, perkara pertama yang ingin saya bangkitkan berkenaan rang undang-undang ini berkait dengan soal hasil kerajaan. Perancangan hasil kerajaan jangka masa sederhana di struktur melalui Rangka Kerja Fiskal Jangka Sederhana (MTFF). Rangka kerja ini berfungsi sebagai panduan perancangan belanjawan dengan menetapkan unjuran mikro fiskal tiga tahun merangkumi kedudukan hasil dan perbelanjaan, selain meneliti risiko fiskal berdasarkan situasi ekonomi global dan domestik.

MTFF 202-2024 telah disemak dengan unjuran KDNK berada pada paras 7 peratus. Purata harga minyak mentah pada USD67 setong, serta anggaran pengeluaran minyak mentah sebanyak 580 ribu- tong, sehari. Begitu juga sasaran defisit fiskal yang diunjurkan kembali stabil ke paras 3 hingga 3.5 peratus menjelang tahun 2025. Kesemua strategi dan sasaran ini memerlukan kepada bukan sahaja satu bentuk pengurusan kewangan awam dan operasi disiplin fiskal yang cekap bahkan juga memerlukan kepada kecekapan perbelanjaan yang berhemah dan efisien.

Tuan Yang di-Pertua, baru-baru ini tular di media sosial berhubung isu mengenai LHDN dibenarkan mengakses akaun bank mana-mana individu tanpa perlu mendapat kebenaran daripada mereka. Artikel yang ditulis dan disebarkan melalui platform media sosial tersebut merupakan susulan pelaporan daripada media tempatan. Oleh itu, saya mohon penjelasan kerajaan sama ada pelaporan dan juga tafsiran yang dibuat adalah menepati pindaan RUU Kewangan yang telah dibentangkan di Dewan Rakyat baru-baru ini.

Sekiranya tafsiran yang ditulis adalah salah atau kurang tepat, sejauh mana penafian yang dibuat oleh kerajaan bagi mengelakkan wujudnya situasi panik dalam kalangan rakyat? Di kesempatan ini juga, saya mohon perincian sama ada kerajaan berhasrat untuk melantik panel syariah bagi mengawal hal ehwal kewangan yang dijalankan oleh LHDN. Hal ini bagi memastikan hak-hak rakyat sebagai pembayar cukai tidak sewenang-wenangnya dimanipulasikan oleh LHDN.

Perkara seterusnya berkenaan pengurusan kewangan awam yang juga terikat dengan *accountability* serta ketelusan tadbir urusnya. Pada pandangan saya, pihak kerajaan sewajarnya memberi perhatian yang serius terhadap langkah pengenalan kepada Akta Tanggungjawab Fiskal kerana ia merupakan langkah teras ke arah pengurusan kewangan awam yang cekap. Negara-negara luar jauh lebih ke depan dalam soal perundangan tanggungjawab fiskal ini, sebagai contoh New Zealand telah lama menggubal akta berkaitan bagi memastikan tadbir urus fiskal yang sistematik.

Namun bagi saya- ingin bertanya, adakah syor-syor lain terhadap penambahbaikan pengurusan fiskal kerajaan oleh Jawatankuasa Dasar Fiskal selain daripada pengenalan Akta Tanggungjawab Fiskal kelak. Selain itu, apakah kekangan kerajaan untuk memperkenalkan akta tersebut?

Tuan Yang di-Pertua, saya juga ingin mengetahui perkembangan terkini berkenaan pelaksanaan pengintegrasian data raya khususnya dalam aspek kutipan cukai serta pentadbiran hasil negara bagi memastikan hasil yang efektif. Mohon penjelasan lanjut.

Tuan Yang di-Pertua, kita sedia maklum bahawa masih terdapat jurang kutipan terhadap *tax-to-GDP* disebabkan oleh *shadow economy* ataupun pasaran gelap serta segelintir masyarakat yang mengelak daripada membayar cukai. Ekonomi gelap berkait dengan aktiviti ekonomi yang tidak sah di sisi undang-undang sering kali dikaitkan dengan sindiket-sindiket tertentu termasuklah pengalaman rasuah dan salah laku. Ia juga berkaitan dengan perniagaan yang bertujuan untuk mengelakkan pembayaran cukai serta aktiviti pengubahan wang haram.

Tuan Yang di-Pertua, isu *shadow economy* dalam negara ini bukan satu isu yang kecil. Saiz ekonomi gelap ini sekitar 21 peratus kepada KDNK dengan nilai mencecah RM300 bilion setahun. Jumlah ini sangat signifikan merangkumi pelbagai bentuk jenayah terancang yang sukar untuk dikesan oleh pihak berkuasa.

Oleh sebab itu, kita perlu ada satu pembangunan pentadbiran cukai yang benar-benar efisien bagi menutup ruang pasaran gelap ini daripada terus berkembang dalam negara. Selain penguatkuasaan yang telus bagi memerangi jenayah aspek pentadbiran cukai yang efektif juga dapat membantu mengurangkan risiko penglibatan negara dalam pasaran gelap. Oleh itu, sejauh mana pindaan akta ini dapat membantu mengurangkan isu *shadow economy* itu sendiri?

Selain itu, dalam aspek pentadbiran cukai saya juga ingin mengetahui sejauh manakah kerjasama dilaksanakan dengan agensi-agensi di bawah *Collection Intelligence Arrangement* (CIA) melibatkan Lembaga Hasil Dalam Negeri Malaysia, Jabatan Kastam Diraja dan Suruhanjaya Syarikat Malaysia.

Akhir sekali, saya juga ingin mengetahui, sejauh mana intervensi pasaran gelap tembakau yang dibangkitkan dalam Belanjawan 2021 yang lalu, berjaya mengurangkan penglibatan negara dalam pasaran gelap berkenaan. Sekian, terima kasih. Saya mohon menyokong.

Tuan Yang di-Pertua: Diucapkan terima kasih kepada Yang Berhormat Senator Puan Hajah Nuridah binti Mohd Salleh.

Dijemput Yang Berhormat Senator Dato' Kesavadas A. Achyuthan Nair.

■1710

5.10 ptg.

Dato' Kesavadas A. Achyuthan Nair: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua memberi peluang untuk saya berbahas perbahasan rang undang-undang ini. Mengikut warta Lembaga Hasil Dalam Negeri (LHDN) bermula pada tahun 2015, individu yang memperoleh pendapatan tahunan sebanyak RM34 ribu yang perlu membuka fail pendapatan. Secara matematikanya, individu yang berpendapatan bawah RM2,800 sebulan tidak layak untuk dikenakan cukai.

Dengan kata lain, individu yang tidak layak untuk mendapatkan potongan cukai yang diberikan oleh kerajaan bagi tujuan pemeriksaan kesihatan mental serta mendapatkan khidmat kaunseling daripada pakar-pakar berkaitan psikologi dan yang berdaftar.

Jadi, persoalan saya di sini adalah apakah signifikan pemberian pelepasan cukai tersebut sedangkan realitinya rakyat yang berpendapatan tidak bercukai atau *non taxable income* tidak mendapat apa-apa manfaat daripada pelepasan cukai tersebut. Tambahan pula, dalam keadaan negara berdepan dengan kekurangan pakar sakit mental, bagaimanakah pelepasan cukai tersebut mampu membantu pesakit mental untuk mendapatkan rawatan serta khidmat terapi kaunseling sedangkan majoriti daripada mereka merupakan golongan berpendapatan rendah? Berapakah kos yang perlu ditanggung oleh seseorang individu bagi mendapatkan rawatan kesihatan mental dan kaunseling secara berkala?

Saya minta Yang Berhormat Menteri senaraikan jenis-jenis perkhidmatan kaunseling dan rawatan berkaitan kesihatan mental yang disediakan setiap institusi kesihatan awam di negara ini khususnya di Negeri Sembilan. Bagi mewujudkan usaha berintegrasi dalam mengurangkan masalah tekanan mental di kalangan rakyat yang bekerja khususnya di kawasan bandar, saya ingin mencadangkan agar Kementerian Kewangan dapat bekerjasama dengan hospital-hospital swasta dalam menyediakan subsidi khas buat mereka yang berpendapatan bawah RM4,000 bagi mendapatkan pemeriksaan kesihatan mental, khidmat psikiatri secara berkala serta rawatan-rawatan lain yang berkaitan dengan kesihatan mental.

Pemberian subsidi tersebut haruslah dibuat berdasarkan butiran pekerjaan yang perlu dijadikan sebagai lampiran dokumentasi oleh individu yang lain mendapatkan rawatan ataupun menjalani sesi kaunseling di mana-mana institusi kewangan.

Tuan Yang di-Pertua, sistem kutipan cukai yang dilaksanakan di negara ini sewajarnya diberi penelitian dalam aspek kesaksamaan. Mengambil kira potensi hasil kewangan yang - oleh pihak-pihak tertentu di negara-negara luar, saya menyambut baik cadangan pelaksanaan kutipan cukai terhadap pendapatan dari luar negara yang diterima di Malaysia. Tidak dinafikan dasar globalisasi ekonomi yang diamalkan oleh negara-negara luar turut memberi impak positif kepada aspek perolehan pendapatan negara.

Jadi, saya berpendapat bahawa pelaksanaan kutipan cukai seperti yang disebut dalam seksyen 6(1)(p) Akta Cukai Pendapatan 1967 yang merupakan peruntukan baharu bagi akta tersebut merupakan langkah proaktif ke arah meningkatkan hasil negara menerusi percukaian bagi tahun-tahun mendatang.

Bagi memastikan pelaksanaan cukai tersebut dapat dilaksanakan dengan secara adil, saksama dan telus, pihak LHDN yang merupakan pengendali utama kutipan hasil percukaian negara seharusnya mempunyai Jawatankuasa Khas Bebas ataupun *Independent Committee* yang dikhususkan untuk meneliti dan menilai kedudukan kewangan seseorang individu yang menerima pendapatan dari luar negara.

Perwujudan jawatankuasa khas bebas tersebut merupakan satu kemestian yang wajar dilaksanakan oleh Kementerian Kewangan serta pihak LHDN. Ia penting bagi memastikan jawatankuasa khas bebas tersebut benar-benar bersifat *independent* dan kalis politik di mana ahli-ahli yang menganggotai jawatankuasa tersebut tidak mampu dipengaruhi oleh Perdana Menteri, Menteri Kewangan serta mana-mana campur tangan politik.

Pembentukan *Third Party Committee* tersebut penting dalam memastikan tiada seseorang pun yang kebal daripada kewajipan membayar cukai pendapatan. Kita tidak mahu hanya individu tertentu dalam segmen *non elicits* sahaja yang dikenakan cukai tetapi pemimpin politik, selebriti berkelas tinggi dan tokoh korporat terlepas daripada *surveillance*, dengan izin, atau pemantauan daripada pihak LHDN.

Tidak perlu saya sebutkan nama tetapi Yang Berhormat Timbalan Menteri sudah tentu mengenali selebriti-selebriti ternama tempatan yang telah berjaya membina kemasyhuran dan empayar mereka di negara-negara luar. Sudah pasti mereka mempunyai perniagaan dan aktiviti komersial tertentu yang mendatangkan pendapatan lanjutan kepada mereka tidak kira dalam bentuk apa sekalipun.

Persoalannya di sini, bagaimanakah pihak LHDN akan mengendalikan kutipan cukai terhadap golongan selebriti seperti yang saya sebutkan tadi? Dengan kata lain, apakah mekanisme pemantauan terhadap mana-mana individu berprofil tinggi yang disyaki menerima pendapatan daripada sumber-sumber tertentu dari luar negara? Saya difahamkan ada segelintir selebriti tanah air yang berhijrah keluar negara atas sebab-sebab tertentu. Bagi kelangsungan kehidupan, sudah tentu selebriti tersebut perlu bekerja atau menjalankan apa juga aktiviti yang boleh mendatangkan pendapatan kepada mereka.

Dalam senario tersebut, wujud kebarangkalian bahawa pendapatan yang diterima oleh mereka dikreditkan ke dalam akaun peribadi mereka yang berpusat di negara ini. Mengenai hal tersebut, saya minta penjelasan daripada Yang Berhormat Timbalan Menteri, apa bentuk pemantauan yang dijalankan oleh pihak LHDN terhadap aliran pendapatan yang diterima oleh individu-individu yang berhijrah ke negara luar yang dalam masa yang sama mempunyai akaun bank simpanan atau semasa peribadi masih aktif di negara ini.

Bagi saya satu minit Tuan Yang di-Pertua. Dengan izin, *how do you enforce taxation to such people?* Bukan sahaja selebriti, ahli politik termasuk Yang Berhormat Menteri dan dua orang Timbalan Menteri Kewangan sendiri juga perlu diberi tumpuan oleh LHDN dalam memastikan pengendalian percukaian terhadap pendapatan dari luar negara ini benar-benar mementingkan aspek *equality*, dengan izin. Bukan menjadi rahsia lagi, segelintir ahli politik tempatan mempunyai aset-aset tertentu seperti banglo, tanah lot mahupun kereta mewah di luar negara.

Bagi sesetengah pemimpin politik, mereka mungkin selama ini bebas daripada sebarang bentuk pemantauan atau penguatkuasaan undang-undang yang memerlukan mereka membayar cukai pendapatan. Akan tetapi persoalannya, sebagaimana pelaksanaan cukai di bawah peruntukan seksyen 6(1)(b) Akta Cukai Pendapatan ini dapat mewujudkan ketakutan kepada mereka untuk lebih bertanggungjawab dalam melangsaikan pembayaran cukai berdasarkan keupayaan kewangan mereka yang sebenar di sebalik pemilikan aset-aset mereka yang mencecah nilai jutaan USD mahupun *Pound Sterling*.

Kita tidak mahu lagi ada daripada pemimpin politik atau orang kenamaan di negara kita ini yang menggunakan khidmat pengurup wang untuk menyeludup tunai ke luar negara bagi tujuan pembelian rumah seperti yang kita pernah dengar sebelum ini.

Tuan Yang di-Pertua, sekian sahaja ucapan perbahasan saya Rang Undang-undang Kewangan 2021 yang dijadualkan rang undang-undang yang terakhir. Saya harap ini bukan rang undang-undang yang terakhir untuk saya. Harap ada harapan. Terima kasih... [Tepuk]

Tuan Yang di-Pertua: Kita pun berharap sedemikian. Terima kasih kepada Yang Berhormat Senator Dato' Kesavadas A. Achyuthan Nair. Kita ada tiga orang lagi. Jadi, saya hendak memaklumkan sesuatu.

Pertama ialah dengan kuat kuasa Peraturan Mesyuarat 34 sebenarnya saya tidak perlu dan tidak wajar mengikut senarai tetapi oleh sebab kelaziman kita, saya ikutlah senarai itu.

Ada di kalangan Yang Berhormat yang saya tertinggal untuk menyebutkan mengikut nombor yang dimasukkan ke dalam, sedangkan senarai itu disiapkan menerusi *WhatsApp* dan *WhatsApp* tidak termasuk dalam Peraturan Mesyuarat kita.

Kuasa yang ada pada Tuan Pengerusi atau Tuan Yang di-Pertua ialah mengenal pasti siapa yang dahulu bangun... [Ketawa] Beliau itu lah diberi peluang untuk berucap. Sila lihat Peraturan 34.

■1720

Ada seorang daripada Ahli kita di sini mempertikaikan itu, dan telah berbahasa kesat terhadap saya. Saya ingin menyatakan, saya tidak keluar daripada Peraturan Mesyuarat. Sekiranya Ahli Yang Berhormat tidak setuju, tolong beritahu saya, apa yang menyebabkan perasaan terbengkelan tersebut.

Ini penting sebab kita akan menghadapi banyak lagi peluang dan suasana di mana kita akan berbahas. Sekarang saya mohon daripada Yang Berhormat supaya kurangkan membaca, berbahas dan gunakan intelek masing-masing supaya kita boleh maju ke hadapan. Baca peraturan mesyuarat kita dan jangan menyindir ataupun menggunakan sesuatu dalam suasana media sosial. Malu kita sebab kita adalah yang paling terhormat di kalangan kedua-dua Dewan dan kita ingin mewujudkan suasana terbaik.

Jadi ada tiga lagi rakan yang hendak berucap. Siapa yang dahulu bangun, saya akan beri peluang. Dato' Wira Othman bin Aziz, silakan... [Ketawa]

5.21 ptg.

Dato' Wira Othman bin Aziz: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua atas peluang. Kita pun tertunggu-tunggu sama ada hendak ikut senarai ataupun tidak. Apa pun saya hendak rakamkan penghargaan terima kasih kepada Tuan Yang di-Pertua atas peluang ini. Sebelum hendak saya lanjut, saya hendak rakamkan ucapan tahniah kepada Yang Berhormat Timbalan Menteri yang telah pun dianugerahkan Darjah DIMP Pahang baru-baru ini... [Tepuk] Dan sekarang digelar "Yang Berhormat Dato' Indera Mohd Shahar bin Abdullah."

Tuan Yang di-Pertua, saya mengucapkan syukur kerana dapat turut berbahas Rang Undang-undang Kewangan 2021 yang sebenarnya pada dasarnya bersifat, dengan izin, *consequential* ataupun berbangkit daripada pembentangan Bajet 2022 yang telah pun dibentangkan oleh Yang Berhormat Menteri Kewangan. Mengambil kira krisis pandemik global yang memanjang menjangkau lebih daripada jangkaan asal, maka kerajaan terpaksa mengambil pelbagai langkah yang melibatkan perbelanjaan yang begitu besar iaitu jumlahnya RM332 bilion untuk peruntukan bajet pada kali ini.

Kerajaan mempunyai cabaran yang cukup getir untuk menggalakkan pemulihan dan pertumbuhan ekonomi. Pertumbuhan semula ekonomi dan juga berhadapan dengan cabaran untuk mengimbangkan perbelanjaan dan juga menguruskan pinjaman yang agak signifikan. Antara langkah yang telah diambil adalah untuk mengembang dan memperluaskan asas cukai, memberi tumpuan ataupun fokus terhadap peluang pekerjaan dan meningkatkan kemahiran rakyat. Menggalakkan pematuhan dan juga yang keempat menekan pada agenda, dengan izin, *environmental social*, dan juga *governance* iaitu alam sekitar, sosial dan juga urus tadbir.

Seterusnya sudah tentu perlu untuk mencapai kelestarian fiskal di mana defisit fiskal pada tahun ini adalah sekitar enam peratus dan kita dimaklumkan melalui RMKe-12 juga, *insya-Allah* akan diturunkan sehingga tinggal tiga kepada 3.5 peratus- menjelang tahun 2025. Satu lagi adalah sudah tentu menubuhkan Jawatankuasa Pemantau Bajet yang akan dipengerusikan sendiri oleh Yang Amat Berhormat Perdana Menteri. Antara langkah utama yang telah diambil berkaitan dengan percukaian yang diumumkan. Berkaitan dengan perkara-perkara matlamat pembangunan lestari dengan bahasa Inggerisnya *sustainable development goal*.

Kerajaan telah membuat beberapa langkah seperti program pengampunan cukai. Kalau tidak silapnya program *amnesty* cukai ini di mana 50 ke-100 peratus akan diberikan remisier ke atas penalti bagi mereka yang secara *volunteer*, secara sukarela mengisytiharkan sebelum ini cukai-cukai yang tidak langsung yang mungkin disoroklah. Kemudian syarikat-syarikat pula yang ingin mengambil bahagian dalam tender kerajaan perlu ada perolehan sijil cukai ini. Sijil membayar cukai ini, kalau tidak mereka tidak boleh masuk dalam tender kerajaan dan sebagainya.

Satu lagi kerajaan akan mengambil langkah untuk menyatakan perbelanjaan cukai yang akan dicetak, dimaklumkan berkaitan dengan kos yang ditanggung oleh kerajaan bagi insentif cukai yang diberikan, pengecualian *one-off* dan sebagainya, dan juga polisi-polisi cukai yang lain.

Dalam tajuk pada hari ini Yang Berhormat Timbalan Menteri, saya ingin bertanya beberapa perkara. Pertama cukai ke atas hasil yang diperoleh daripada sumber luar oleh pemastautin Malaysia. Beberapa perkara yang perlu penjelasan, pertama adakah kerajaan bercadang untuk adakan bahasa Inggerisnya Tuan Yang di-Pertua, *cooling period* bagi pendapatan itu dimasukkan balik ke Malaysia.

Kedua, skop pendapatan sama ada pendapatan melalui perniagaan ataupun pendapatan berbentuk pasif iaitu seperti dividen ataupun royalti dan sebagainya. Apakah pula kesannya terhadap contoh pekerja-pekerja Malaysia yang berulang-alik setiap hari? Tinggal di Johor Bharu, bekerja di Singapura. Apakah pendapatan yang diperoleh di Singapura itu dikenakan cukai? Oleh sebab ia juga mungkin dikenakan cukai di sebelah sana, di sebelah oleh Kerajaan Singapura.

Seterusnya yang kedua, saya memohon penjelasan sedikit berkaitan dengan Cukai Makmur. Di mana kerajaan memperkenalkan *one-off* cukai 33 peratus pada pendapatan yang melebihi RM100 juta. Jadi kita faham cukai korporat Malaysia 24 peratus. Jadi macam mana cara pengiraan cukai tersebut? Adakah 33 peratus itu dikenakan pada lebihan pendapatan ataupun untung selebih daripada 100 peratus ataupun hanya ditambah dengan sembilan peratus? Mohon penjelasan daripada Yang Berhormat.

Seterusnya perkara yang berkaitan dengan Program Pembentangan Cukai Tidak Langsung Secara Sukarela ini, kalau bahasa Inggerisnya dipanggil *Special Voluntary Disclosure Programme*. Katanya fasa satu ada remisier berjumlah 100 peratus, dan yang kedua, remisier Fasa 2 berjumlah 52 peratus. Jadi mohon sedikit pencerahan daripada Yang Berhormat.

Ketiga, perkara yang berkaitan dengan bahasa Inggerisnya *Real Property Gain Tax* di mana kerajaan mengurangkan daripada lima peratus ke kosong peratus bagi jualan harta tanah yang melebihi pegangan yang ke-enam tahun ke atas. Apakah ini melibatkan segmen-segmen masyarakat seperti rumah-rumah kedai dan sebagainya?

Seterusnya berkaitan dengan ESG iaitu penggunaan kenderaan elektrik (EV). Sejumlah 100 peratus input cukai import dikenakan dikecualikan bagi komponen yang diimport untuk pemasangan tempatan. Manakala 100 peratus *excise duty*, dengan izin, dan juga cukai jualan ke atas kenderaan elektrik ini yang pengeluaran tempatan ataupun CBU. Ini minta mohon penjelasan sedikit daripada Yang Berhormat Timbalan Menteri.

Seterusnya cukai insentif teknologi hijau disebut berkaitan dengan sistem tuaian air hujan. Jadi adakah kita juga hendak beri peluang kepada mereka yang terlibat dengan penggunaan tenaga solar ini, kalau boleh sedikit penjelasan. Mohon izin sedikit Tuan Yang di-Pertua masa sedikit lagi.

Kemudian pengecualian cukai bagi pertubuhan sosial, *social enterprise*. Apakah bentuk pertubuhan yang diberikan pengecualian cukai ini? Mungkin kalau contoh yang tersohor hari ini Yayasan Hasanah. Mungkin yayasan-yayasan yang lain dan sebagainya. Kemudian pengenalan nombor cukai, *Tax Identification Numbers* (TIN), dengan izin. Apakah bezanya dengan nombor cukai yang sedia ada?

Kemudian, masa tidak cukup sudah ini. Ekonomi digital bagi syarikat-syarikat ekonomi digital ini. Insentif bagi aktiviti di bawah Skim Penggalakan Ekosistem Digital atau DESAC, difahamkan syarikat baharu kosong sampai 10 peratus hingga 10 tahun. Syarikat sedia ada yang beroperasi dan ingin *diversify* mengembangkan perkhidmatan dalam bidang baharu diberikan 10 peratus. Manakala infrastruktur digital, elaun cukai pelaburan 100 peratus. Jadi mohon penjelasan sedikit.

Seterusnya, SST. Kadar cukai ke atas *E-commerce* bagi jualan barangan yang nilainya agak rendah tetapi sehingga kadar RM500 yang diberi melalui atas talian ataupun *online*, dengan izin, yang diimport melalui *courier service*. Jadi bagaimanakah bentuk pencukaian yang hendak dikenakan?

■1730

Akhir sekali Tuan Yang di-Pertua, ekonomi berasaskan pengetahuan ataupun, dengan izin *knowledge based economy* diberikan *tax relief* atau pengecualian cukai sebanyak RM1,000 untuk perbelanjaan bagi meningkatkan kemahiran seperti mana mengikut Akta Pembangunan Kemahiran dan cukai berganda *double taxation* dan *double tax deduction* bagi program *internship* berstruktur dan juga biasiswa.

Akhir sekali Tuan Yang di-Pertua, mohon penjelasan daripada pihak kerajaan berkaitan dengan kadar pengecualian cukai ke atas perbelanjaan kesihatan mental. Berapa limitnya atau kadarnya dan tambahan kepada *personal tax relief* bagi penyumbang sukarela skim EPF. Ini berkaitan dengan peserta ekonomi *Gig* dan juga orang awam pencen.

Jadi, adakah macam saya ini ada *part* pencen sedikit. Bolehkah saya mencarum dalam EPF dan dapat *exemption* tersebut. Jadi, saya ingat oleh sebab masa tidak cukup, saya memohon izin untuk menyatakan sokongan di atas RUU ini dan sudah tentulah RUU ini perlu untuk kerajaan melaksanakan segala bajet yang telah diumumkan sebelum ini. Tahniah, terima kasih saya mohon menyokong Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Baiklah terima kasih kepada Yang Berhormat Senator Dato' Wira Othman bin Aziz.

Tadi saya nampak Yang Berhormat Senator Dr. Wan Martina binti Wan Yusoff untuk berucap. Dipersilakan.

Selepas itu saya jemput Yang Berhormat Senator Datuk Teo Eng Tee @ Teo Kok Chee.

5.32 ptg.

Dr. Wan Martina binti Wan Yusoff: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua atas peluang dan ruang kepada saya untuk membahaskan Rang Undang-undang Kewangan 2021. *Bismillahi Rahmani Rahim. "Orang-orang yang apabila membelanjakan harta mereka tidak berlebih-lebihan dan tidak pula kikir dan perbelanjaan itu di tengah-tengah antara yang demikian".* Surah Al-Furqan ayat 67.

Rang Undang-undang Kewangan 2021 membabitkan pindaan ke atas lapan akta untuk melaksanakan langkah Bajet 2022. Ia membabitkan Akta Cukai Pendapatan 1967, Akta Cukai Keuntungan Hartanah 1976, Akta Setem 1949, Akta Petroleum Cukai Pendapatan 1967, Akta Cukai Aktiviti Perniagaan Labuan 1990, Akta Penggalakan Pelaburan 1986, Akta Kewangan 2012 dan Akta Kewangan 2018.

Tuan Yang di-Pertua seperti sahabat saya tadi saya juga mohon penjelasan daripada Yang Berhormat Menteri tentang berita yang telah ditularkan oleh satu buah portal yang mengatakan Lembaga Hasil Dalam Negeri boleh mendapat akses kepada akaun tanpa perlu memaklumkan kepada pembayar yang telah menimbulkan pelbagai reaksi dan kemarahan oleh rakyat. Oleh itu, saya mohon penjelasan daripada Yang Berhormat Menteri.

Tuan Yang di-Pertua, kita memahami perbelanjaan kerajaan meningkat akibat krisis pandemik COVID-19- ditambah pula dengan bencana banjir besar yang telah melanda negara kita. Kita faham kerajaan perlu menambah pendapatan negara demi kelangsungan hidup rakyat dan juga pengurusan negara. Dengan cukai baru diperkenalkan oleh pihak kerajaan, kita bimbang pelabur-pelabur asing akan menarik balik pelaburan mereka.

Jadi, apa langkah-langkah yang diambil oleh kerajaan untuk menggalakkan pelaburan dari luar negara ini berminat untuk melabur untuk mengekalkan dan menambah pelaburan mereka yang sedia ada di Malaysia.

Tuan Yang di-Pertua, bencana berkembar yang melanda negara kita amat meruntun jiwa kita, bagaikan jatuh ditimpa tangga. Kita memahami kepayahan dan kesusahan rakyat. Baru sahaja merangkak keluar daripada krisis ekonomi, tiba-tiba semua dimusnahkan oleh banjir yang luar biasa yang tidak pernah kita alami sebelum ini. Ujian yang menuntut jiwa yang sangat kuat.

Namun, trauma yang memberi kesan psikologi akan tetap berlaku. Saya percaya pihak kerajaan sedang berusaha memberi sokongan psikologi kepada mangsa-mangsa dan saya berharap program-program pertolongan cemas psikologi atau *psychological first aid*, dengan izin, sudah dan sedang dijalankan.

Kita berterima kasih kepada kerajaan yang memberikan perlepasan cukai perseorangan untuk perbelanjaan perubatan, perbelanjaan rawatan dan konsultasi kesihatan mental dan juga perbelanjaan untuk ujian COVID-19 yang boleh mengurangkan beban rakyat. Soalan saya, apa had maksimum yang boleh dituntut oleh pembayar cukai untuk perbelanjaan berkaitan ini.

Bencana banjir juga yang tidak diduga tidak pernah kita alami sebelum ini juga telah memusnahkan harta hampir 100 peratus kepada sebahagian mangsa. Rumah rosak, kereta rosak, perabot rosak, peralatan elektrik dan semua harta peribadi yang hilang ataupun musnah 100 peratus.

Sebahagian mereka adalah juga pembayar-pembayar cukai. Untuk membina kembali kehidupan sudah pasti perbelanjaan besar diperlukan untuk melengkapkan keperluan tersebut. Soalan saya, adakah kerajaan berhasrat untuk memberi perlepasan cukai pendapatan individu bagi perbelanjaan tersebut bagi tahun taksiran 2022 hingga 2023.

Tuan Yang di-Pertua saya akhiri dengan membawa firman Allah yang bermaksud, “*Apa yang Allah kurniakan kepada Rasulnya Muhammad dari harta penduduk negeri, bandar atau desa dengan tidak berperang. Maka ia tertentu bagi Allah, bagi Rasulullah, bagi Kaum Kerabat Rasulullah, anak-anak yatim dan orang-orang miskin serta orang-orang musafir. Ketetapan demikian supaya harta itu tidak hanya beredar di antara orang-orang kaya daripada kalangan kamu. Apa jua perintah yang dibawa oleh Rasulullah SWT kepada kamu, maka terimalah serta amalkan dan apa jua yang dilarangnya maka kamu melakukannya. Maka, patuhilah larangannya dan bertakwalah kamu kepada Allah. Sesungguhnya Allah amat berat azab seksanya bagi orang-orang yang melanggar perintahnya*”. Surah Al-Hashr, surah 59, ayat ke-7.

Tuan Yang di-Pertua dengan itu saya menyokong Rang Undang-undang Kewangan 2021. Sekian terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Berbanyak-banyak terima kasih Yang Berhormat Senator Dr. Wan Martina binti Wan Yusoff. Satu pandangan tadi sangat penting saya rasa iaitu apakah patut di kalangan pembayar cukai yang merana lantaran pukulan banjir ini dapat dipertimbangkan. Barangkali Yang Berhormat Timbalan Menteri sudah pun bersedia.

Saya soalkan Yang Berhormat Senator Datuk Teo Eng Tee @ Teo Kok Chee. Adakah hendak berucap? Tidak.

Saya serah kepada Yang Berhormat Menteri untuk memberi jawapan.

5.38 ptg.

Timbalan Menteri Kewangan I [Tuan Mohd Shahar bin Abdullah]: *Bismillahi Rahmani Rahim. Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh.* Salam sejahtera. Salam Keluarga Malaysia Makmur Sejahtera.

Tuan Yang di-Pertua, pertamanya saya ingin mengucapkan terima kasih kepada semua Ahli-ahli Yang Berhormat di Dewan Negara yang telah bersama-sama tempoh hari meluluskan Rang Undang-undang Perbekalan 2022. Terima kasih atas kerjasama semua Ahli-ahli Yang Berhormat Senator.

Saya juga hari ini ingin merakamkan penghargaan kepada hampir enam- bukan “hampir”, tetapi enam orang Ahli Yang Berhormat Senator yang telah membahaskan Rang Undang-undang Kewangan 2021.

Segala pandangan, cadangan yang telah diberikan oleh Ahli-ahli Yang Berhormat akan pasti pasukan Kementerian Kewangan atau tim MOF untuk teliti bagi memastikan penyampaian perkhidmatan dan pemberian insentif bantuan benar-benar dapat dirasakan oleh rakyat.

Seperti mana Dewan sedia maklum, pelaksanaan PKP tahun 2020 dan pada tahun 2021 telah menjejaskan kedudukan kewangan Kerajaan Persekutuan. Saya hargai sokongan yang ditunjukkan oleh Ahli-ahli Yang Berhormat yang berbahas tadi memahami tentang bagaimana defisit fiskal tahun 2021 yang telah kerajaan unjurkan sebanyak 5.4 peratus berbanding KDNK berdasarkan kajian ekonomi yang berkembang pada tiga hingga ke-empat peratus. Unjuran ini seperti mana yang telah diumumkan dalam Belanjawan 2021.

Saya juga harap sangat, Tuan Yang di-Pertua kita kena mengakui bahawasanya kutipan hasil yang kita jangkakan pada tahun 2022 iaitu RM234 bilion iaitu 14.3 peratus kepada KDNK. Kita jangka ada peningkatan sedikit apabila ekonomi semakin pulih.

■1740

Namun demikian Tuan Yang di-Pertua, itu sebabnya kita terpaksa melakukan- bukan terpaksa. Kita mesti melakukan langkah-langkah insentif seperti mana Yang Berhormat berucap tadi untuk kita memastikan Pelan Pemulihan Negara ini dapat kita laksanakan mengikut perancangan yang telah kita tetapkan demi masa hadapan negara.

Izinkan saya Tuan Yang di-Pertua untuk pergi satu persatu kepada isu-isu yang dibangkitkan. Sekiranya ada isu-isu yang agak terkeluar daripada perbincangan seperti mana yang saya bentangkan dalam bacaan kali kedua tadi. Jangan risau Yang Berhormat, saya juga akan menjawab dalam masa ke semasa apa Yang Berhormat membangkitkan.

Yang Berhormat Senator Tuan Sr. Haji Mohamad Apandi bin Mohamad dan Yang Berhormat Senator Puan Hajah Nuridah binti Mohd Salleh telah membangkitkan tentang bagaimana untuk kita mewujudkan satu jangkaan yang lebih besar. Yang Berhormat menyatakan bagaimana kita hendak tambahkan hasil negara.

Kerap kali Yang Berhormat, telah saya nyatakan. Kita ada satu strategi jangka sederhana iaitu *Medium-term Revenue Strategy* untuk kita tambah hasil percukaian, kita memperluaskan asas hasil, kita memanfaatkan potensi sektor tidak formal, kita mengurangkan amalan terkurang lapor dan isytihar, kita mengurangkan ketirisan cukai dan yang paling penting seperti mana dalam pembentangan rang undang-undang tadi. Kita akan melakukan penambahbaikan pentadbiran cukai melalui pengurusan data yang berkesan dan kita juga berupaya untuk mengintegrasikan data dengan agensi-agensi berkaitan.

Sudah pasti Kementerian Kewangan menyambut baik cadangan Yang Berhormat yang jelas memahami kekangan kita untuk mengutip hasil dan kita... [Disampuk]

Sr. Haji Mohamad Apandi bin Mohamad: Mohon penjelasan, bagaimana kita...

Dato' Indera Mohd Shahar bin Abdullah: Boleh tidak saya habiskan dahulu?

Sr. Haji Mohamad Apandi bin Mohamad: Boleh, boleh. Sila.

Tuan Yang di-Pertua: Bagi peluang sedikit.

Dato' Indera Mohd Shahar bin Abdullah: Khusus membantu sektor pekerjaan dan kita sedang mengkaji beberapa langkah Yang Berhormat untuk kita meluaskan jaringan pembayar cukai seperti mana Yang Berhormat sebutkan tadi. Antara yang kita lakukan adalah- itu sebabnya kita wujudkan nombor pengenalan cukai, dengan izin, *taxpayer identification number*, Tuan Yang di-Pertua.

Di mana semua individu yang berumur 18 tahun ke atas kita akan berikan nombor cukai dan juga Yang Berhormat Senator Dato' Wira Othman bin Aziz ada bangkitkan. Apa jadi pula nombor cukai yang sedia ada. Jangan risau Yang Berhormat. Nombor yang sedia ada kepada pembayar yang sudah membayar cukai ia akan kekal. Bagi mereka yang berumur 18 tahun ke atas kita akan bagi nombor yang baharu kepada mereka. Walaupun mereka layak membayar atau tidak, itu perkara yang nombor dua. Apa yang penting mereka berumur 18 tahun ke atas kita akan bagi *Taxpayer Identification Number* (TIN) ini, nombor pengenalan cukai...

Sr. Haji Mohamad Apandi bin Mohamad: [Bangun]

Dato' Indera Mohd Shahar bin Abdullah: Silakan Yang Berhormat.

Sr. Haji Mohamad Apandi bin Mohamad: Terima kasih Yang Berhormat Timbalan Menteri. Yang Berhormat Timbalan Menteri, saya dan sahabat saya ada bangkitkan tentang *shadow business* ini. Bagaimana cara kerajaan hendak mengenal pasti dan juga mengecam, menangkap supaya- saya fikir kerajaan senang-senang sahaja dapat memperoleh tidak kurang daripada RM20 bilion hasil daripada perangkaan *shadow economy* melibatkan segala pengubahan wang haram ini. Kalau boleh kerajaan bagi tahu sedikit kaedah-kaedah dia.

Dato' Indera Mohd Shahar bin Abdullah: Yang Berhormat, saya seolah-olah membuat ulang kaji, Tuan Yang di-Pertua. Saya telah nyatakan banyak kali dalam Dewan ini kita ada strategi-strategi untuk mengelakkan ketirisan. Kita telah mewujudkan *Multi-agency Task Force*.

Nanti jawapan yang terperinci, saya akan nyatakan di peringkat bawah nanti, Yang Berhormat. Akan tetapi ini kerap kali saya nyatakan dan saya jawab soalan di Dewan Negara berkaitan perkara ini. *Shadow economy* ini merupakan satu perkara yang memang kita tangani. Itu sebabnya kita banyak perkara yang kita lakukan seperti mana Yang Berhormat mengenal pasti TIN ini juga salah satu kaedah untuk kita mengelakkan ketirisan seperti mana Yang Berhormat sebutkan tadi di bawah *shadow economy* atau dipanggil ekonomi bayangan ini.

Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat juga bangkitkan tentang kerajaan perlu mencukai ke atas keuntungan modal kepada pemain saham.

Untuk makluman Yang Berhormat, kerajaan belum bercadang untuk melaksanakan cukai keuntungan modal atau *capital-gains tax*, dengan izin, ke atas keuntungan modal daripada jual beli saham.

Walau bagaimanapun, inisiatif kajian yang berterusan sedang dijalankan oleh kerajaan untuk menstrukturkan suatu sistem pencukaian yang seimbang, adil, saksama supaya dapat menyokong dan meningkatkan hasil negara. Inisiatif ini perlu untuk seperti mana Yang Berhormat mengetahui untuk meningkatkan hasil negara bagi kita hendak memulihkan negara melalui kita laksanakan aktiviti dan program pemulihan berdasarkan keadaan semasa dan proses pemulihan COVID-19 pada masa-masa akan datang.

Pada masa sama juga Yang Berhormat, kerajaan juga mengambil kira pandangan dan maklum balas pelbagai pihak mengenai kesan sekiranya kita laksanakan langkah-langkah cukai khas ini dilaksanakan. Kerajaan perlu memastikan langkah ini tidak menjejaskan kedudukan ekonomi negara dan yang paling pentingnya daya saing negara selaras dengan usaha berterusan untuk menarik pelabur-pelabur asing seperti yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Senator Datuk Razali bin Idris sebentar tadi.

Yang Berhormat Sr. Haji Mohamad Apandi bin Mohamad dan Yang Berhormat Datuk Razali bin Idris juga ada bangkitkan berkaitan bagaimana kita hendak menarik pelabur dari luar negara terutamanya pasca COVID-19 dan juga ada kaitan dengan pelaburan bagi sepanjang Rancangan Malaysia Ke-12 untuk memastikan kita sebagai destinasi pelaburan.

Tuan Yang di-Pertua, Ahli-ahli Yang Berhormat Senator, kerajaan akan mengambil perhatian untuk memastikan pelaburan berkualiti terus diberi perhatian serius. Dalam tempoh pemulihan ekonomi ini, kerajaan telah memperkenalkan pelbagai insentif cukai dalam memastikan pelaburan baharu asing dan tempatan terus memasuki Malaysia dan pada masa yang sama pelaburan sedia ada terus kekal komited melabur di negara ini.

Kerajaan juga sedang melakukan semakan ke atas struktur insentif cukai secara keseluruhan bagi memastikan ia terus relevan dan berdaya saing dalam memastikan kita dapat menarik pelaburan yang berkualiti. Pelaburan berkualiti akan menghasilkan pekerjaan berkualiti dan ia juga akan memberi gaji yang baik kepada negara kita. Semakan ini akan mengambil kira angka dan jangka panjang seperti Rancangan Malaysia Ke-12 dan Rancangan Malaysia Ke-13. Kita juga akan mengambil kira *Master Plan Industry* yang turut diambil kira dalam perkembangan percukaian yang diperkenalkan oleh badan-badan seperti OECD dan *European Union* (EU).

Yang Berhormat juga membangkitkan bagaimana komitmen dan penglibatan Malaysia di peringkat antarabangsa. Untuk makluman Yang Berhormat, Malaysia terlibat secara aktif dengan pelbagai insentif antarabangsa seperti mana saya sebutkan tadi OECD dan EU bagi mendepani isu pengelakan dan pelarian cukai, dengan izin, *tax avoidance and evasion* bagi memastikan wujudnya ketelusan dan tadbir urus yang baik dalam pentadbiran percukaian negara.

Malaysia komited melaksanakan standard percukaian antarabangsa berkaitan pertukaran maklumat percukaian dengan Rakan-rakan Pejanji dengan pematuhan terhadap piawaian percukaian antarabangsa secara tidak langsung ia akan memberi jaminan kepada pelabur dalam dan luar negara terhadap insentif percukaian yang ditawarkan oleh Malaysia.

Jangan risau Yang Berhormat. Yang Berhormat Senator Dato' Kesavadas A. Achyuthan Nair ada bangkitkan tadi isu-isu yang mereka berhijrah ke luar negara dan mereka seolah-olahnya lari daripada untuk membayar cukai yang ada dalam negara kita. Itu sebabnya kita ada Rakan Pejanji yang akan membekal maklumat. Kita juga bekal kepada mereka. Mereka juga bekal kepada kita. Jadi dalam OECD ini kita ada satu *council* yang sentiasa *share* maklumat dan maklumat ini selalu kita lakukan pada setiap masa dan berkala untuk memastikan tidak ada mereka yang melarikan cukai di negara kita.

Yang Berhormat Senator Puan Hajah Nuridah binti Mohd Salleh, dan Yang Berhormat Senator Dr. Wan Martina binti Wan Yusoff membangkitkan isu garnisi. Izinkan saya Tuan Yang di-Pertua untuk memberi sedikit penjelasan berkaitan kekeliruan yang berlaku.

Untuk makluman Yang Berhormat, Lembaga Hasil Dalam Negeri telah membuat kenyataan akhbar pada 18 Disember 2021 untuk menjelaskan tentang bagaimana perkara yang sebenarnya terkandung dalam pembentangan Rang Undang-undang Kewangan atau pindaan yang dibuat untuk kita mendapatkan maklumat. Isu LHDN boleh mengakses akaun bank cukai tanpa terlebih dahulu mendapatkan kebenaran pemilik akaun tersebut.

Untuk makluman Yang Berhormat, perlu dijelaskan bahawa peruntukkan baharu S106E Akta Cukai Pendapatan 1967 yang dibentangkan dalam rang undang-undang ini memberi kebenaran kepada LHDN untuk mendapatkan maklumat bank pembayar cukai hanya kepada kes-kes yang melibatkan Perintah Garnisi di mana mahkamah telah memutuskan untuk membenarkan garnisi dibuat.

■1750

Prosiding garnisi iaitu proses untuk menguatkuasakan penghakiman wang dengan menyita atau menahan hutang yang perlu dibayar kepada mana-mana pihak. Dalam kes ini, LHDN susulan adanya tunggakan cukai yang belum diselesaikan oleh pembayar cukai. Dengan pengenalan peruntukan ini Yang Berhormat, ia akan membantu LHDN dua perkara:

- (i) mentadbir sistem cukai langsung negara yang lebih efektif dengan meminimumkan ketirisan cukai yang dibangkitkan oleh Ahli-ahli Yang Berhormat disebabkan wujudnya kegagalan pembayar cukai melangsaikan hutang cukai yang wujud; dan,
- (ii) meningkatkan kadar pematuhan cukai sukarela dalam kalangan pembayar cukai.

Perlu ditekankan Tuan Yang di-Pertua, bahawa kuasa yang diberikan di bawah peruntukan ini tidak memberi kuasa mutlak pada Lembaga Hasil Dalam Negeri untuk mengakses akaun bank pembayar cukai dengan sewenang-wenangnya. Ia perlulah melalui proses penghakiman yang ditetapkan dan hanya terhad kepada kes-kes yang telah pun melalui prosiding sivil terlebih dahulu. Bagi pembayar cukai yang sedia ada, menjalankan tanggungjawab percukaian mereka dengan teratur, pengenalan peruntukan baharu ini, tidak sepatutnya menimbulkan sebarang keresahan atau kerisauan kerana peruntukan ini tidak terpakai kepada mereka yang telah menjalankan tanggungjawab percukaian mereka dengan teratur.

Jadi, saya kira Tuan Yang di-Pertua, orang ramai tidak perlulah bimbang dengan pindaan baharu ini kerana peruntukan ini hanya memberi kuasa kepada LHDN untuk mendapatkan maklumat akaun pembayar cukai setelah tindakan garnisi dibenarkan oleh pihak mahkamah. LHDN sekali lagi menekankan bahawa maklumat akaun pembayar cukai sedia ada yang tidak melibatkan tindakan garnisi adalah tidak dapat diakses oleh LHDN melalui peruntukan baharu ini. Saya kira, dapat jelas ya berkaitan isu yang dibangkitkan ini.

Tuan Yang di-Pertua, soalan berkaitan *tax to GDP* dan *shadow economy*. Seperti mana yang saya sebutkan tadi, kita sentiasa melakukan usaha-usaha untuk membendung ketirisan cukai akibat aktiviti penyeludupan rokok, minuman keras. Pihak Kastam Diraja Malaysia mempergiatkan kawalan dan tindakan penguatkuasaan sama ada melalui aktiviti serbuan, rondaan darat dan air, sekatan jalan raya, pemeriksaan kapal, bot atau kenderaan di samping melakukan pelbagai operasi khas, operasi *outlet* rokok dan minuman keras. Banyak Yang Berhormat, kita buat Operasi Portcullis, kita buat Operasi Sepadu Marin Kastam, Operasi Benteng, Ops Pacak.

Seperti mana saya sebutkan tadi, dalam *multi agency task force*, kita bukan ada sahaja Kastam dan pihak LHDN. Kita ada Suruhanjaya Pencegahan Rasuah, kita ada Agensi Penguatkuasaan Maritim Malaysia, kita juga ada Polis Diraja Malaysia.

Ramai pihak secara bersepadu dan seperti mana yang saya sebutkan tadi, kita juga melakukan perkongsian maklumat perisikan antarabangsa dan operasi antarabangsa berkaitan semua perkara yang melibatkan ketirisan cukai.

Yang Berhormat Senator Dato' Kesavadas membangkitkan berkaitan, apa signifikan pelepasan cukai kesihatan diberikan dalam bajet ini untuk kategori tersebut sedangkan ia tidak berkesan kepada kategori B40.

Untuk makluman Yang Berhormat Senator, bagi kategori pembayar cukai yang tidak tertakluk kepada cukai, bantuan berkaitan cukai tidak dibenarkan atau tidak diberikan. Mereka yang bayar cukai sahaja yang akan dapat pelepasan cukai. Ini kita punya prinsip. Namun, bantuan juga diberikan kepada B40 melalui bantuan tunai seperti mana yang saya sebutkan pagi tadi di soalan nombor lima daripada Yang Berhormat Senator Seruandi Saad berkaitan apakah bantuan. Ini kebanyakannya tertumpu kepada mereka yang berada dalam kategori B40.

Saya mengucapkan terima kasih kepada Yang Berhormat Senator kerana menyokong pelaksanaan *Foreign Sourced Income* (FSI). Yang Berhormat Senator juga membangkitkan mekanisme pemantauan LHDN untuk mencukai ke atas *high profile individual* yang berpusat di negara ini. Untuk makluman Yang Berhormat Senator, mereka yang berhijrah ke luar negara, mereka yang bukan menjadi residen ke dalam negara kita, kita anggap mereka ini bukanlah residen. Jadi kita tidak akan dapat mengutip cukai.

Akan tetapi sekiranya mereka berhijrah dari luar negara tetapi mereka masih menjadi warganegara Malaysia, mereka perlu membayar cukai berdasarkan prinsip *territorial*. Ini kerana dua sistem sahaja yang kita pakai iaitu *worldwide scope* dengan *territorial*. Akan tetapi negara kita memakai *territorial*.

Saya hendak beralih Tuan Yang di-Pertua kepada isu yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Senator Dato' Wira Othman bin Aziz. Tuan Yang di-Pertua, izinkan saya bertanya, berapa banyakkah masa lagi yang saya ada?

Tuan Yang di-Pertua: Buat sistem peringkasan supaya jawapan itu memuaskan pihak-pihak yang bertanya.

Dato' Wira Othman bin Aziz: Tuan Yang di-Pertua, sekiranya masa menjadi kekangan, saya mohon Yang Berhormat Timbalan Menteri beri jawapan bertulis.

Tuan Yang di-Pertua: Ya, itu yang terbaik. Sekiranya ada dalam kalangan soalan itu yang boleh didahulukan, dijawab dahulu. Selepasnya, disusun dengan jawapan bertulis. Ya.

Dato' Indera Mohd Shahar bin Abdullah: *[Ketawa]* Saya cuma hendak bagi dua, tiga isu sahaja Tuan Yang di-Pertua. Saya faham, ini hari terakhir dan saya hendak menyambung berkaitan isu yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Senator Dato' Wira Othman Aziz berkaitan Cukai Makmur. Cukai Makmur yang kita kenakan Yang Berhormat Senator merupakan 33 peratus selepas RM100 juta keuntungan. Katakan mereka dapat RM200 juta, RM100 juta yang ke-dua mereka kena 33 peratus, bukan sembilan peratus. Akan tetapi bawah daripada RM100 juta, kita kenakan 24 peratus seperti mana kadar biasa.

Saya juga hendak ucapkan terima kasih kepada Yang Berhormat Senator, cukai ke atas kerugian, tujuh tahun ke-10 tahun. Saya hendak betulkan sedikit kepada Yang Berhormat Senator Sr. Haji Mohamad Apandi. Bukan kita merujuk kepada tujuh tahun. Ini cukai yang kita *bring forward*. Kita bawa ke depan. Katakan tahun ini, dia mengalami kerugian, dia boleh bawa kerugian tersebut untuk tafsiran pada tahun-tahun akan datang.

Seorang Ahli: ...Selama sepuluh tahun?

Dato' Indera Mohd Shahar bin Abdullah: Dari tujuh tahun, kita bawa ke-10 tahun.

Seorang Ahli: ...Terima kasih.

Dato' Indera Mohd Shahar bin Abdullah: Kalau dahulu ada juga Tuan Yang di-Pertua, minta 15 tahun. Ini perkara yang sedang Kementerian Kewangan buat kajian.

Terakhirnya Tuan Yang di-Pertua, isu ini saya ingat isu yang amat penting sekali. Berkaitan program pembayar cukai tidak langsung secara sukarela. Fasa yang pertama, kita jangka pada 1 Januari 2020 sehingga 30 Jun 2022 iaitu fasa 1 kita beri 100 peratus. Fasa 2 daripada 1 Julai 2022 sehingga 30 September- sebanyak 50 peratus. Maknanya dua fasa.

Tujuan ini adalah untuk kita memastikan lebih ramai pembayar cukai dapat tampil mengikrarkan apa-apa cukai yang tidak dilaporkan, terkurang atau tersilap dilaporkan kepada JKDM. Garis-garis panduan pelaksanaan SVDP ini sedang dimuktamadkan dan akan dikeluarkan oleh JKDM dalam masa terdekat. Selain itu, Program SVDP juga merangkumi program pengampunan- *tax amnesty*, dengan izin, di mana pembayar-pembayar cukai yang layak akan diberi remisi cukai sebanyak 30 peratus pada Fasa 1, dan Fasa 2 sebanyak 15 peratus.

Saya harap sangat Tuan Yang di-Pertua semua pembayar cukai yang perlu membayar cukai, kita harap sangat mereka dapat membayar cukai kerana cukai ini penting untuk pembangunan negara pada masa akan datang. Kita sudah beri peluang dalam tempoh yang telah saya nyatakan tadi. Apabila kita buat penguatkuasaan, jangan timbullah isu-isu ketidakadilan berlaku pula pada masa-masa akan datang. Kita sudah beri ruang dan peluang kepada pembayar-pembayar cukai yang di luar sana.

Saya sekali lagi ingin merakamkan Tuan Yang di-Pertua, penghargaan kepada Ahli-ahli Yang Berhormat Senator yang telah membahaskan dan memberi pandangan serta cadangan penambahbaikan Rang Undang-undang Kewangan 2021 ini. Kami, pasukan Kementerian Kewangan sentiasa komited dalam memastikan inisiatif yang dirancang dapat kita pelihara kebajikan rakyat, kelangsungan perniagaan serta memperkukuhkan ketahanan ekonomi negara.

Bagi isu-isu yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Senator, saya tidak dapat hendak jawab satu persatu kerana kekangan masa. *Insya-Allah*, pegawai saya di Kementerian Kewangan akan memberi jawapan secara bertulis.

Saya di kesempatan ini Tuan Yang di-Pertua mewakili Kementerian Kewangan, ingin mengucapkan Selamat Hari Natal kepada semua penganut agama Kristian dan Selamat Tahun Baru 2022 kepada semua. Akhir kata, izinkan saya Tuan Yang di-Pertua menyampaikan serangkap pantun sempena tahun baru.

*Tahun baru menjelma lagi;
Mengatur azam penuh semangat;
Panjang umur murah rezeki;
Agar hidup mendapat rahmat... [Tepuk]*

Sekian. Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh.

Tuan Yang di-Pertua: Ahli-ahli Yang Berhormat, dalam banyak soalan tadi itu, mungkin ada suatu yang mungkin Yang Berhormat Timbalan Menteri boleh bawa ke sidang kewangan iaitu anggota masyarakat yang terkesan di atas landaan yang berlaku pada bah besar. Apakah boleh kementerian membuat sesuatu agar pembayar cukai yang berkaitan beroleh kedinginan sedikit? Sekarang saya baca skripnya... *[Ketawa]*

■1800

Ahli-ahli Yang Berhormat, sekarang saya kemukakan masalah kepada Majlis bagi diputuskan. Masalahnya ialah bahawa rang undang-undang ini dibacakan kali yang kedua sekarang.

[Masalah dikemukakan bagi diputuskan; dan disetujui]

[Rang undang-undang dibacakan kali yang kedua dan diserahkan kepada Dewan sebagai Jawatankuasa]

[Majlis bersidang dalam Jawatankuasa]

*[Tuan Yang di-Pertua **mempengerusikan Jawatankuasa**]*

[Fasal-fasal dikemukakan kepada Jawatankuasa]

[Fasal-fasal 1 hingga 67 diperintahkan jadi sebahagian daripada rang undang-undang]

[Rang undang-undang dimaklumkan kepada Majlis sekarang]

[Majlis Mesyuarat bersidang semula]

[Rang undang-undang dilaporkan dengan tidak ada pindaan; dibacakan kali yang ketiga, disokong oleh Menteri Perpaduan Negara (Datuk Halimah binti Mohamed Sadique) dan diluluskan]

Tuan Yang di-Pertua: Sebelum kita menangguhkan mesyuarat, saya mengambil kesempatan di sini untuk mengucapkan selamat- *Merry Christmas* kepada semua yang beragama Kristian. Selamat tahun baharu kepada semua Ahli-ahli Dewan Negara, sejahtera hendaknya dan tahun 2022 lebih hebat bagi Malaysia... *[Dewan tepuk]*

Dewan ditangguhkan Mesyuaratnya sehingga satu tarikh yang akan dimaklumkan kemudian.

[Dewan ditangguhkan pada pukul 6.05 petang]